

อำมาตย์เอก พระยาอรรณนิตินิขจร
(ปลัด วิจารณ์บูรณนัท)

ประวัติ

อำมาตย์เอก พระยาอรรณดิษฐ (ปลื้ม โรจนะบุรานนท์)

อำมาตย์เอก พระยาอรรณดิษฐ นามเดิม ปลื้ม โรจนะบุรานนท์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๑๖ ตรงกับวันอังคาร ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๒๕ เป็นบุตรหลวงพิทักษ์นที (เจียม) นางส้มจันทพิทักษ์นที เกิดที่บ้านคำขลางอกนอกชัย อำเภอบางกอกนอกชัย จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๖ ได้เริ่มเรียนหนังสือไทยที่หลวงอนุสรสถาน ณ โรงเรียนบุตรข้าราชการในพระบรมมหาราชวัง เรียนอยู่เป็นเวลา ๓ ปี พออ่านเขียนได้ (ครั้งนั้นยังไม่มีระเบียบการสอบไล่) ครั้นเมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ จึงได้เข้าเรียนกฎหมายที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม และสอบไล่วิชากฎหมายชั้นต้นได้

ประวัติในราชการ ได้เริ่มฝึกหัดราชการในกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒. เป็นเสมียนในกรมศึกษาธิการ ใน พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๘ บาท, พ.ศ. ๒๔๓๔ เงินเดือน ๑๒ บาท.

ย้ายจากกรมศึกษาธิการไปฝึกหัดราชการเป็นเสมียนศาลแพ่งเกษม ใน พ.ศ. ๒๔๓๕ เงินเดือน ๑๒ บาท. พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้เงินเดือน ๓๐ บาท.

พ.ศ. ๒๔๓๗ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นนายเวรรับฟ้องศาลแพ่ง เงินเดือน ๔๐ บาท.

พ.ศ. ๒๔๓๙ ย้ายไปรับราชการในกระทรวงมหาดไทย มีตำแหน่ง
เป็นสมุหบัญชีอำเภอเมืองสุพรรณบุรีเงินเดือน ๔๐ บาท.

พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้เลื่อนตำแหน่ง เป็นนาย อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
เงินเดือน ๘๐ บาท.

ใน พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้ย้ายกลับมารับราชการเป็นพนักงานอัยการ
ในกระทรวงยุติธรรม ได้รับเงินเดือน ๔๐ บาท. พ.ศ. ๒๔๔๓
ได้เงินเดือนขึ้นเป็น ๘๐ บาทเท่ากับที่ได้รับเมื่อรับราชการเป็นนายอำเภอ
เมืองสุพรรณบุรี. พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้รับเงินเดือน ๑๐๐ บาท. พ.ศ.
๒๔๔๘ เงินเดือน ๒๐๐ บาท.

พ.ศ. ๒๔๔๙ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นปลัดกรมอัยการชั้น ๒
เงินเดือน ๒๔๐ บาท.

พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นปลัดกรมอัยการชั้น ๑ เงินเดือน ๔๐๐ บาท

เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็นหลวงวรณัยประสิทธิ์

เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้รับพระราชทานยศ เป็น
อำมาตย์โท

เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็น พระอรรณนิศิชา

ใน พ.ศ. ๒๔๕๙ มีตำแหน่งเป็นอัยการชั้น ๓ กรมอัยการ
เงินเดือน ๕๐๐ บาท

ก

เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้รับพระราชทานยศเป็น
อำมาตย์เอก

ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้รับเงินเดือนขึ้นเป็น ๕๒๐ บาท และใน
เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ย้ายจากตำแหน่งอธิบดีการประจํากรมไป
รับราชการเป็นอธิบดีกรมมณฑลภูเก็ต เงินเดือน ๖๐๐ บาท

เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็นพระยาธรรมนิติขจร

เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๔ ย้ายไปรับราชการเป็นอธิบดีกรม
มณฑลราชบุรี

ใน พ.ศ. ๒๔๖๖ ย้ายไปรับราชการเป็น อธิบดีกรมมณฑล
สุราษฎร์ธานี

ในต้นปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ทางราชการได้ยุบมณฑลสุราษฎร์ธานี
เป็นจังหวัด กระทรวงมหาดไทยจึงได้ยุบตำแหน่งอธิบดีกรมมณฑลลง
ด้วย พระยาธรรมนิติขจร ได้ลาออกจากราชการเพื่อรับพระราชทาน
บำนาญ รวมเวลาราชการทั้งสิ้น ๓๗ ปี และเวลาฉะเพาะที่รับราช
การอยู่ในกรมอธิบดีการ ๒๗ ปี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญตรา

ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ เหรียญพระบรมราชาภิเศกรัชการที่ ๖

มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗. ตราช้างเผือกชั้นที่ ๕ ทิพยภรณ์

มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ความมงกุฎสยามชั้นที่ ๔ ทิพยภรณ์

มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๙ เสร็จพิธีพรพริมาลา

พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ตราช้างเผือกชั้นที่ ๔ ภูษาภรณ์

มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ ตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๓ ทวีตราภรณ์

เมื่อออกจากราชการ รับพระราชทานเบี้ยบำนาญแล้ว พระยา

อรรถนิติขจร ได้ดำรงงานทนายความชั้นที่๒๖ ณ นครจักร์พระนคร

จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ จึงได้อุปสมบท เป็นพระภิกษุ

ณ วัดเทพศิรินทราวาส มีสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เป็นพระอุปัชฌายะ

ได้ศึกษาในทางธรรมวินัยสอบไล่ได้เป็นนักธรรมตรีในสนามวัดเทพศิรินทร์

และได้ลาจากสมณเพศเมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๕

ในระยะหลังนี้ พระยาอรรถนิติขจร มิได้ประกอบงานอาชีพอย่าง

อื่น คงสนใจอยู่ในการรักษาศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ และได้เอาใจใส่ใน

ความเคลื่อนไหวของบ้านเมืองภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ด้วยความสนใจสนมยินดีตลอดมา

พระยาอรรถนิติขจรได้เป็นสามัญสมาชิกตลอดชีพของสภาการศึกษา
ไทย และเป็นสมาชิกของสันนิบาตธรรมสมาคมจนถึงแก่กรรม

พระยาอรรถนิติขจร มีบุตรธิดา ซึ่งยังคงมีชีวิตอยู่จนบัดนี้คือ

๑ นายป๋วย โรจนะบุรานนท์ B.S. (Chem.), Dip. Ind. Chem.

สมทบสามัญในสำนักวิทยาศาสตร์แห่งราชบัณฑิตยสถาน ปัจจุบันวัย

ราชการในตำแหน่งนักเคมีโท ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาเคมีปฏิบัติ
และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Thai Science Bulletin กรมวิทยา
ศาสตร์ กระทรวงเศรษฐการ

๒ นางสาวจุงศิริ โรจนะบุรานนท์ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน
มัธยมวิสามัญการเรือนวังจันทร์เกษม

๓ นายปรีทรา โรจนะบุรานนท์ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน
มัธยมวัดเทพศิรินทร์

๔ เด็กหญิงนารี โรจนะบุรานนท์ กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนสาย
ปัญญา

๕ เด็กหญิงศรีพงศ์ โรจนะบุรานนท์ กำลังศึกษาอยู่โรงเรียน
สายปัญญา

๖ เด็กชายนภา โรจนะบุรานนท์

๗ เด็กหญิงอรุณศรี โรจนะบุรานนท์

๘ เด็กหญิงธรรมบุญ โรจนะบุรานนท์

พระยาอรรณนิศิขร ได้ช่วยด้วยโรคช็อค เรื้อรังมาราว ๒-๓ ปี
ได้รับการรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี เพิ่งมีอาการทุกมากในราวเดือน
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ จนถึงวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓
อาการได้กำเริบขึ้นสุดที่แพทย์จะเยียวยารักษาต่อไปได้ จึงถึงแก่กรรม
ด้วยควมสงบ เมื่อเวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น ที่บ้าน ถนนวรจักร
พระนคร สิริรวมอายุได้ ๖๘ ปี

พระยาอรรณณิทธิขจร เป็นผู้มีสัจจะชอบธรรมที่มีหัวใจกว้างขวาง
 เป็นที่รักใคร่นับถือแก่บรรดามิตรสหายผู้คุ้นเคยทั่วไป ในระหว่างที่ยัง
 รัชการอยู่ปรากฏว่าเป็นผู้มีน้อยความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ยุติธรรม ครั้น
 เมื่อออกจากราชการแล้ว ก็ได้บำเพ็ญตนเป็นพุทธบริษัทธิที่ศรัทธา
 ศีลพึงขจรจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ในทางครอบครัวได้สั่งสอน
 อบรมบุตรธิดาให้มีความรู้, ให้เป็นผู้มีจิตใจดี, ให้เป็นผู้สร้างตน
 เองด้วยความมานะบากบั่นหมั่นเพียร, ให้รักความยุติธรรมและความสัตย์
 เห็นว่าพระยาอรรณณิทธิขจรได้บำเพ็ญกรรมดีในหน้าที่พลเมืองที่ดี ข้าราชการ
 ที่ดี พุทธมามกะที่ดี และบิดาที่ดีครบถ้วนแล้วทุกประการ

คำนำ

ด้วยน้องปู่ โรจนะบุรานนท์ ได้มาแจ้งกับข้าพเจ้าว่าจะขอพระราชทานเพลิงศพ เจ้าคุณอรรถนิติขจร ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม คกนี้ และใครจะพิมพ์หนังสือแจกแก่ท่านที่เคารพ และญาติมิตรเป็นที่ระลึกสักเล่มหนึ่ง โดยรวมเอาบทประพันธ์ ซึ่งเธอได้เขียนขึ้นไว้ในโอกาสและอารมณ์ต่าง ๆ กันมาพิมพ์ เพราะเนื่องด้วยเป็นเวลาทุเรศทั้งนี้ จึงไม่มีโอกาสจะเขียนเรื่องใดชิ้นใหม่ได้

โดยที่เจ้าคุณอรรถนิติขจร เป็นผู้ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือเหมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง และน้องปู่ โรจนะบุรานนท์ ก็เป็นที่รักใคร่ของข้าพเจ้ามาก ข้าพเจ้าจึงได้ขอมีส่วนช่วยด้วย โดยการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น

น้องปู่ โรจนะบุรานนท์ ได้เคยเขียนบทประพันธ์ ไว้มากเรื่องด้วยกัน ทั้งที่เกี่ยวกับเรื่องวิชาวิทยาศาสตร์อันเป็นวิชาชีพของเธอ และเรื่องทั่ว ๆ ไปอันเกิดจากความคิดเห็นและอารมณ์ แต่บรรดาเรื่องที่ได้ออกเลือกนำมารวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ ล้วนเป็นเรื่องในประเภทหลัง ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นชอบด้วย เพราะความคติอิสสระเช่นที่ปรากฏในบทประพันธ์หลายเรื่องในหนังสือนี้ ควรจะนับว่าได้มาจากการอบรมสั่งสอนของเจ้าคุณพ่อของเธอซึ่งเป็นผู้นิยมในความคติอิสสระ และเป็นผู้หนักใจในความคิดเห็นและเหตุผลของตนเองเช่นเดียวกัน ฉะนั้นการจัดพิมพ์เรื่องดังกล่าวในคราวงานพระราชทานเพลิงศพของท่านจึงเป็นการเหมาะสมยิ่งนัก

๙

บรรดาสารัตถประโยชน์ อันท่านผู้อ่านจะพึงได้รับ จากบทประพันธ์
ของน้องปู่ โอรสโบราณก ในหนังสือนี้ และกุศลบุญราศรีที่ข้าพเจ้า
ได้บำเพ็ญ ข้าพเจ้าขออุทิศ เพื่อให้สำเร็จเป็นสุขประโยชน์ แต่เจ้าคุณ
ธรรมนิติขจร ผู้ล่วงลับไปแล้ว ตามสมควรแก่คติวิสัยแห่งทุกประการเทอญ

นางวรกิจบรรหาร (ชลอ รังกวร)

ตุลาคม ๒๔๘๓

โรงพิมพ์อักษรนิติ

นางขุนพรหม พระนคร

สารบัญ

๑	ความกลัว	...	...	...	...	...	หน้า ๑
๒	โลกของเราทุกวันนี้	...	...	...	...	...	,, ๘
๓	ของขวัญธรรมชาติ	...	...	...	...	...	,, ๑๓
๔	College Uneducation	...	...	...	...	...	,, ๒๔
๕	เราจะแก้โรคการพนันได้อย่างไร ?	...	...	...	...	...	,, ๓๐
๖	การสร้างชาติ	...	...	...	...	...	,, ๔๑
๗	ถ้าเป็นไปได้ดังหวัง	...	...	...	...	...	,, ๔๖
๘	การแพร่วัฒนธรรม	...	...	...	...	...	,, ๕๓
๙	วัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมทางใจ	...	...	...	...	...	,, ๕๕
๑๐	เชื่อว่า	...	...	...	...	...	,, ๖๕
๑๑	การสืบเชื้อสาย	...	...	...	...	...	,, ๗๐
๑๒	ความเรียกร้องของอารยธรรม	...	...	...	...	...	,, ๗๔
๑๓	เรื่องของอารมณ์	...	...	...	...	...	,, ๗๕
๑๔	แนวของไทย	...	...	...	...	...	,, ๘๔
๑๕	เสรีภาพกับยุวชน	...	...	...	...	...	,, ๙๐
๑๖	เราเป็นผู้เจริญหรือไม่	...	...	...	...	...	,, ๙๔
๑๗	ลัทธิเอาอย่าง	...	...	...	...	...	,, ๑๐๓
๑๘	ความเข้าใจ	...	...	...	...	...	,, ๑๑๒
๑๙	ปัยมิตต์	...	...	...	...	...	,, ๑๑๖
๒๐	มนุษยธรรม	...	...	...	...	...	,, ๑๒๓
๒๑	ชาติไทยกับการกสิกรรม	...	...	...	...	...	,, ๑๓๐

ความกลัว

โบราณว่า “เวลาขึ้นเงินขึ้นทอง” แต่ปรากฏว่าเวลาขึ้นมีค่าของคนเป็นจำนวนไม่น้อย ต้องเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะความกลัวขึ้นทันเหตุ เมื่อมีความกลัวเกิดขึ้นในใจ อหาคะของเรารจะมีคุณค่าไม่ตลอดไปรุ่งเรืองใส จะเสียดายหน้าไปไหนหาได้ก็ระพยับแต่ความหวาดวิตกหัวใจที่ถูกรบกวนด้วยความกลัวนั้นจะยังให้เกิดภัยอันตรายอันไม่คาดคิดขึ้นได้หลายประการ ความกลัวทำให้กำลังจิตใจของเราอ่อน ก็คิดสิ่งใดไม่เป็นผล และมักจะมีความกังวลสงสัยอยู่เสมอ ทั้งนั้นนอกจากจะเป็นผลร้ายแก่ตนเองโดยตรงแล้ว ความกลัวยังขึ้นภัยแก่ประเทศชาติ และแก่พลเมือง พืชของทั้งหลายโดยปริยายอีกด้วย.

เขาคอน — ปราชญ์ผู้หนึ่งของโลก — กล่าวว่า “ไม่มีอะไรที่ควรกลัวไปยิ่งกว่าความกลัว” ฟังดูเฉินๆ เราอาจสงสัย แต่ถ้าค่อยๆ คิดขบคิดอาจเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นได้ ข้าพเจ้าไม่สมควรจะอธิบายคำของท่านคำนี้ ถ้าหากท่านผู้อ่านยังสงสัยอยู่ โปรดหาความเข้าใจจากบทความเรื่องนี้ต่อไป.

ผู้ตระหนี่ กลัวเงินจะสูญหาย สู้เก็บทรัพย์ไว้กับตัวเองจนถึงแก่ถูกโจรทำร้ายก็มี แทนที่จะฝากธนาคารเอาดอกเบี้ย กลัวกลัวธนาคารจะล้ม แทนที่จะเอาไปทำทุนรอนต่างๆ ก็กลัวจะขาดทุนย่อยยับ เช่นต้นผลร้ายของความกลัวกลายยังเกิดกับตัวเองในที่สุก.

* เขียนลงในหนังสือพิมพ์ แถลงการณ์สมาคมนักเขียน จดฉบับประจำเดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

ผู้ทำงานรับจ้างหรือรับราชการมักจะมีเหตุผลออกจากตำแหน่ง ถึงกับมีความวิตก ทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนขาดตกบกพร่อง หรือไปประจบประแจงผู้ใหญ่นาย ทำให้ท่านผู้ใหญ่ไม่ชอบนิสัย หรือเห็นความบกพร่องในหน้าที่เลยต้องออกจากตำแหน่งจริง ๆ เพราะความกลัวของตนเอง

ผู้มีความสมบูรณ์อยู่แล้ว กลับเกิดความกลัว ในเรื่องสุขภาพของตนเอง และความกังวลความยุ่งยากที่คิดในเรื่องนี้ กลับทำให้สุขภาพของผู้นั้นเสื่อมถอยลงไป.

มารดาที่มีความวิตกกังวลถึงลูกน้อย หวังจะให้ มีความสุข สุขุดตาหัดขับคานนอนปรนนิบัติ แต่กลับสร้างทุกข์ให้กับบุตรและตนเอง เพราะเกิดความชอบเพเลียด หรือเกิดโรคภัยขึ้น กลับทำให้การ ปรนนิบัตินั้น น้อยไปเป็นคน.

ความกลัวอย่างเขี้ยวเข็ญก่อให้เกิดแห่งความทุกข์ทั้งหลาย ผู้ไรทุกข์ย่อมเป็นผลดีในสิ่งต่าง ๆ ทั้งพระพุทธานิเทศในสกาลวรรคสมัยขุติภิกขุว่า “แนว สมุมามวิมุตตานํ พุทฺธานํ อติอิญฺชิตํ” ความว่า “ความหวั่นไหว หรือความกลัวของพระพุทฺธเจ้าทั้งหลาย ผู้หลุดพ้นชยแล้วไม่มีเลย” พุทธศาสนของเราสั่งสอนไว้ไม่ให้กลัวในสิ่งที่ถูก แต่กระนั้นก็ยังมิพุทธบริษัทอีกไม่น้อยที่กลัวกลัวกลัวเอา ความกลัวเป็นอารมณ์.

ถ้าเราชนะความกลัวเสียได้ ข้าพเจ้าอยากจะว่าเราได้พ้นความทรมานของชีวิตไปแล้วครึ่งหนึ่งเป็นอย่างน้อย ความกลัวเป็นเครื่องทรมานใจ ฉะนั้นเราสู้กลัวถ้าเกิดกลัวขึ้นแล้ว สิ่งแรกที่ถูทรมานก็คือใจของ

เรา^๒เอง

ความกลัวทำลายความเจริญของประสาทส่วนสมอง เมื่อความ
กลัวเกิดขึ้นกับผู้ใด ผู้^๒นั้นจะปราศจากความคิด ไม่สามารถที่จะตัดสินใจ
ตกลงใจได้แน่นอน ขาดทั้งสติและสัมปชัญญะคือความ^๒รู้ สึก ผิดชอบชีวิตที่
ความเกรงต่อความ^๒ชั่วทั้งหลาย.

ความกลัวมีมาแต่แรกกำเนิด เป็นความ^๒รู้ สึก สิ่งแรกของมนุษย์
และต่อจากกลัว ก็คือ ความโกรธ และความวิหยา.

ในบรรดาความกลัวและความสงสัย หรือ^๒นิสสัย^๒ชั่ว ของมนุษย์ที่
แก้ได้ยาก ความกลัวนั้นร้ายยิ่งกว่าอื่น ส่วนความสงสัยนั้นเป็นรอง
ลงมา ความสงสัยนำมาซึ่งความกลัว และความกลัวนำต่อไปถึง
ความหายนะเป็นที่สุด.

ผู้ที่สนใจในทางประวัติศาสตร์คงเคยทราบถึงเรื่องของชนชาติกรีก
ชาติที่^๒มี^๒อำนาจมากในสมัยหนึ่ง และมีภูมิ^๒ล้ำ^๒เนา อยู่ในประเทศฝรั่งเศส
หลังจากที่ได้ขยายขยาย วนมา จากทาง ทิศเหนือ และ ล้ำ^๒นัก อยู่ในฝรั่งเศส
เมื่อเห็นว่าที่^๒นั้นมี^๒ภูมิ^๒ฐานตลอดจนพืชผลบริบูรณ์สมควรแก่^๒เป็น^๒ที่ควรอาศัย.

โลภิตและความกล้าหาญของพวก^๒นี้คือหลักชัยของประเทศฝรั่งเศส
ซึ่ง^๒จ^๒กว่าเป็นชาติมหาอำนาจชาติหนึ่งในลำดับต่อมา คุณสมบัติสำคัญ^๒ของ
ชาวกรีกคืออะไร ข้าพเจ้าขอกล่าว^๒ว่าคือความไม่^๒รู้จัก^๒กลัว ของเขา^๒น^๒เอง
เมื่อสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชยังทรง^๒สนับ^๒พระ^๒ราช^๒ศ^๒ก^๒ก^๒
และอำนาจ มี^๒เรื่องเล่า^๒กัน^๒มา^๒ว่า พระองค์เคยทรงเรียกหัว^๒หน้าชาวกรีกไป

เล่าหลายคน และทรงรับสั่งถามว่า เขากลัวอะไร พระองค์ทรงมีพระทัย
แน่วแน่ และทรงหวังอย่างยิ่งที่จะได้ฟังคำตอบว่า ความกลัวของเขาคือ
พระราชอำนาจของพระองค์ แต่เปล่า, แทนที่หัวหน้าของชาวฮอล จะ
สนองพระคำรัสตามพระราชประสงค์ กลับจึงมองพระเนตรของมหา
ราชแล้วตอบว่า “ข้าพระพุทธเจ้ากลัว อยู่กับแต่ฟ้าจะตกลง มาทับเท่านั้น
แหวะพระเจ้าข้า”

ครึ่งหนึ่งเกิดพายุใหญ่ ท้องทะเลปั่นป่วนเป็นบ้า มีคลื่นลูกโตๆซัด
เข้าหาฝั่งอยู่ตลอดเวลา พวกกอลกลับพากันตรง ไปส่งน้ำช่วยกันฟาดฟัน
คลื่นลูกมหึมาด้วยคมดาบ ซึ่งถึงจะไม่เกิดผลอย่างใดเนื่องด้วยการขาด
ความรู้ของพวกนักตาม แต่ก็เป็นการเพียงพอที่จะช่วยให้เห็นถึงความกล้า
ฮอนเป็นคุณสมบัติอัน ประเสริฐ ของเขาได้ และ เพราะ ความไม่กลัว
ชนชาติฝรั่งเคสผู้เป็นชนของชาวฮอลโบราณ จึงได้รักษา อำนาจ
ยังยืนอยู่ไต่เป็นเวลานาน

เมื่อเขียนมาถึงเพียงนี้ อยากจะเขียนต่อไปถึงเรื่อง ความระวัง
แท้จริงความระวังมีความหมายต่างไกลกัน กับความกลัว เสมือนกับความ
เชื่อโชคเชื่อดวง ซึ่งมีลักษณะต่างไกลจากวิชาวิทยาศาสตร์ฉะนี้ ความ
ระวังหมายถึงอำนาจที่จะพิจารณาปัญหาหรือเหตุการณ์ที่จะ เกิดขึ้นทั้งฝ่าย
ถูกและฝ่ายผิด และหมายถึงความฉลาดที่จะวินิจฉัย ฝ่ายที่ถูกลงไป
โดยไม่กลัว.

บางคนทมิ ความกลัวเป็นนิสัยร้าย อาจรู้ว่ามีนิสัยกลัว ของตนเอง

เป็นภัยและทำให้ เกิดผลแก่ความไม่สำเร็จ แต่ยังไม่ทราบว่าจะหาหนทางแก้ หรือเอาชนะความกลัวด้วยวิธีใด

ปัญหาเป็นปัญหาสำคัญซึ่งเกี่ยวกับความสำเร็จในอนาคตของชีวิตและความสุข ทุกคนต้องพยายามหาคำตอบของตัวเอง เพราะแม้โรคชนิดเดียวกัน ยາบางขนานที่รักษามันหาย แต่อีกผู้หนึ่งไม่หายกับการใช้ยาต้องสังเกตอาการของคนไข้ ประกอบด้วย ลักษณะ ของโรคชนิดใด ปัญหาแก้ความกลัวของคนก็ตรงแก่ ด้วยลักษณะต่าง ๆ กันฉนั้น แต่ข้าพเจ้าเห็นมีयर่วมกันอยู่ชานหนึ่ง คือความตกใจเกินขนาด และความเสียดสี : อารมณ์เหล่านี้บนเครื่องแก้ความกลัวได้ โดยยังขึ้นทันด่วน โดยไม่ต้องรอเสียเวลาคิดแม้แต่น้อย.

มารดาที่แสนฉลาดจะกล่าวยุเพลง เข้าไปในบ้านที่ ลูกอยู่ไซตช่วงได้ เพื่อช่วยชีวิตบุตรน้อยให้พ้นภัย และถ้าหากถึงคราวจำเป็นก็สู้ยอมเสียสละชีพของตนเองได้ นี่เป็นตัวอย่างอันหนึ่ง.

ความรักชาติขานเมือง เสียสละแก่หน้าที่ และความรู้อย่างดีทำนองเดียวกันอีกหลายประการก็แก้ความกลัวได้เหมือนกัน ปรากฏเรื่องเมื่อครั้งมหายุทธสงครามคราวที่แล้ว ในสนามรบแนวหน้ามีทหารหนุ่มนายหนึ่งหันหลังหนีไปแต่พยายามเขยิบกลับไปข้างหน้าเสมอ เพื่อทหารอีกผู้หนึ่งซึ่งเคยสงครามมากก่อนกล่าวกับเขาว่า “เพื่อนรัก แกกลัวมากอยหรือ?” คำตอบของทหารหนุ่มนั้นว่า “จริงกันกลัวเหลือเกิน แต่ถ้าแกมีความกล้าเพียงครึ่งหนึ่งของกันเท่านั้น ก็เชื่อว่าแก คงเยกไปอยู่แนวหลังเสียแล้ว

เป็นแน่” เขากลัวจริงๆ อยู่ แต่กลัวรูปไปข้างหน้าโดยเอาดวงใจที่แน่วแน่
อยู่กับประเทศชาติเข่นรวชชัย หักตามความกลัวที่มีอยู่ให้หายไปเสียสิ้น

สมเด็จพระสุริโยทัย วีรสตรีของไทย ทรงกล้าใส่ช้างเข้ารบ
คมง้าวของข้าศึก นอกจากเพื่อยกย่องพระชนม์ชีพของพระราชาแล้ว
ให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของคู่ปรปักษ์แล้ว ยังเป็นการ กระทำด้วยความ
เสียสละแก่ประเทศชาติอีกด้วย.

บางคนไม่เคยมีความกลัว มาแต่กำเนิดก็มี เช่น มีเรื่องหนึ่งเล่ากัน
มาว่า ในโบราณสมัย มีชายผู้หนึ่งชื่อลาไธร์ ให้เผชิญหน้ากับ
หมีร้ายมหึมาตัวต่อตัว เจ้าหมีมีร่างกายใหญ่โต และสูงกว่าเขาเป็น
อันมาก แต่ลาไธร์ไม่กลัวอะไรคิดมีเลยนอกจากมีแค่เล็งเล็มหมี เขา
ร้องตะโกนขึ้นว่า “สัตว์รค์เอ๋ย ข้าพเจ้าไม่ขอให้ทรงไปรบกวนข้าพเจ้า
ตลอด แต่ขออย่าให้ทรงไปรบกวนเจ้าหมีตัวนี้เลย” ด้วยความมั่นใจของลาไธร์
นี้เขาได้ต่อสู้กับหมีจนหมีตายลงด้วยขวานมืออันกล้าหาญ.

บางคนเอาชนะความกลัวโดยการหัวเราะความกลัวของตัวเองและ
ตั้งข้อสังเกตกับตัวเองว่า “เรากลัวอะไร มีอะไรในโลกที่เราควรกลัว
ไปยิ่งกว่าบาปหรือกรรมชั่ว เราเกิดมาแล้วก็ต้องตายลงวันหนึ่ง จะช้า
หรือเร็วก็ต้องตายอยู่แล้ว ทำไมจะให้ความกลัว มา ทำลายความสุข
ของเราเล่า” ข้าพเจ้าเชื่อว่าวิธีนี้เป็นอุบายที่แยบคายวิธีหนึ่ง ซึ่งจะ
เอาชนะความกลัวได้ด้วยการบังคับจิตใจตนเอง

อย่างไรก็ตาม มาในสมัยนี้ เราหาจะมีความกลัวน้อยกว่า

บรรพบุรุษของเรา มาก เพราะท่านบรรพบุรุษของเราได้เอาชะนะรากเหง้า
ของความกลัวไปเสียมากมาย จนแทบไม่มีอะไรเหลือไว้ให้เรากลัวอีกแล้ว
เช่นชะนะสัตว์อันร้าย คนป่า โรสติก มนุษย์กินคน ตลอดจนโรค
ระบาดร้าย ๆ ต่าง ๆ นี่แหละเป็นเคราะห์ดี ของ พวกเรา ทุกวันนี้ อย่างยิ่ง
เราต้องการความรับผิดชอบที่จะพิจารณา คิด และกังวลใจอีกเล็กน้อย
เท่านั้นที่จะเอาชะนะความกลัวที่มีอยู่หรือที่อาจมีมาได้ ในภายหน้า ให้หมด
ไปได้

“ไม่มีอะไรที่ควรกลัวยิ่งไปกว่าความกลัว” ท่านเขาคอนว่าไว้เช่น
นี้ ก็ท่านเองเล่ามีความเห็นว่าจะอะไรหรือที่ควรกลัวยิ่งไปกว่านั้น?

== โลกของเราทุกวันนี้ ==

เมื่อเมื่อมาแล้วเราจะได้พบหนังสือพิมพ์ ประชาชาติ รุ่นหลังที่สุด
ซึ่งมีฉบับวันเสาร์ที่ ๒๗ พฤษภาคม รวมอยู่ด้วย* เรื่องแรกที่เข้ตาอ่าน
ก่อนก็คือ “ไขข้อการเมือง” รู้สึกตกใจตรงที่ว่า “และเศรษฐกิจก็เป็น
ของประเสริฐเลิศนัก ผิดกับของไทย ๆ ซึ่งซึ่งมีสภาพลงแล้วขึ้นแต่
เศรษฐกิจตกต่ำ แล้วก็ตกต่ำลงไปอีก — — — แต่เราก็ไม่ตายจริงไม่
แน่จริง เพราะโลกก็ยังหมุนเวียนไป ชีวิตยังดำเนินไป และเราก็ยัง
เดินตามโลก ตามชีวิตไป”

ก็ถึงเรื่องเศรษฐกิจเฟื่องฟู ก็ถึงนิยายฝรั่งเรื่อง ช่างกับ
ชาวอินเดียนตาชดทกคนขึ้นมาได้ นายยอห์น จี เซ็กซ์ นักหนังสือพิมพ์
ชาวอเมริกัน ได้ประพันธ์ไว้ เช่นพากย์อังกฤษ อย่างงดงาม โดยขึ้นต้นว่า.

“It was six men of Hindustan, to learning much inclined,
Who went to see the elephant though all of them were blind”

ตามนิยายปรากฏว่า แหกตาชดทกคนนั้น ต่างมีความเห็นแตก
ต่างกัน ตามส่วนร่างกายของช้าง ที่ต่างคนได้จับ คนหนึ่งจับวงข้าง
แล้วอุทานว่า “เจ้านี่คืองูใหญ่” คนหนึ่งไปโดนงาแล้วร้องว่า “เจ้านี่คือค้อน”
คนหนึ่งจับอกขาเอ่ยขึ้นว่า “นี่แล้วคือต้นไม้ใหญ่” คนหนึ่งจับที่หูสำคัญเขาว่า
พิศ คนหนึ่งโดนตัวข้างเข้าทักขึ้นว่า “เจ้านี่คือกาแพงมิดีมา” อีกคน
หนึ่งจับโดนหาง พลาซอุทานว่า “มันนี่คือเชือกเรือกี่ ๆ นี่เอง”

เจอนลงในหนังสือพิมพ์ประชาชาติ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

* บทความเรื่องนี้มีชื่อในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยฟิลาเดลเฟีย

ถ้าเราเป็นคนตาช้อยที่หนุ่ยววย เราจะรู้ว่าเจ้าแขกทั้งหกคนสำคัญ
ผิด อันเป็นของธรรมดาในเมื่อคนที่ไม่วิรุจน์เห็นจริงทั้งหลายจะพึงมั่งคั่ง
ออกมา

ข้าพเจ้าเคยเขียนนิยายเรื่องนี้ กับเศรษฐีอีกคนหนึ่งตาช้อยของเราซึ่งเปรียบ
เสมือนช้างเด้า นักเศรษฐีศาสตร์ของโลกหลายคนเปรียบเหมือนแขก
ตาช้อย พิจารณาแล้วได้ลักษณะละเอียดมาคล้ายคลึงกันแทบทุก

ไม่มีใครที่จะตัดสินข้างว่าเป็นข้างใด นอกจากจะได้เห็นเจ้าตัว
ใหญ่ทั้งตัวแล้ว คือจากปลายวงไปจนถึงปลายหาง ข้าพเจ้าเข้าใจเขา
เองว่า คงไม่มีผู้ใดจะมาทำนาย “ช้าง” แห่งความคดค้ำของ
เราได้ ในสมัยที่เรายังอยู่ในเขตต์ของเศรษฐีนั้นเช่นเดียวกับนี้ บ่รากฏตาม
ความแตกต่างแห่งความเห็นของนักเศรษฐีศาสตร์ทั้งหลาย เช่น บางคน
ว่าเพราะสงคราม บางคนว่า เพราะทำของสันตลาค บางคนว่า เพราะ
ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บางคนก็ว่า เพราะเงินขึ้นตลาดโลก จะเอา
เป็นหลักฐานแน่นอนทีเดียว ไม่สนิทนัก ถ้าจะรู้ให้จริงถึงสมมุตฐานของ
ตัวเศรษฐี เราจะต้องขึ้นข้างออกไปสักหลายสิบปี เพ่งดูด้วยดวงตาอัน
คมกล้าพิจารณาตั้งแต่วงจนปลายหาง คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๗ (ปร
มาณ ค.ศ. ๑๙๑๔) เรื่อยไปจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเราเข้าใจกันว่า เรา
จะพ้นเขตต์ภัยแล้ว

ถ้าจะมีผู้หาชนว่า ถิ่นนี้เรื่องอะไรที่ของทำเช่นนั้นหนุ่ยววยเล่า ใคร
สักคนหนึ่งน่าจะรู้ว่าเจ้าพวกคนเหตุของความเกือกร้อนใหญ่ของเราคืออะไร

ท่าน นักการเมือง นักวิทยาศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ นายช่างผู้เก่งกล้าทั้งหลาย
ซึ่งรอบรู้ อะไรต่อมิอะไรจนรอบตัว ช่างมาเผชิญกับคณินจนปัญญาเข้า
พร้อม ๆ กันทีเดียวหรือ คุณเขาเถียงกันต่างยืนตึงงังงันราวกับทารก
ที่ถูกหลอกด้วยกลง่าย ๆ

นิยายเรื่องช่างกับชาวอินเดียน ตามชด หกคนที่ข้าพเจ้ากล่าวมาข้าง
ต้นบางทีจะเป็นคำตอขบขันที่ตลก ที่ข้าพเจ้าจะนึกได้ เราต้องมองสิ่งที่
เราปรารถนาจะรู้ให้ทะลุหนัก ตั้งแต่ต้นจนปลาย เราจึงจะรู้แน่ หาไม่ถ้า
มองแต่ส่วนเดียว ภาคเดียว เราก็คงไม่พ้นอาการ “งมไม้” อย่างแซกคา
บชดในนิยายนั้นได้.

กฎธรรมชาติของพวกเราในสมัยวิทยาศาสตร์นี้ มีอยู่ว่า พิสูจน์เสีย
ก่อน เมื่อเห็นว่าดีแล้วจึงยึดถือ แต่หาเสียใจที่เราทั้งหลายยังพิสูจน์อะไร
อีกหลายอย่างไม่ได้ โดยถนัดวัน แม้เราจะมีตาบริบูรณ์ครบถ้วน แต่เรา
ก็ยังมองเห็นอะไรได้ ไม่แน่นอน ยังมีสิ่งที่ลวงตาเราอยู่อีกมาก

สมัยที่ท่านพลินี (Pliny the Elder) นักธรรมชาติวิทยาชาวโร
มันผู้เรืองนามกล่าวว่า “ช่างวิจิตรทำการลของคาสันพิธี” ที่กล่าวเช่นนี้
ชรอยท่านพลินีจะได้เห็นฝูงช่างลงเล่นน้ำในลำธารในป่า กวักแกว่งวง
ของมันไปพร้อม ๆ กันแล้วพ่นน้ำขึ้นไปสูง จึงนำเอามาเทียบกับอาการของ
พระที่กระทำคาสันพิธีอยู่ในโบสถ์ และเข้าใจเขาโดยเหตุนี้ว่าช่างวิจิตร
ลของคาสันพิธีเหมือนนกนั้น แต่เรารู้แน่ว่าไม่จริง เพราะช่างไม่มีคาสัน
ท่านพลินีผู้เป็นวีรบุรุษแห่งการวิทยาศาสตร์ ท่านกล้าใช้เรือลำน้อย

แล่นเข้าไปใกล้ ภูเขาไฟ วิชชุเวียส ขณะภูเขาไฟกำลังพ่นแรง เพื่อ
ศึกษาลักษณะการระเบิดของภูเขาไฟ และในที่สุดก็ต้องเสียชีวิต เพราะ
พิษของภูเขาไฟนั้น.

แม้พลินีจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ ทว่าการทำนายก็ยังไม่กล้าพอที่จะทำ
นายวาระสุดท้ายของคนที่ประสบได้ เราสมัยนี้มีความกล้าสม่า
คล้ายกัน เช่นท่านผู้ที่กำลังทำนายตัว “เศรษฐกิจตกต่ำ” กันอยู่ ท่านก็
คงไม่ทราบชัดว่า ผลทำนายในที่สุดจะเป็นชนิดใด

เมื่อเศรษฐกิจผ่านไปแล้วเมื่อใด ข้าพเจ้าแน่ใจว่า จะมีผู้สามารถ
อธิบายเหตุ และผลของมันได้โดยถี่ถ้วน แต่แม้กระนั้นข้าพเจ้าก็
ยังแน่ใจว่า ถ้ามีพายุร้ายของเศรษฐกิจพัดผ่านมาเยือนโลกอีกครึ่งหนึ่ง
ท่านทั้งหลายรวมทั้งบรรดาพลโลกอีกนับตกร้อยล้านก็คง จะเข้าแบบเก่าคือ
มีแต่ความวิตกกังวลที่เรากำลังมีอยู่บัดนี้ ความชำนาญเป็นอาจจะพบ หนทาง
แล้ว, แต่เป็นอาจารย์ใหม่ที่มุ่งงามอยู่เหมือนกันนะท่าน.

ถ้าเจ้าแขกตาบอดทั้งหกในนิยายข้างต้นเกิดมีตาที่ขึ้น พอที่จะเห็น
ว่าข้างขึ้นข้าง ค้างคนคงต่างหัวเราะซึ่งกันและกัน แล้วลืมนึกถึงผลของ
ตัวเองเสีย แต่ถึงหากว่าตาจะดีเห็นข้างใด ก็คงเห็นแต่เพียงร่างกายภายนอก
เท่านั้น การซึ่งถึงประวัติและบรรพบุรุษของมันได้ไม่.

ภานิตฝรั่งคนหนึ่งกล่าวว่า “ความฉลาดที่แท้จริง คือความไม่ไว
ใจในความฉลาดของตนเองนั้นแหละ”

หัวเรื่องของข้าพเจ้าว่า “โลกของเราทุกวันนี้” แต่เมื่อเขียนถึง

แล้วเข้าไปใกล้ ภูเขาไฟ วิซุเวียส ขณะภูเขาไฟกำลังพ่นแรง เพื่อ
ศึกษาลักษณะการระเบิดของภูเขาไฟ และในที่สุดก็ต้องเสียชีวิต เพราะ
พิษของภูเขาไฟนั้น.

แม้พลนี่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์ ทกลาหาญก็ยังไมกลาพอที่จะทำ
นายวาระสุดท้ายของคนที่จะประสพได้ เราสมัยนี้มีความกล้าระมัธ
กล้าภัย เช่นท่านผู้ที่กำลังทำนายตัว “เศรษฐกิจตกต่ำ” กันอยู่ ท่านก็
คงไม่ทราบชัดว่า ผลทำนายในที่สุดจะเป็นเช่นใด

เมื่อเศรษฐกิจผ่านไปแล้วเมื่อใด ข้าพเจ้าแน่ใจว่า จะมีผู้สามารถ
อธิบายถึงเหตุ และผลของมันได้ โดยดีฉะฉาน แต่แม้กระนั้นข้าพเจ้าก็
ยังแน่ใจว่า ถ้ามีพายุร้ายของเศรษฐกิจพัดผ่านมายังชนโลกอีกครึ่งหนึ่ง
ท่านทกลาหาญรวมทั้งบรรดาพลโลกอีกเพศครึ่งอีกครึ่งหนึ่ง จะเข้าแบบเก่าคือ
มีคนแปลกตาอย่างที่เรากำลังมีอยู่ขณะนี้ ความชำนาญเยี่ยงอาจารย์นั้นถูก
แล้ว, แต่เช่นอาจารย์เข้ามาถึงเมืองมอญเหมือนนักโทษท่าน

ถ้าเขาแยกตาชอกทั้งหกในนิยายข้างต้นเกิดมีค่าที่ขึ้น พอที่จะเห็น
ว่าข้างเขมรข้าง ต่างคนคงต่างหัวเราะขงกันและกัน แล้วลืมนึกถึงของ
ตัวเองเสีย แต่ถึงหากว่าตาจะดีเห็นข้างใด ก็คงเห็นแต่เพียงร่างกายภายนอก
นอกเท่านั้น การขงดังประวัติและบรรพบุรุษของมันได้ ไม่

ภายิดฝั่งยทหนึ่งกล่าวว่า “ความฉลาดที่แท้จริง คือความไม่ไว
ใจในความฉลาดของตนเองนั้นแหละ”

หัวเรื่องของข้าพเจ้าว่า “โลกของเราทุกวันนี้” แต่เมื่อเขียนถึง

เรื่องเศรษฐกิจตกต่ำมาแล้วถึงเพียงนี้ ปรากฏว่าจะหมดสิ้นเรื่องของโลก เราทุกคนก็ทำไม่ ข้าพเจ้าได้พบในหนังสือพิมพ์ประชาชาติฉบับเดียวกัน เรื่องศาสตราจารย์ลอร์ดวริง ไม่เชื่อว่ามนุษย์มาจากลิง แต่เชื่อว่ามนุษย์กำลังจะเบียดลง นักเขียนเรื่องประหลาดอีกเรื่องหนึ่ง ประหลาดพิสดารว่าท่าน ศาสตราจารย์มีความ เห็น แย้ง กับ นักวิทยาศาสตร์และนักมนุษยวิทยาอีกหลายท่าน แต่ในโอกาสนั้นข้าพเจ้าไม่อยู่ในฐานะ ที่จะถกแถลงเรื่องนี้ประการใด แต่ข้าพเจ้าก็มีความเห็นอยู่อย่างวิถาวรเหมือนกัน ใครจะว่า มนุษย์มาจากลิงหรือกำลังจะเบียดลงก็ตามเถิด ส่วนข้าพเจ้าเห็นว่ามนุษย์กำลังจะเข่นควาย!

ในบางขณะ (ไม่ใช่เสมอไป) คนเรารู้จักคิด และความคิดในบางขณะนั้นเอง ที่ทำให้ สัตว์มนุษย์ ค่อย ๆ คืบคลานไปข้างหน้า ควายเป็นสัตว์เคี้ยวจางานเหมือน สัตว์ หง หลาย ที่ไร้ ความ คิด และ สิ่งนั้นเหตุให้ควายนี้ภาวะไม่ผิดแปลกอะไรกับเจ้าควายในสมัยที่ล่วงมาแล้ว ไม่มีอะไรแปลกและเปลี่ยนแปลง มันยังยอมให้เขาจับสันตะพายใช้ ไถนาลากของและฆ่าเป็นอาหารตามเคยชอบ

มากกว่าครึ่งของจำนวนมนุษย์ในโลก มีชีวิตอยู่อย่างควาย เราท่านทั้งหลายที่รู้จักคิดย่อมจะเข้าใจได้ เขาตามกันไป ใครนำเขาไปทางไหนเขาก็ตามไปทางนั้น เพราะมันง่ายกว่าการที่จะเลือกหาทางเดินของตัวเอง ถ้าจะเปรียบกับสินค้าในตลาด ถ้าผู้หนึ่งทำอะไรขึ้นสำเร็จอีกหลายคนก็ทำตามอย่างบ้าง ไม่ช้าสินค้าก็ล้นตลาดขายไม่ออก ต้องเลิกต้มไป ถ้าจะเปรียบกับระบอบการปกครอง, ในการปกครองรูปเด็ดขาดเช่น

สมบัติญาณสิทธิราชหรือเผด็จการ พลเมืองมีหน้าที่แค่เพียงตามเขา
ไป สุดแต่พระมหากษัตริย์หรือหัวหน้าผู้ปกครองของตนนั้นจะนำไปทางไหน

ควายของเราเดินตามกันไปเป็นฝูงๆ ถ้าถึงคันทันที่มันจะขึ้นกระ
โดดข้าม เจ้าตัวหัวหน้าฝูงกระโดดพ้นไปแล้ว เจ้าตัวหลังก็กระโดด
ตามกันไป มันง่ายและสะดวกกว่าที่จะคิดหาทางกระโดดของตัวเอง
เช่นนั้นมาก พลโลกเป็นจำนวนมากในเวลานี้ต่างพากันทำตามหัวหน้า
ของตัวโดยไม่ใช้ความคิดไม่ผิดอะไรกับเจ้าสัตว์เหล่านี้เลย การทำอะไร
ตามลำพังย่อมรู้สึกว้าเหว ใครที่คิดเพื่อตัวเองย่อมรู้ว่าเหวมากจน ถ้า
มีผู้ช่วยคิด คิด ก็พอจะคลายความรู้สึกอันลงข้าง ข้าพเจ้ามีความ
เห็นโดยชัดในบัดนี้ว่า คนเราบางคนก็คือควายสองเท้าเราที่ๆนี้เอง ควาย
เพราะไม่ใช้ความคิดของตนให้เป็นประโยชน์อันสัมพันธ์กับค่าของมัน

ลองถามหนุ่มๆ สาวๆ สมัยนี้ถึงข้อนี้ถามว่เฮก ตาวาภาพยนตร์
สีอันงามต่างๆ เขาจะตอบทำนองอย่างพอใจ ถามเขาต่อไปถึงความ
ปรารถนาของเขาที่จะดำเนินชีวิต วิธีที่เขาจะปฏิบัติเพื่อทำตัวให้เป็นประ
โยชน์ แก่มนุษยชาติ - บางที่ท่านจะได้ ฟังคำตอบอย่างผิดหวังที่สุด ข้าพ-
เจ้าคิดว่า การทำอะไรตามๆ เขาไป มันง่ายกว่าที่จะมานั่งคิดนั่งตรองเขา
เองเช่นแน่แท้.

สมัยนี้คนไม่ใช้ความคิดอย่างคนในสมัยก่อน ในยุคที่ล่วงมาแล้วเขา
ใช้ความคิดคิดค้นปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่รอบๆ ข้าง ในน้ำเบเลี้ยว เขาจะ

ต้องคิดหาที่ ๆ จะนอน — ที่ ๆ จะพินัยนตร์จากสัตว์ร้ายทั้งหลาย ต้อง
หัวที่ลุ่มไฟ และลุ่มอย่างไม่ต้องให้เกิดเป็นไฟไหม้บ้าน บรรพบุรุษของ
เราก็คงรู้จักชนคันไม้ แต่สมัยที่เราใช้ลไฟต์, เมื่อเราต้องการแสงสว่างก็
เพียงแต่ยกขี้มสวดขึ้น, เมื่อเราต้องการความร้อนเราใช้ไฟฟ้, เมื่อเรา
ต้องการดนตรี เราก็กดวิทยุหรือดียบเสียง เราไม่ต้องการใช้ความคิด
เลย เราเรียกตัวเราเองว่าคิวิไล แต่ความจริงคนที่เขาใช้ความคิด
เป็นผู้หามาให้ดอกกะพ่าน

ชาวนาปล่อยควายให้ออกไปกินหญ้า และใช้ทำงานตั้งแต่เช้าจน
เย็น แล้วก็กลับเข้าคอก คนสมัยนี้พอเช้าก็ออกจากบ้านไปทำงาน — ทำ
อย่างเคร่งครัด เมื่อวานทำอะไรวันนั้นก็ทำอย่างนั้น และพรุ่งนี้ทำ
อย่างเดียวกันอีก เขาไม่ต้องใช้ความคิด พอเย็นลงก็กลับบ้าน รับประทานอาหาร
ทุกสิ่ง ทุกอย่าง แล้วก็นอน

ถ้าจะพูดให้เกียรติยศแก่ควายกันบ้าง เราก็น่าจะว่า ควายก็ใช้
ความคิดเหมือนกันคนสมัยนี้บางคนนั้นแหละ หรือถ้าจะพูดอีกนัยหนึ่ง
ก็คือไม่คิดอะไรเลย ก็ฉะนี้แล้ว ท่านเห็นว่ามีอะไรแตกต่างกันระหว่าง
มนุษย์บางจำพวกกับควายบ้างเล่า ?

ปราชญ์ฝรั่งว่า “ความสงบสุขมีอยู่ในที่สูง ๆ ทั้งหลาย” พุทธ
ภาสิตในพระธรรมบทว่า “นตฺถิ สหฺติ ปริ สฺสุขํ” สุขขึ้นนอกจากความ
สงบไม่มี แต่ธรรมศาสนานูชนเราพากันเห็นว่า ในที่ ๆ เขาว่านั้นมีความ
ว้าเหว (loneliness) อยู่ด้วย และเข้าใจกันว่า เจ้าความว้าเหวนี้เอง

ไม่ใช่ความสุข.

ข้าพเจ้าเขียนมาเพียงนี้ ถ้าใครจะถามว่า การพูดถึงเรื่องจิตตก
อยู่ แต่เราจะคิดอะไรและคิดอย่างไรกัน และเจ้าความคึกคักนั้นจะทำความ
คิดอะไรให้ แก่ตัวบ้าง แล้วก็นั้นจะทำให้ คนที่คิดมีความที่วิเศษวิโสเกิน
กว่าผู้อื่นอย่างอยู่หรือ ข้าพเจ้าต้องขอประทานโทษที่ไม่สมควรจะตอบแต่
อยากจะว่า ถ้าเจ้าความนั้นพูดได้อย่างมนุษย์ มันก็คงจะพูดตามคำถาม
ทำนองนี้แหละ !

เป็นความจริงที่การคิดเห็นของยาก คิดมากก็มักไม่ให้เกิด คนเรา
มักจะมีความเข้าใจง่าย ๆ ว่า ฟองน้ำย่อมคดหน้า และมันจะไม่ให้ อะไร
เลย นอกจากเมื่อบีบออก นี่ก็เป็นความจริงอีกประการหนึ่ง

ไม่มีอะไรในโลกที่ให้ผลให้ประโยชน์อันมั่งคั่งโลกให้เจริญ สร้างความ
ก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์และในทางอื่น ๆ มากไปกว่าความคิด เรา
คงจะต้องเดินกันด้วยเท้า ถ้าไม่มีผู้ใดคิดใช้วิธี ความ มาเทียบเมวี่ยน
และเรายังจะต้องอาศัยสัตว์เคราะห์ร้ายเหล่านี้ต่อไป ถ้าไม่มีใครคิดถึง
กำลังไอห้ำ เครื่องยนต์ เครื่องบิน ตลอดจนไปถึงความสะอาดต่าง ๆ
ในสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์ โทรเลข และวิทยุเหล่านี้ ของทุกอย่าง
เกิดขึ้นมาก็เพราะความคิด.

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ พร้อมด้วยของขวัญอันสูงค่า คือความคิด
เราควรมาช่วยกันคิดในทางอันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชาติ
ของเราและแก่โลก เราเป็นไทยแก้ตัวพอที่จะใช้ ความคิดในทางอันดี

งาม นักริทยาศาสตร์ นักมนุษยวิทยา จะทะ โทนแหกปากพิสูจน์ไปว่า มนุษย์มาจากลิงจากค่างก็ตามเถิด แต่เวลานี้เราเป็นคน และเป็นคนไทย หยุดคึกถึงเรื่องลิงเรื่องค่างเสีย มาคิดถึงเรื่องของเราเองดีกว่า ขอให้เรา ช่วย กัน แก่ความวิตกข้อที่ว่า มนุษย์ จะ กลาย เป็นควาย ไป หมาให้ตกเสีย ก้อนและโดยฉะเพาะอย่างยิ่ง ต้องพยายามอย่าให้ตัวของเราเองกลายเป็นควายไปได้ นี่เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในโลกของเราทุกวันนี้ — ขำพเจ้าคิด.

== ของขวัญธรรมชาติ ==

Bacon มหาปราชญ์ของโลกหนึ่งกล่าวไว้ว่า "A man would do well to carry a pencil in his pocket, and write down the thoughts of the moment. Those that come unsought for are commonly the most valuable, and should be secured, because they seldom return."

เราทุกคนมีของขวัญที่ธรรมชาติสร้างสมให้มาแต่กำเนิด คือ **ความคิด** เราถ้าสังเกต เราจักใช้ความคิดหรือเราก็คงจะคิด จะด้วยประการหนึ่งประการใดก็ตาม ข้าพเจ้าแน่ใจว่าจะไม่มีใครปฏิเสธว่าคนไม่มีความคิดเลยเป็นอันขาด

สิ่งที่เราเรียกว่าความคิดนั้น คืออะไร ? กล่าวโดยทั่วไปความคิด ก็คือผลของความรู้สึกที่โต ระบายภายนอกด้วยการสัมผัส มีทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้นและทางกาย อาการที่เราทำด้อยแทนความรู้สึกภายนอกที่กล่าวแล้ว คือสิ่งที่เราเรียกว่าความคิด ถึงแม้ตามความเป็นจริง เราจะใช้ความคิดของเราเองน้อยที่สุดก็ตาม ความคิดเช่นนั้น คล้ายกับหอยที่หุบเปลือกเมื่อเราขยับมือเข้าไปแตะมัน ที่จริงมันคงไม่คิด แต่หากเป็นสัญชาติญาณที่ทำให้ มันหุบเปลือก เมื่อมีอะไรไป รบกวนมันเข้า ทางหาก

ในตัวคนเราเรามีอยู่สองภาค ภาคแรกก็เหมือนสัตว์โลกประเภทอื่น ซึ่งมีชีวิต รู้จักหายใจ รู้จักแรงสั่นไหว รู้จักทุกข์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือรู้จัก เกิด แก่ เจ็บตาย กับอีกภาคหนึ่ง คือความคิด คุณภาพพิเศษที่แยกมนุษย์ออกจากจกบรรดาสัตว์ทั้งหลาย

* เขียนลงในหนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัย ฉบับพิเศษ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๖

มนุษย์คือสัตว์โลกที่รู้จักคิด นั่นคือคำจำกัดความของมนุษย์ ตาม
ความเห็นของข้าพเจ้าโดยถือหลักสองข้อข้างต้นเป็นเกณฑ์ คนที่เกิ
มาแล้วไร้ความคิด ตามหลักของข้าพเจ้า จะต้องถือว่าเป็นคน
ที่ล้มเหลว เหมื่อนสิ่งที่ถูกแต่งตัวสวมหัวเล่นละครเป็นทวยกษ یدنท
พระอินทร์ เทวดาหรือเป็นคนฉะฉิน

ความคิดของข้าพเจ้าที่เขียนเรื่องนี้ เกิดขึ้นเมื่อสักครู่ที่ตอนข้าพเจ้า
เดินกลับบ้านจากมหาวิทยาลัย * ข้าพเจ้าเดินมาตามปกติเหมือนที่เคยเดิน
อยู่ทุกเมื่อเชยวัน เผอิญตอนจะข้ามถนนใกล้จะถึงบ้าน มีรถบรรทุก
ล้มการะคันใหญ่ของทหารคันหนึ่ง** แล่นผ่านหน้าไป รถคันนี้เต็มไปด้วย
ห่อๆ (ห่อแบบสัตว์คล้ายหมา แต่ใหญ่กว่ามาก และแข็งแรงกว่า) ความ
โตของเจ้าสัตว์ใหญ่ที่ผ่านไปทำให้ข้าพเจ้าต้องหยุดยืนมองตามไปครู่หนึ่ง
พอออกเดินต่อไปก็มีความคิดอันหนึ่งมาสาคุดใจขึ้น ข้าพเจ้าถึงภานิต
ของเขาคอนชงกล่าวไว้ตอนเรื่องนี้ จึงจับตามห่อชิ้นเขียนเรื่องทันทีเมื่อถึงบ้าน

ห่อสองตัวที่เห็น ทำอะไรให้ข้าพเจ้าคิด ข้าพเจ้าเห็นมัน
เดินโหย่ง ๆ ไปไม่เหลียวซ้ายแลขวาสุดแต่นายสารที่จะนำมันไป ตาม
ธรรมดาสัตว์ชนิดนี้ไม่ระวัง ถึงจะคิดจะเขียนมันเท่าใดก็ตาม วิสัย
ของมันเลื่องง่าย ถิ่นง่าย นอนง่าย แต่เห็นสิ่งอื่น คือมันไร้ความคิด
ฮารุที่ขบรณนคอกที่ทำหน้าที่คิดให้มัน นำให้มันเดินไปทางซ้ายหรือทาง

* University of the Philippines.

** รถบรรทุกล้มการะของทหารอเมริกัน

ชาว ให้ลืกลืมหรือให้หยุด มันหยุดกินเมื่อเขาคงยังเขียน ไปทาง
 ชายเมื่อเขาจะหยุดยังเขียนทางชายเป็นต้น ความรู้สึกของข้าพเจ้าในเรื่อง
 พยายามให้ลืกลืมไปถึงมด, สัตว์ตัวเล็ก ๆ ที่เรารู้จัก และเห็นอยู่เสมอ
 เราว่าถ้าเรามองความหรืออนาคต เราจะต้องเห็นมด จมูกมันไวหนักหนา
 ถ้าไปกวนมันเข้ามา มันก็จะกัดเราคืน ข้าพเจ้าเคยได้อ่านหนังสือ
 เล่มหนึ่งที่พูดถึงเรื่องมด ผู้เขียนเรียกมันชนิดนี้ว่า Cultural ant
 of Texas ผู้เขียนว่ามันมีความรู้สึกเหมือนมนุษย์ มันมีที่อยู่ มีที่เก็บ
 อาหาร มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน มีการทำการเพาะปลูกของมัน ถิ่นยัง
 มีมดอีกอย่างชนิดที่ตกแค้นไม่ได้ ถ้าตกแค้นมันจะตายทันที ตามหนังสือ
 มีว่า ถ้ามันจะย้ายที่อยู่เคลื่อนที่ไป มันก็จะขุดโพรงเป็นทางยาวไปได้ถึง
 เพื่อกันจะได้ย้ายที่อยู่ของมันไปโดยไม่ต้องถูกแค้น

ผู้พิชังสิ่งเกิดคงเคยเห็นมด และสิ่งเกิดความเป็นอยู่ของมัน สิ่ง
 มีตัวหนึ่งในรังของมันเป็นตัวหน้าเรียกว่าควีน มีหน้าที่สำหรับออกไข่ การ
 สร้างรังของมันเช่นของนักคิด มันตัวเล็ก ๆ เช่นที่อาศัยและรู้ได้มาก
 เช่นตัวอย่างที่น่ายช่างควรจกจำและไม่มีทางที่จะทำให้มันไปกวนมันได้

แต่ความฉลาดของมดก็ หรือสิ่งเกิด เป็นความฉลาดที่สลับ
 เชื่องกันมาโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย มันเกิดมาในโลกมีความ
 สามารถทำที่อยู่อาศัยของมันก่อนมนุษย์ แต่เราจะเห็นว่ารังของมัน
 ทำขึ้นเวลานี้ ก็เหมือนกันดังที่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ของมันทำมา
 เมื่อสมัยมนุษย์ยังไม่เกิดนั่นเอง

ถ้าเราจะคิดตามเหตุผล ฝูจันคงจะลงมือให้ภรรยาเราว่า จะต้องใช้เวลาหนึ่งทศวรรษเพื่อที่จะคิด และหาทางทำรังที่อยู่ของมันอย่าง ทั่ววัน แต่เราไม่รู้ว่าสมัยนั้น คือ สมัยไหน เท่าที่เราเคยเห็น เคย ถึงแก่มีหลักฐาน ก็ไม่เห็นมันมีอะไรผิดแปลกไปกว่าแมวเลย แต่ มันน่าจะมีสมัยหนึ่งตามที่เขาว่า ที่สัตว์เหล่านี้รู้จักคิด!

ข้าพเจ้าก็เข้าไปถึงเจ้าห้องชายของข้าพเจ้า สมัยที่แกยังตัวเล็ก มาก แกชอบเล่นลูกจิก มีรถยนต์ รถไฟ ขึ้น แตร กลอง เรือบิน อะไร ต่ออะไรอย่างแปลกอย่าง ของเหล่านี้ เด็กเห็นก็ชอบ และผู้ใหญ่ก็อยาก หาให้เล่น เพราะเป็นเครื่องที่ทำให้เด็กรู้จักคิด รู้จักเล่น

คราวกลับไปถึงสิ่งที่กล่าวแล้วอีกครึ่งหนึ่ง ไม่มีสิ่งใดที่เห็นรังของมันแล้วจะคิดว่า มันจะพยายามทำรังของมันได้ ที่ขึ้น แต่เด็กเมื่อได้เห็น ใต้เล่นของลูกจิกอย่างรถยนต์ รถไฟ เรือบินเหล่านี้มันจะคิดอยากทำให้ มันขึ้นเล่น และอยากรู้ อยากเห็นมากขึ้น เพราะจำได้ว่าครึ่งหนึ่งของ ข้าพเจ้าและเฮลลอร์เคยพูดออกมาว่า ทั้งเขาทั้งสองออก และได้เคย ลองแนะนำฝึกปลูกของข้าพเจ้าที่ยังทำให้เสียได้ด้วย ไม่แต่เท่านั้นแกยัง เคยช่วยกันกับของผู้อื่นคนหนึ่งเล็ก ฝ่ายของตุ๊กตาดังกล่าวออกเพื่อจะดูได้ฟัง ของมันข้างใน!

มีคำพังเพยฝรั่งกล่าวว่า "Every Child is a genius, and every genius is a child" ท่านคงจะรู้สึกว่ามีเด็กน้อยคนหนึ่งที่ ไม่ ชอบ แกะ แกะ อะไรต่ออะไรเพื่อจะให้มันขึ้น ใครทว่าเด็กไม่มีความ

คิดไม่รู้จักคิด คนหนึ่งก็คิด เพราะตัวเองนั้นแหละที่ไร้ความคิด

ข้าพเจ้าเคยสังเกตคนหนึ่งอยู่บ้านใกล้ ๆ กัน พ่อชอวดจกรยาน
ให้คนอื่นใหม่เอี่ยมเก๋กันนักทั้งตัวใจ พยายามเข้ดชักจูงอยู่เสมอ
แต่ชอบดัดเครื่อง ไล่เครื่อง แก่เครื่อง อะไรอยู่อยู่เสมอ คาพ่อชอวด
ว่า รถมันยังดีอยู่ ทำไมจึงชอบดัด ชอบแก้วไป แต่อีกไม่นานเด็ก
คนอื่นได้กลายเข้มนกแก จกรยานเก่งคนอื่น และทิ้งวแทน จกรยานเล็ก ๆ
ของตัวไว้แห่งหนึ่ง เป็นผลของการดัด ๆ แก่ ๆ รถของเขาตัวเอง

ข้าพเจ้าเสียใจที่มองเห็นโลกเราทุกวันนี้ เต็มไปด้วยมนุษย์ที่มีความ
เป็นอยู่อย่างพ้อไม่ชอบคิด ชอบยืมของคนอื่นเขาหลายใจ ฟังเขาอยู่
เสมอ ผู้ที่หมั่นทักท้วงให้พวกนี้ มักจะเฒ่าเพราะ ทนายนความ ขำระชาการ
ที่มีหน้าบึ้งคิยปัญญา และนักเขียนหนังสือพิมพ์เข้คน มีตัวอย่างอีกมาก
ที่คนรู้จักคิดเหมือนนกหรือเหมือนผง คือทำตามกันไปโดยไม่รู้จักคิด
ไม่ยอมเปลี่ยนไม่ยอมแก้ไขอะไรให้ดีขึ้น

ความคิดคือการกระทำทางใจ มีความรู้และความสามารถ

ความชำนาญเป็นของตน และมีความปรารถนาใ้สูง (ambition) เป็น
ที่คง แต่ไม่ใช่เพียงเท่านั้น บางครั้งมีเหตุฉุกเฉินมาช่วยด้วย เช่นตามเรื่อง
การค้นพบกฎของนิวตัน เล่ากันว่า นิวตันนอนอยู่โคนต้นไม้เปิดมมองเห็น
ลูกแอปเปิ้ลหล่นลงมาข้างล่าง จึงตั้งปัญหาตามตัวขี้นว่า ทำไมพระจันทร์
หรือพระอาทิตย์จึงไม่หล่นลงมาบ้าง ด้วยความรู้ สักประกอบด้วยเหตุฉุกเฉิน
เพียงนี้ ทำให้นิวตันคิดต่อไป จนกระทั่งได้ค้นพบกฎแห่งการดึงดูดของโลก

ในโรงเรียนทั่วไปสมัยก่อน วิธีสอนมีแต่การท่อง การจำ ตะพึด
 ตะพือไป แต่สมัยหลังวิธีสอนเปลี่ยนไปตามสมัย คือให้ใช้ความคิด เช่น
 การเรียนเลข เรียนวิทยาศาสตร์ เป็นต้น แต่ก็ยังไม่เคยมีอาจารย์หรือ
 ภารตจารย์ผู้ใดได้พบวิธีสอนให้รู้จักคิด

ถ้าไม่มีความคิด โลกเราก็ไม่มีความเจริญ เมื่อไม่มีความ
 เจริญ ก็ย่อมมีความเสื่อมตามมา โลกเราจะคงเริ่มถอยหลังไปใหม่
 สมัยที่เราเจริญขึ้นแล้วหรือ เช่นของแน่นอน ไม่ต้องมีปัญหา แต่เรา
 เจริญถึงที่สุดแล้วหรือไม่ นี่เป็นข้อที่ควรคิด คนเกิดมาในโลกนี้ตั้งล้าน
 มาแล้ว แต่เราเพิ่งจะพ้นสมัยหิน (Stone Age) มาคราวหนึ่ง
 กว่าๆ เท่านั้น ถ้าคำนวณตามอายุโลก จะเห็นว่า มนุษย์เราจะเป็นเด็ก
 โตขึ้นแล้วก็หาไม่ เรายังเป็นเหมือนเด็กอ่อนที่ต้องพึ่งนมมารดาอยู่ต่อไป

ในสมัยที่ชั่ววันนั้นคำตามธรรมชาติ ยังมีภาษารุ่นโตขึ้นโต ใน
 หมู่คนสมัยนั้นซึ่งได้กล่าวแล้วว่า โดยมากขาดความคิด ก็ย่อมมีบาง
 คนซึ่งทรงคุณวิเศษพิเศษแตกต่างกันไปโตขึ้น คนเช่นนั้น คือพวก
 บราฮ์มันสร้างสังคมความก้าวหน้าให้แก่มนุษยชาติ มีนิวตัน, คอเปอร์นิคัส,
 ปาสเตอร์ เป็นชาติ

ความรู้อย่างสิ่งทีสอนกันให้ถึงสมเด็จพระปิตุราชทรงพระราช
 นิพนธ์ไว้ว่า “ความรู้ย่อมเรียนกัน กันหมด” แต่ความคิดไม่ปรากฏเป็น
 หลักฐานแน่นอนว่าสอนกันได้ เหมือนวิชาความรู้ทั้งหลายเลย

Pestalozzi นักการศึกษาสำคัญคนหนึ่ง กล่าวไว้ว่า “ความคิดเป็นเครื่องนำคนไปสู่ความรู้ เราอาจได้เห็น ได้เห็น ได้อ่าน และได้เขียนมากเท่ามากตามที่ปรารถนา แต่เราจะไม่รู้อะไรเลย นอกจากเมื่อเราจะได้คิดไปทวนมา เมื่อเราคิดเราได้ใช้สมบัติประจำกาย จะเป็นการกล่าวเกินไปหรือไม่หนอ ถ้าข้าพเจ้าจะว่าคนที่รู้จักคิดเท่านั้น จึงจะเห็นคนแท้ ๆ ถ้าเอาความคิดออกไปเสียจากตัวคนแล้ว จะมีอะไรเหลืออยู่ได้เป็นหลักฐาน?”

สุนทรภู่ มองเห็นค่าของความคิดว่าเป็นของประเสริฐ จึงได้พรรณนาไว้ในเพลงยาวถวายโอวาทตอนหนึ่งว่า

“อันความคิดวิทยาเหมือนนาวา
ประเสริฐสุดซ่อนใส่เส้นในผ้า
สงวนคมสันทุกใครชักชัก
จึงค่อยชักเชือกพันให้บรรลือ ฯลฯ”

มีอีก ถ้าไม่ใช่ก็ไม่คม มีแต่จะท้อมากขึ้นนั้นใด ความคิดที่ไม่ใช้ก็มีแต่จะเสื่อมโทรมลงไปนั้นน มหาวิทยาลัยเป็นสถานสำหรับให้วิชาความรู้ แต่ความประสงค์ของมหาวิทยาลัยอีกประการหนึ่งคือ เป็นที่อบรมให้ ผู้เรียนรู้จักฉลาดคิด เพราะฉะนั้นทุกคนควรจะตั้งใจพยายามถือโอกาสรับทุกอย่างที่เราจะได้รับจากมหาวิทยาลัย เพราะถ้าเราถ่วงเท้าพ้นประตูมหาวิทยาลัยออกไปแล้ว ภาระของชีวิตที่เราจะต้องรับผิดชอบมีมากนักหนา เกินกว่าที่เราจะหาเวลามาขบมั่วจากมหาวิทยาลัยอีกต่อไป ถ้าหากสิ่งความรู้ สักอันใด ในนิสัยเสียแก่บัดนี้ มันจะติดตัวอยู่กับเราจนวันตายทีเดียว

== College Uneducation ==

ขอกระเษนของแปลกที่ ข้าพเจ้าให้ ชื่อ เรื่อง ที่เขียนคราวนี้เป็นภาษา
อังกฤษ. และนอกจากจะแปลกด้วยประการนี้แล้ว ชื่อของเรื่องก็ออก
จะขี้คิดเต็มทน โดยจะเพาะชาวมหาวิทยาลัย ถ้าเป็นนิสิตชายพอ
อ่านมาพบเข้าก็คงคันไม้ คันมือไปตามเรื่อง ถ้าเป็นนิสิตหญิงหากไม่
เกรงใจกันก็คงว่า “ชวาง” และแม้จะเกรงใจอยู่ข้าง อย่างน้อยก็
คงแอบคิดแซะหลายครั้งทีเดียว

College Uneducation ! เป็นไปได้ที่เดียวหรือที่มหาวิทยาลัย
ของเราจะ Uneducate เรา แทนที่จะ educate เรา ขอให้
ข้าพเจ้าตอบเถิดว่าไฉน? คำตอบของข้าพเจ้าเป็น paradox จริง
อยู่ แต่เป็นความจริงที่จะเลียงอย่างไรไม่พ้นเลย

เราทุกคนย่อมมีความเชื่อในการศึกษาอย่างสูง มิฉะนั้นท่าน
ก็คงไม่ทนเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย และข้าพเจ้าเองก็คงไม่ทนเรียนอยู่
จนจบจากมหาวิทยาลัย แต่ขอให้พิจารณาดูว่า การศึกษาก็มีลักษณะ
คล้ายไฟ ใช้ก็ให้เป็นประโยชน์ ถ้าใช้ไม่ดี ไม่รู้จักใช้ ก็ไร้ประโยชน์
มีแต่จะล้างจะทำลายเท่านั้น

ชีวิตของข้าพเจ้าในมหาวิทยาลัยเป็นเวลาหลายปี ช่วยให้ได้
สังเกตการณ์ทาง ๆ รวมทั้งอุดมคติและวิธีปฏิบัติของชาวมหาวิทยาลัย

ไปอย่างนี้ ถ้าเรามองจากมุมที่เงยแล้ว นิสิตของเราต่างได้รับการ
 ศึกษาอบรมเพิ่มขึ้นทั้งจากบรรดาอาจารย์และคณาจารย์ทั้งหลาย แต่
 แต่ถ้ามองจากอีกมุมหนึ่งบ้าง บางทีท่านจะได้เห็นข้อบกพร่อง
 อันควรเสียใจมาก และข้อบกพร่องเหล่านี้เองที่ทำให้ชาวมหาวิทยาลัย
 ได้รับ College Uneducation เป็นเครื่องคอบแทนค่าการศึกษาและ
 อื่น ๆ ที่เสียไป ข้าพเจ้าจะได้เลือกบรรยายโดยย่อสักสองสามประการ
 ประการแรก คือการถือตำราเรียนเป็นเครื่องสักการบูชา ไม่
 ว่าจะมีอะไรเป็นข้อปรึกษาตำราก่อน ถ้ามีปัญหาที่จะต้องให้เหตุผล
 พิจารณาของตนเองแล้ว แทนที่จะคิด มักจะถามตัวเองขึ้นก่อนในใจ
 ว่า “ในหนังสือมีอะไร” นักศึกษาของเราหลายคนไม่ยอมแสดง
 ความรู้สึกตามความนึกคิดแห่งตน นอกจากจะคอยเก็บความรู้จากตำรา
 เมื่อเขินเขินเสียแล้ว ความสามารถของตนในการคิดก็ย่อมจะอ่อน
 กาลงลง หรือ paralyze ไปเสียหมด กลายเป็นคนคิดน้อย หรือไม่
 นิยมเหตุผลของตนเองเลย ข้อนี้เป็นผลของการถือเอาตำราเป็นเครื่อง
 สักการะ ซึ่งเท่ากับกดเสรีภาพในการคิดของตนเองตรงๆ และเมื่อ
 จะพยายามคิดหรือตัดสินใจอะไรเองสักอย่างหนึ่งก็จะลำบากด้วยสองจิต
 สองใจไม่แน่นอนลงไปได้ คือมีการลังเลใจอยู่เสมอ ถ้าชาวมหาวิทยาลัย
 ไม่พยายามสร้างนิสัยให้นิยมเหตุผลของตนเอง, ให้เสรีภาพของตน
 ในการคิดในทางที่ถูกต้องแล้ว การศึกษาในมหาวิทยาลัย อันเป็นส่วน
 การศึกษาสูงสุด ก็จะเป็นของน่าละอายยิ่ง

ลองเปรียบเทียบนิสัยลักษณะที่กล่าวแล้วสักคนหนึ่งกับเจ้าถึกเต็กเลียง
 ความในทุ่งนาท เจ้าถึกมีความรู้ อ่านออกเขียนได้เล็กน้อย เพราะ
 เคยถูกบังคับให้เข้าโรงเรียนประชาบาล ยังไม่มีความรู้จากคำรามาตย์
 ล้างเขาวัว และปรัชญาของเขาเอง ซึ่งมีอยู่โดยธรรมชาติ สมัยของ
 เขาจะเป็นอิสระในการคิดพิจารณา เมื่อคิดอะไรหรือตกลงใจอย่างไร
 ก็ทำทันทีด้วยความมั่นใจไม่ลังเล ส่วนนายโง่สติของเรา แม้จะง่าย ๆ
 ก็ยังไม่วางใจคิดในความคิดนี้เสียได้ ถ้ามีเจ้าถึกอยู่ด้วย ก็คงส่ายหน้า
 หัวเราะเยาะและปรารภว่า “ท่านเรียนมากเกินไป” เป็นต้น

ประการที่สอง อันทำให้เกิด College Uneducation ซึ่ง
 ก็คือการที่มุ่งหมายเรียนไปในทางเดียวจนเป็น excessive specializa-
 tion นักศึกษาแผนกเกษตรศาสตร์ก็หมายมั่นจะเป็นครูอย่างเดียว นัก
 ศึกษาแผนกแพทยศาสตร์ ก็จะเป็นแพทย์อย่างเดียว นักศึกษาแผนก
 วิศวกรรมศาสตร์ ก็จะเป็นวิศวกรอย่างเดียว น้อยคนนักที่จะได้คำนึงถึงผล
 ร้ายอันเกิดจากการนี้

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า เราจะยอมรับเป็นเอกลักษณ์ว่า การศึกษาใน
 มหาวิทยาลัยคือการทำให้มีความรู้ความถนัดของเรากว้างขวางขึ้น ให้รู้
 จักคิด ไตร่ตรอง และนิยมใช้เหตุผลมากขึ้น แต่ทั้งนี้เราจะให้มันขึ้นได้
 อย่างไร ในเมื่อนักศึกษาวิชาแพทย์ของเราแม้แต่สัรรวมอยู่กับเรื่องยา
 เรื่องคนไข้ แม้สมัยเมื่ออยู่เตรียมแพทย์ก็คอยอยู่ด้วยเรื่องเคมี ชีว
 วิทยา พฤกษศาสตร์และฟิสิกส์ เป็นต้น นักศึกษาวิชาวิศวกรรมก็มี

แต่ของจำสูตรคำนวณและเครื่องเขียน เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า อะไร
 ร้อยแปด นักศึกษาวิชากฎหมายก็ท่องจำแต่กฎหมายเฉยเฉย ไม่
 มีผู้ใดที่จะได้ศึกษาวิชาทั่วไป เช่น จิตวิทยา ปรัชญา มนุษย
 วิทยา เศรษฐวิทยา ศิลปนิยมวิทยา ฯลฯ การเรียนวิชาเฉพาะ
 แคทางเดียวเรื่อยไป ทำให้เราหมดความสนุกสนานร่าเริง, หมดความ
 รักชีวิตและธรรมชาติเสียสิ้น

Keats กล่าวไว้ว่า "A thing of beauty is a joy forever"
 แต่เราเห็นว่า beauty นั้น คนเราชอบต่างจิตต่างใจกัน ตรงกับที่ว่
 นานาจิตตัง เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่สร้างความรู้สึกให้แก่ตัวเองอะไร
 ล้วอะไรงามแล้ว ของทุกๆ อย่างที่มีอยู่รอบตัวเราก็จะเป็นของธรรมดา
 สามัญ เป็นของที่นำเอามาขายไปหมด เราถูกขังในเวลาเข้าตรู่ เดินขาย
 แสงแดดอ่อนในคอนเช้า แต่ถ้าจิตต์ของเราไม่รู้จักรับธรรมชาติ ความ
 สุขเท่าที่ควรได้ก็หายไป แสงแดดอ่อนที่ค่อยๆ ไล่ละอองน้ำค้างอันจับอยู่
 ขนไปไม่ไขศญาให้ระเหยไป ท้องฟ้าซึ่งค่อยๆ เปลี่ยนสีไปตามเวลาที่ค่อยๆ
 ลายชั้นย่อมไม่ทำให้ความสดชื่นคนเดินให้แก่ความรู้สึกได้เลย ในยามค่ำ
 เรามองเห็นดวงดาวส่งแสงระยิบระยับบนขอบเมฆอันมืดในท้องฟ้า แต่
 ก็เท่ากับเห็นจุดสว่างหลาย ๆ จุดเท่านั้นเอง เราหาได้มองเห็นความงาม
 แห่งการได้รับแสงสว่างของดวงดาวเหล่านั้นไม่ มันระโคจรไปอย่างไร
 เราไม่คิดไม่คำนึงถึง และดวงดาวเหล่านั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ
 ภัยกับโลกเราอย่างไร เราไม่สนใจอะไรเลยทีเดียว ในเวลาที่นั่งอยู่กลางแสง

จันทร์ฉาย เราก็จะไม่เห็นความงาม—ความสุขในช่วงขณะนั้น เราอ่าน
บทประพันธ์นั้นเพราะ แต่คำในบทประพันธ์นั้นก็ไม่ได้ทำให้เราชื่นชมมันไป
ตาม อ่านแล้วก็เลยไป เราของรูปอนุสาวรีย์อันงามด้วยสัดส่วน แต่
ถ้าเราจะมีมองเห็นแต่เพียงว่าเหมือนรูปเหมือนของจริงเท่านั้น พระพุทธรูปที่
ใครว่างามจนไม่มีที่ติ สำหรับเราก็คงเหมือนกับพระพุทธรูปองค์อื่น ๆ ถ้า
เรามีความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้นแล้ว ขอให้ใครตอบข้าพเจ้าหน่อยเถิดว่า
เรากำลังอยู่ในมหาวิทยาลัยทำไมกัน แต่ความจริงก็มีอยู่ว่า การศึกษา
แต่ในสิ่งเดียว ทางเดียวซึ่งที่ ชาวมหาวิทยาลัยของเราปฏิบัติกันอยู่นั้นแหละ
จะเป็นทางนำมาซึ่งความเขินอายอันแท้จริง ไม่มีความรู้สึกต่อศิลปะและ
ความงามของธรรมชาติทั้งกล่าวแล้ว

ข้าพเจ้าเคยได้ยินท่านผู้ใหญ่ว่า การเรียนสมัยนี้แล้ววิชา
ความรู้ ส่วนความนึกคิดความอ่าน การใช้เหตุผลนั้นลบล้างกันไม่ได้
เมื่อได้ลองพิจารณาแล้ว ก็เห็นว่าคำของท่านมีส่วนถูกอยู่ไม่น้อยเลย
ทีเดียว

ข้อสุดท้ายที่ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวถึงคือ เมื่อเรียนมากจนมากใน
วิชาที่ต้องการแล้ว ความนึกคิดในสภาวะการณ์แห่งชีวิตของเราก็ค่อย ๆ
หายไป ปรัชญาของเราในเรื่องชีวิตค่อย ๆ แคบเข้า เพราะเหตุที่
เราคอยคิดถึงงาน—คิดถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ material well being เสีย
หมด เรามักจะปล่อยไปจนมีอายุมากแล้ว จึงเริ่มหันเข้ามาหาความสุข
อันเป็นนอกแห่งสุขทั้งหลาย คือความสงบแห่งดวงจิตต์ เช่นโดยการ

=เราจะแก้ โรคการพนันได้อย่างไร? =

ความตกต่ำของโรคกิจซึ่งรุกรานโลกอยู่อย่างร้ายแรง ตลอดเวลาหลายปีมานี้ มีลักษณะเหมือนภัยลมมรสุม เมื่อพัดผ่านมาแล้ว ก็ผ่านไป จะระดมพัดอยู่ที่เดียวตลอดไปก็ทำไม่ได้ นับตั้งแต่หันเหไปสถานะของโรคกิจนี้วันแต่ละวัน ลมร้ายของโรคภัยค่อย ๆ ผ่านไปแล้ว ใครจะห้ามมันไว้ไม่ได้ มันย่อมพัดไปตามวิถีทางของมันเอง ความเจริญของโรคกิจกำลังเคลื่อนมาแทนที่ เหมือนสายลมอ่อนที่พัดเอื่อย ๆ มาคองกายให้เป็นที่พักใจ การทำมาค้าขายก็จะคล่องเข้า ความสมบูรณ์พลัสก็จะตามมาด้วยเช่นเดียวกัน แต่ในเวลาเดียวกัน เราก็ไม่รู้ว่าจะเมื่อใดลมร้ายจะพัดหวนกลับมาอีก.

เมื่อความอุดมสมบูรณ์จะมีขึ้น การจะทำสิ่งใดก็เห็นแต่วิธีสำเร็จ ขณะที่ต่างคนต่างฟันตัวกันอยู่ ก็เพราะหวั่นภัยที่เผชิญก็มีโรคมาแซงชน ไม่ใช่โรคภัยไข้เจ็บตามธรรมดาสามัญ แต่เป็นของโรคประชาคมน คือโรคที่โรวเร่รังเหิงไปในการประจบปรนนิบัติอันมีขอบนิควร มี อาทิ คือการฟุ้งเฟ้อเพ้อฝันว่า รุ่งความสวัสดีสวัสดาน การดื่ม และการเสียดใช้ด้วยการพนัน เป็นต้น.

เขียนเริ่มต้นมาเพียงนี้ อาจมาผู้ว่าภายในความสับสนของข้าพเจ้า และหาว่าก็มีหนทางการอะไรด้วยเล่า เขามีเงินมีทองของเขา ๆ ก็จะใช้

มัน ๆ หนึ่งอะไรใครอยู่สักครึ่ง ? ถูกแล้ว มันเป็นส่วนของเขา ไม่ใช่
 ทางการเมืองของคนอื่น ถ้าเขาผู้นั้นมีส่วนได้เสียแค่เพียงคนเดียว แต่
 เมื่อการตัดสินใจประกาศของเขา เมื่อต้องฉีกขาดเขาคนเพราะเหตุ
 เพราะผู้หญิงแล้ว เพราะการพัวพันเหล่านี้ เช่นเหตุให้เขา ต้องทอด
 ทิ้งบุตรภรรยา และผู้อยู่ในความอนุเคราะห์ของเขา ไปล่องไปตาม
 ขบวนการให้เป็นพยานกับของผู้อื่น เหมือนนั้นมันไม่ใช่เพราะการเมือง
 ของเขา แต่เป็นการเมืองของพวกเขาทั้งหมด คือ สาธารณชน (Public
 business) ชุมชน

โรคการพัวพันประเภทต่าง ๆ เช่น โรคร้ายแรงยิ่งกว่าสิ่งอื่นทั้งหมด
 มันเป็นข้อบกพร่องของความฉีกขาด เพราะฉะนั้นเขาจึงจะกล่าวถึงแต่
 เฉพาะโรคการพัวพันในโอกาสนี้

ถ้าการทำมาค้าขายไม่ซัดสน เงินทองเป็นของหาง่ายเข้า โรค
 การพัวพันก็เพิ่มมากขึ้น ระวังตัวออกไปเหมือนเงาตามตัวมา เมื่อ
 หมดการพัวพันนั้นการฉีกขาด การเสียทรัพย์สินเท่านั้น ทำให้ผลลบยาวของ
 มันไม่ แต่การเสียอุปนิสัย (Character) เสียความสัตย์ ความซื่อ
 ตรง (Honesty) และเสื่อมความเคารพในตัวเอง (Self respect)
 นั้นสิ เป็นการเสียที่ยิ่งกว่าการเสียใด ๆ ทั้งหมด !

ไม่เคยมีนักการพัวพันคนใด ซึ่งเมื่อเล่นมาจนหมดสิ้นแล้ว จะ
 ไม่สลดสาบสูญ ๆ ซาก ๆ ให้เราเมื่อฟังว่า ไม่เอาอีกแล้ว เช็ด จะ
 ขอบใจกันแล้ว และจะไม่เล่นซ้ำอีก เช่นนั้นซ้ำอีก เคยเห็นใครบ้าง

ภิกษุที่คงรักษาสัจย์ ถือนั่นในคำสาบาน โดยมากมักจะเข้าทำนอง
 “พูดจบแล้วสะบัดไม้ซัดสน” ทั้งนั้น ขาดกำลังใจที่เข้มแข็ง พอที่
 จะรักษาคำพูด คำปฏิญาณของตนไว้.

การพะนันเช่นตัวทำลายความสัตย์สุจริต ความเคารพนับถือตัว
 เอง ความเข้มแข็งของกำลังใจ และความสามารถทุกอย่าง ไม่มี
 ใครที่จะเสียเวลาใช้ความคิดถึงการทำมาค้าขาย หรือประกอบงานอาชีพ
 อันใดให้เขินล่าเขินสัน ในเมื่อความปรารถนามีอยู่ในทางที่จะหาเงินได้
 คล่อง ๆ โดยการพะนัน!

การพะนันทำให้คนเห็นการทำมาค้าขาย หรือการประกอบงาน
 อาชีพอื่นของไม่ทำทำ เพราะเมื่อหาเงินได้คล่อง ๆ ง่าย ๆ โดยไม่
 ต้องออกหน้าปากหน้าแรงอะไรแล้ว จะทำงานไปทำไม?

นักเหล้าที่ติดงอมแงมจนแก้ไม่หาย ถึงจะรู้โทษของฤทธิ์เหล้า
 ว่าเป็นโทษแก่ร่างกายอย่างไร แต่ก็เลิกดื่มไม่ได้ เช่นเดียวกับนักพะนัน
 จะรู้ตัวว่าการพะนันเป็นโทษ ก็เมื่อสิ้นเนื้อประดาตัวถึงกับฉิบหายขายตน
 แล้ว แต่เมื่อมีเงินมาอีกก็ไม่วายที่จะไปเล่นให้ฉิบหายมาอีก ข้างพเจ้า
 เคยได้ฟังคำรำพรรณของผู้ที่เคยติด ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาด้วยหน้าปากหน้าแรง
 แต่แล้วก็ต้องมาหมดตัว เพราะการพะนันมาหลายต่อหลายราย ทำให้
 ข้างพเจ้าของใจคิดในเรื่องนี้เขินนอนมาก ข้างพเจ้าของการพะนัน
 บ่อย ๆ ในหน้ากระดาษ หนังสือพิมพ์ ทำให้ ต้อง คิด มากไปอีก
 และเป็นเหตุให้ ข้างพเจ้าต้องเขียนเรื่องนี้.

การพนันของคตินิสสัย และยากที่จะแก้ไขหายเหมือนยาเสพติดให้โทษ ข้อแรกของนิสสัยว่าการพนันน่าจะเป็น เพราะใจหรือความคิดที่ไม่ถูกต้องมาในทางที่ถูกต้อง พวกโดยทั่วไปชนที่ไร้อารยธรรมหรืออารยชนนั้น คือนักเลงการพนันโดยธรรมชาติ (Natural gamblers) เขาทำพนันกันได้ โดยใช้ บุตร ภรรยา เสื้อผ้า ตลอดจนตัวเองในบางครั้งเป็นเดิมพัน ในโบราณสมัยมีคนเคยพนันจนถึงกับต้องขายตัว หรือยอมตัวเป็นข้าทาส นิสสัยเช่นนี้เป็นของยากที่จะแก้ไขได้จนกระทั่งในชั้นนี้ ผู้คนควรนับว่าเลิศ ผู้ซึ่งสรรเสริญไว้ว่า "All the more glory to the man who conquers it"

เมื่อเราเล่นการพนัน เราจะเรียกสิ่งหนึ่งสิ่งหนึ่งหรืออะไร ที่เป็นของเราเองนั้นไม่ได้ เพราะสิ่งที่เรามีนั้นก็ไม่แน่ว่าจะเป็นอย่างเราด้วยในวันหน้าหรือหาไม่ นักการพนันไม่มีวันเจริญไปได้ตลอดรอดฝั่งเลย เจ้าของบ่อนมักจะขึ้นฝ่ายใดเปรียบเสมอ เพราะเมื่อคนมั่งเงินก็มาเล่น เมื่อหมดเงินแล้วก็เลิกกลับไป นายบ่อนเป็นฝ่ายรับเงิน เพราะนักเลงเล่นการพนัน เมื่อชนะหรืออยากเล่นต่อให้ได้มากขึ้นอีก เมื่อแพ้ก็ยอมเลิกแล้ว เมื่อแพ้จนเกลี้ยงแล้ว ความจำเขม็งยังขับให้เลิก ผลสุดท้ายปรากฏว่าไม่ได้อะไรเลย แต่เมื่อมีเงินใหม่ก็เล่นใหม่ ทั่วทั้งกฎหมายก็กวาดจับควบคุมทุกอย่าง นักการพนันมักมีโอกาสดีตลอดเลย หลีกได้อยู่เสมอ.

การพนันไม่ใช่ว่าสิ่งทั้งปวงเลย (Non productive) ชีวิตของผู้ที่

มีความคิด หรือวิสัยปราชญ์ จะต้องมีความปรารถนาที่จะทำอะไรให้
งอกเงย ทำของน้อยให้เป็นมาก เปลี่ยนวัตถุที่ไร้ค่าให้เป็น สิ้นค่าที่
คนต้องการ ก่อร่างสร้างสมโภคสมบัติให้แก่โลก ขอให้คิดถึงการ
พระหินไฟสัณทิม ซึ่งมีคนเล่นครบขา ๖ คน เมื่อเริ่มลงมือเล่น ทุก
คนต่างก็มีเงินจำนวนหนึ่งอยู่ในมือ เมื่อเลิกเล่นเงินนั้นก็จะมีเท่าเดิม แต่
หากว่ามีการเปลี่ยนมือเปลี่ยนเจ้าของกันเท่านั้น ไม่มีอะไรเพิ่ม ขึ้นเป็น
ประโยชน์ โภชนผล แต่อะไรเล่าที่เสียไป, หดไป? เวลา! ความ
โมโหโทโส! ความถ่วงนกรวายใจ! ความกลุ้มใจ! ความเศร้าที่
เสียค่าเงิน! และอีกร้ายแปดพันเก้าซึ่งเห็นการเสียที่นำเสียค่ายิ่งนัก

นักเลงการพระหิน ข้าราชการได้สักเล็กน้อยเมื่อชนะ แต่แล้วอีกไม่นาน
ก็หมดไป ไม่มีผู้ใดในโลกที่รวยจริงๆ ได้ด้วยการพระหิน นายฟอรั
มศาจารย์ของโลกคนหนึ่ง หรือนายรอคคิเฟลเดอร์ อีกคนหนึ่ง ว่ารวย
จนได้ ชื่อว่ามหาเศรษฐี แก่มีเงินเพราะเล่นการพระหินจนค่อเมื่อไร
แก่มีเงินก็เพราะแก่ประกอยล้มมาชั่ววูบ โดยความซื่อสัตย์ และบริสุทธิ์
ทางหาก.

การพระหินทั้งที่โกล่าวแล้วว่าเปรียบเหมือนยาเสพติดได้ ไทย, การ
จะเอาชนะใจได้ จะต้องเกิดมาแต่ความรู้สึกละภายใน นักเลงเหล้า
ที่เมาจนหย่ำเป่ กฎหมายก็ทำให้หายเมาไม่ได้ อย่างที่ถ้ามีคน
เกะกะ ตำรวจก็พาไปส่งขสตึอาร์มณไว้งยังโรงพัก จนสร้างเมาแล้ว
ก็ปล่อยไป ตำรวจจะเอากฎหมายขโมยมาบังคับให้หายเมา นั้นไม่ได้

แต่ถ้า ผู้หนึ่งอยากฝึกหัดทัศนียภาพตนเองให้เล็กเป็นนกเลงเหล่านี้ ผู้หนึ่ง
 อาจทำได้ด้วยใจสมัคร คือค่อยผ่อนการดื่มลง และสงบความใคร่ที่
 จะดื่มไว้ จนกระทั่งหายขาด ในทำนองเดียวกัน กฎหมายใดจะบังคับนัก
 เลงการพนันให้เลิกเล่นการพนันหาได้ไม่ เมื่อหมดหนทางเล่นการพนัน
 ที่กฎหมายห้าม เช่นการเล่น ไพ่, ถู, ไปต่างๆ นักเล่นการพนัน
 ยังไม่หมดหนทาง ที่เขาจะไปเที่ยวเล่นตามสี่แยกของกฎหมายเลเซอร์ยนต์
 แล้วทนายก็ว่า เลขท้ายเลขคู่หรือเลขคี่ แล้วเอาเงินนั้นไปเล่นการ
 พนันอย่างหนึ่ง เอาหัวตาลหนึ่งหรือหนึ่งมากองไว้ แล้วจับมามาสองตัว
 ปลอຍให้มันเดินมาหาหน้าตาล มตของใครไปถึงก่อนก็ชนะ นี่ก็เป็น
 การพนันได้อีกอย่างหนึ่ง นิสัยรักการพนันของชาวเราเช่นของแก๊ยก
 รัฐบาลของเราพยายามกวาดล้างไม่ให้พลเมืองของท่านเล่นนัก การพนัน
 แต่รัฐบาลเอง ก็ยังอนุญาตให้มีลอตเตอรี่ เข้าพเจ้าไม่ตีรัฐบาลที่ทำ
 ไปเลย เพราะเมื่อมองจากแง่เล็งผลเลิศ ก็เห็นว่ารัฐบาลกำลังช่วย
 ให้ประชาชนรักการพนันน้อยลง และในเวลาเดียวกันก็เพื่อการฟื้นฟู
 การเงินของประเทศ และเมื่อพูดถึงลอตเตอรี่ ถ้าใช้ความคิดต่อไป
 อีกสักเล็กน้อย จะรู้สึกประหลาดใจ ลอตเตอรี่ก็เหมือนกับการเล่น
 ภาษีอากรชนิดหนึ่ง ภาษีอากรที่รัฐบาลไม่จำเป็นต้องเรียกของ ราษฎร
 พากันตั้งใจเต็มใจเสีย คิดถึงจำนวนเงินที่ซื้อลอตเตอรี่ เทียบกับภาษี
 อากรประเภทอื่น ก็น่าสลดใจอยู่ เขาพยายามศึกษาเสียเงินค่า
 ภาษีอากร ที่รัฐบาล เก็บ ไปบำรุงความสุขของเขาเอง และ ของ

ประเทศ เมื่อถึงคราวถูกรับ ก็ยอมรับ ผิด จากกรรมนั้น แต่เขา กลับยินดีที่ได้เงินซื้อลอตเตอรี่ที่เขาเงินส่วนแบ่งสำหรับรางวัลชนะไปบำรุง คนไม่รักคน เมื่อเทียบกับ จำนวน พลเมือง ทั้ง ประเทศ ความจริง ลอตเตอรี่ไม่ทำให้คนถึงกับ ฉวยหาขายคน เหมือน การพนัน อย่างอื่น ถูกล้วน แต่ถ้าจะมี ผู้คิดว่าการสร้าง นิสัย ของ คนให้ รักการพนัน ให้ พะวงนึกแต่การพนัน หรือ โชคที่จะมาถึง โดยไม่ต้องลงแรงทำ เป็นการ แลกเปลี่ยนนั้น เป็นของที่ควรคำนึงแล้ว ก็เป็นความคิดที่ควรขบ

การพนันตามที่ข้าพเจ้าว่า เปรียบเหมือนเหล้า กฎหมายไม่มี อำนาจพอที่จะห้ามปรามได้เด็ดขาด แต่ว่ากฎหมายมีโอกาที่จะช่วยให้ นิสัยรักการพนันของพลเมืองน้อยลงได้ - จะช่วยให้ความใคร่ ในวิถี แห่งอายนมุขเสื่อมลงได้

ตามที่ได้อธิบายมาแต่ตอนจบต้น เป็นเสมือน คำบรรยายลักษณะ ของโรค และสัญญาณของโรค เป็นเรื่องที่เรารักกัน อยู่แล้วอย่างสนใจ ถ้าข้าพเจ้าจะยุติการเขียนไว้เพียงเท่านั้น ก็เท่ากับข้าพเจ้าไม่ได้เขียนอะไร เลย ฉะนั้นขอได้ โปรดกรุณาอ่านต่อไปอีกสักเล็กน้อย ได้กล่าวไว้ข้างต้น แล้วว่าโรคการพนันเป็นโรคร้ายแรงของประชาคม ซึ่งควรแก่การรักษา เพราะฉะนั้นจึงขออธิบายถึงวิธีรักษาตามความคิดเห็นในส่วนนี้ของข้าพเจ้าต่อไป ปัญหาว่าวิธีรักษานี้จะให้ผลเพียงใดหรือไม่นี้ ข้าพเจ้า ขอยก ให้เวลาเป็นกรรมการวินิจฉัยซัก

ตามธรรมดา เมื่อไม่มีทางอะไรดีกว่า คนก็มักจะเลือกทางที่

เคยทำ เช่น วานนี้ทำอะไร วันนี้นักทำอย่างนั้น ทั้งนี้เป็นนิสัยของผู้
 ชื่นในการศึกษา หรือของคนใจ ถ้าเป็นคนฉลาดก็ย่อมจะหาทางพลิก
 แผลงคิด อติวิธานต่อไปเสมอ ถ้าอยู่ในที่แวดล้อมคือ environment
 ที่ชั่ว ความคิดก็อาจเป็นไปในทางชั่ว หากอยู่ในที่แวดล้อมดี ความ
 คิดก็จะเป็นไปในทางดี แต่คนฉลาดที่ไร้การศึกษา นั้นมีน้อย เพราะ
 ฉะนั้นคนที่ไร้การศึกษาโดยมาก จึงจัดอยู่ในเกณฑ์ใจเป็นส่วนมาก และ
 เป็นนิสัยของคนใจที่มักทำอะไรซ้ำ ๆ ซาก ๆ เหมือนสัตว์พาหนะรู้จัก
 หากินเมื่อหิว และรู้ว่าถ้าเขาใช้ให้เดินก็เดิน ให้วิ่งก็วิ่ง ถูก
 บังคับให้เลี้ยวซ้ายก็เลี้ยวขวา ก็ทำตามโดยไม่รู้อะไร แต่ถึงอย่างไร
 ก็ดี มนุษย์ก็ยังถูกจัดว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ เมื่อความคิดสูงกว่าสัตว์อื่น
 ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นถ้าได้รับความแนะนำในทางที่ข้างเล็กน้อย ก็
 อาจเปลี่ยนไปเป็นคนดีไปได้ เหมือนเด็กที่สกลประมอมแม่เล่นหยอดหลุม
 ทอยกองของขี้มอดนั้น ถ้าเด็กพวกนั้นมีขึ้นแก่ขลัง ๒ - ๓ กระบะ และ
 มีใครแนะนำให้เล่น “ไปลิคั้จับชะมอย” หรือหักทวารข้อมรบ เด็ก
 ก็จะเล่นสนุกไป แทนที่จะเล่นอย่างเก่าอันหา สวรรค์ดประโยชน์ไม่ได้
 แต่ถ้าวรุษบาปมีสถานสำหรับ เด็กเล่นกว้างขวาง นอกไปจากตาม
 โรงเรียนต่างๆ ยังมีเครื่องออกกำลังกายสำหรับ ให้เด็กได้ กระโดด
 โดดเล่น และมีผู้ดูแลตามแบบแผนที่ดี เด็กของเราก็จะสนุกอยู่กับ
 การกีฬา การออกกำลังกายให้แข็งแรง แทนที่จะเล่น หยอดหลุม
 ทอยกอง ค้างเต๋ ข้อนั้น อะไร ๆ พวกนี้ เมื่อเด็กเหล่านี้อยู่กัน ต่อ

ไปก็จะเห็นพลเมืองที่ เป็นกำลังของประเทศชาติ ส่วนผู้ใหญ่ก็เช่นเดียวกัน ถ้ามีสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนอารมณ์ เล่นออกกำลังกายอย่างของฝรั่งเขามี Public Recreational Centre ทำไม้มักการพระนั้นจะไม่เปลี่ยนวิธีหาความสนุกมาในทางที่คิดว่า อย่างน้อยที่สุดก็จะทำให้นักเที่ยวของเราตามฮอลต์เดินรำเชอร์ฮอลต์ และ “เมือฮอลต์” ลดจำนวนลงหันมาหาความสนุกสนานด้วยวิถีใหม่ได้บ้าง. แต่เรายังไม่มีเรายังขาด รัฐบาลอาจจะได้คำนึงถึงเรื่องนี้อยู่แล้วก็ได้ แต่การที่รัฐบาลยังไม่สามารถจะทำได้ ในขณะนี้อาจเป็น เพราะรัฐบาลยังพิจารณาอันอื่นสำคัญกว่า ที่จะต้องทำ เช่นการบำรุงรักษาและการป้องกันประเทศเป็นต้น เพียงที่กรมพลศึกษาคำริจะสร้างสนามกีฬาใหญ่ขึ้น ก็นับว่าเป็นการชดเชยแล้ว ข้าพเจ้าขอสนับสนุนนโยบายนี้อย่างยิ่ง.

ในเวลานี้เราไม่มีอะไรเลย ประชาชนก็หาอะไร, ทำอะไรให้เกิดความสนุกไม่ได้ จึงตัดสินใจสละเวลาการเล่นการพระนั้น เป็นการฆ่าเวลาเสมอมา ในกรุงเทพฯ มีลู่วิ่ง สนามหลายแห่ง ซึ่งมีที่เล่นกีฬา แต่ผู้ที่ไม่ได้เล่นสมาธิก็มีมาก ส่วนในต่างจังหวัดก็กลัวของเรา หลังจากฤดูทำนา ก็มักใช้เวลาว่างไปในทางการพระนั้นไม่น้อย นี่คือโรคที่เราควรรักษา ส่วนผู้หญิงที่คิดไฟ เขาเล่นไฟเพราะไม่รู้จะทำอะไรอย่างอื่น ทางที่คิดร่วมกันคุย หรือ สันทนาการปราชัยกัน แต่ถ้าจะสนทนากันเปล่า ๆ ไม่นานก็หมดรส และเพื่อฆ่าเวลาให้หมดไปจึงจับวงกันเล่นไฟ สตรีของเราอีกหลายสิบเปอร์เซ็นต์ ยังไม่

ต้นทั่วไปในการเมือง ยังไม่รู้จัก แบ่งสิทธิ์ที่ตนได้รับ ยังไม่เรียนรู
 การเป็นแม่เรือนที่ดี และยังขาดนาครศาสตร์ นิยม หรือที่เรียกว่า
 Civic spirit ถ้าหากสตรีของเรามี Civic spirit จะร่วมมือร่วมแรง
 กันทั้งของกายภาพ หรือสถานการบุคคล หรือทำหน้าที่เช่น Social worker
 ช่วยเหลือเกื้อกูลพลเมืองผู้ยากลำบากให้พ้นทุกข์ให้เป็นพลเมืองดี เป็น
 กำลังของประชาชาติ ก็จะเป็นประโยชน์อันใหญ่หลวง เป็นการ
 แสดงหน้าใจรักชาติอย่างประเสริฐ ยุวชนและยุพतीของชาติในขณะนี้
 ควรคิดควรคำนึง และควรเริ่มบำเพ็ญกรณียกิจเป็นแบบอย่างอันดีต่อไป
 วิชาโรคาการพะนั้น อันเป็นโรคร้ายของประชาคมนี้ ไม่
 ต้องการหมอกคนอื่น หมออยู่ประจำกับตัวของตัวเอง เราทุกคนเป็น
 หน่วยหนึ่งของชาติ วิธีทางที่เราควรร่วมกันเดิน คือ วิธีทางของชาติเพราะ
 สมัยชาติไม่ได้ทำให้เราเดิน แต่เราเดินนำชาติ เพราะฉะนั้นเรา
 จึงจำต้องเลือกเดินในวิธีทางที่ถูกที่ควร เพื่อให้ประเทศความสวัสดิการ
 อันเป็นยอดปรารถนาของเราทั้งหลาย.

หมายเหตุ: ข้าพเจ้าได้เขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ ประชา
 ชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ จนถึงเวลานี้เป็นเวลาสามปีแล้ว เวลาได้
 พักใจให้เราเห็นแล้วว่ารัฐบาลได้พยายามแก้ โรคาการพะอย่างเข้มแข็ง
 และการปฏิบัติเพื่อบรรลุลุทธิความนี้ ก็ตรงกับแนวทางที่ข้าพเจ้าคิดไว้
 เป็นส่วนมาก อาทิ เช่น การจัดให้มีสนามเด็กเล่นในที่สาธารณะต่าง ๆ

ชักชวนให้ประชาชนเลิกการพนันก๊ตปลา ชนไก่ และเลิกเล่นการพนัน
 หอยทอด หอยกอง ค้างเค บัซัน ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตาม
 ริมถนนหนทาง การจัดให้มีสวนสาธารณะ และสถานที่ตากอากาศ
 สำหรับพักผ่อนหย่อนอารมณ์ การจัดให้มีการกรีฑาประชาชน การ
 จัดให้มีการมหรสพ การชักชวนให้ประชาชนเลี้ยงสัตว์ และทำ
 สวนครัว การจัดให้มีองค์การที่ประชาชนจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์
 แก่ประเทศชาติได้ เช่น องค์การอาสาสมัคร สันนิบาตท้องถิ่นและ
 บรรเทาภัยทางอากาศ เป็นต้น ขอให้พี่น้องชาวไทยทุกคนจงร่วมมือ
 ร่วมใจกันสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในเรื่องนี้ เพื่อที่โรคการพนัน
 จะได้ไม่เป็นโรคเรื้อรังของประชาคมสืบต่อไป.

== การสร้างชาติ ==

ในระหว่างที่ฉัน^{ผู้} ที่ทำการของรัฐบาล โรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างให้ โอกาสแก่ข้าราชการ นักเรียนและนักศึกษาได้หยุดพักผ่อน หลังจากที่ได้ตรากตรำทำงานกันมาด้วยความเหน็ดเหนื่อย ตลอดปีอันยาวนานที่ล่วงแล้วมาพวกนี้ สำหรับผู้ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ก็คงจะไปเยี่ยมภูมิลำเนาของตน ส่วนผู้ที่อยู่ในกรุงก็คงจะหาโอกาสไปเปลี่ยนสถานที่ตามต่างจังหวัด เช่นเดียวกัน และในวาระเช่นนี้ พี่น้องของเราทั้งหลายในต่างจังหวัด ก็คงจะยินดีต้อนรับพวกเรากับความปลาบปลื้มเป็นอย่างมาก เป็นเวลาอันดีที่พวกเราจะได้ช่วยพรความสวัสดิ์ของปีใหม่ให้แก่บรรดาพี่น้องทั้งหลายเหล่านั้น โดยอริยาครัยไมตรี และเป็นเวลาที่เราจะได้สนทนากันหาความสำราญตามใจชอบ ลืมอาภาคอันอบอ้าวและความอึกทึกครึกโครมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระนครหลวงเสียสิ้น

การไปเยี่ยมเยียน เทียบเท่าของพวกเราต่างจังหวัดนั้น ย่อมจะยังให้เกิดความรู้ สึกบางอย่างแก่เจ้าของถิ่นที่เราไปเยี่ยมเยียนบางประการ กิริยาท่าทางของเราก็คือ คำพูดของเราก็คงยังจะเหลืออยู่ในความทรงจำของเขาเท่านั้น เราจะได้เห็นในบางครั้งว่า เขาพยายามจะทำตาม ปฏิบัติตามเราอยู่เสมอ

เขียนลงในหนังสือพิมพ์ประชาชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ในนามของเรื่อง นาคศาสตร์นิยม แต่โดยที่คำว่า นาคศาสตร์นิยม นั้น มีความหมายเช่นเดียวกับหรือทำนองเดียวกับ การสร้างชาติ อันเป็นคำขวัญสำคัญของชาติ ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรี ได้ให้ไว้ จึงได้เปลี่ยนชื่อเรื่องเป็นการสร้างชาติ ส่วนข้อความอย่างอื่นคงเป็นไปตามเดิม โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงแก้ไขแต่อย่างใดเลย

ด้วยเหตุนี้จึงมาสะกิดใจให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่า วันหยุดในต้นปีเช่นนี้ เป็นโอกาสอันประเสริฐที่เราจะช่วยให้เขาไป, นำไป ซึ่งตัวอย่างอันดีงาม ทั้งในทางสังคม และวิชาการ โดยเฉพาะสำหรับข้าราชการ และ นักศึกษา เราควรจะแสดงตนเป็นผู้นำ ให้สมกับที่เราเป็นผู้ได้รับการ ขอบรมและการศึกษาที่ดีมาแล้ว ช่วยกันปลุกจิตต์ใจของพี่น้องทั้งหลาย ในต่างจังหวัดให้รู้จักการสร้างชาติให้รู้สึกมีความสนใจ เอาใจใส่กับ การงานที่เกี่ยวกับสาธารณะ ในความเพียรของประชาคม และใน วิคุณธรรมของชาติ ข้าพเจ้าแน่ใจว่าในประชาคมของเราอีกมากแห่งยัง ขาดผู้นำในเรื่องเช่นนี้อยู่ ในฐานะที่เราเป็นข้าราชการ หรือนักศึกษาของ สำนักศึกษาอันสูงศักดิ์ เราจักต้องบำเพ็ญตนเป็นผู้นำในการสร้างชาติ และ แสดงหรือ สอนคุณงามความดีให้ กับพี่น้อง ของเราซึ่ง อยู่ในต่างจังหว๑ดหน๑ๆ ในเวลาที่เราไปเยี่ยมเยียน ทุกคนย่อมใช้สายตา และความ พินิจพิจารณาที่เพ่งเล็งดู ว่าความดีของสำนักราชการหรือสถานศึกษาชั้นสูง ของเรานั้นมีอยู่เพียงไหนโดยใช้ความสังเกตจากอาการเคลื่อนไหวของเรา

เป็นความจริงที่ว่า เมื่อเป็นเวลาหยุดของเราแล้ว เราต้องพักผ่อนหย่อนอารมณ์ และหาความสนุกสนานให้มากตามความพอใจ แต่ ก็สมควรจะเข้าใจด้วยว่า ความเกินไปในการไปเที่ยว หนีเที่ยวหนี หรือการ นอนอืดอยู่เฉย ๆ นั้น ก็ไม่ใช่จะเป็นผลดีแก่สุขภาพของร่างกายเลย

ข้าพเจ้ามีบางสิ่งบางข้อที่อยากจะชวนและขอรับรองให้ พี่น้องทั้งหลาย ทำในระหว่างที่พักอยู่ในต่างจังหวัด ก่อนที่จะกลับเข้ามาทำงานหรือรับ

การศึกษาด้านปกติ คือ

๑. หาวิธีช่วยให้ประชาชนมีความสนใจในข่าวสารต่าง ๆ ที่เห็น
สาธารณะ โดยการอ่านหนังสือพิมพ์ ชักชวนให้ วิทยุหนังสือพิมพ์รายวันและ
รายสัปดาห์ เป็นประโยชน์

๒. ช่วยครูหรือเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาให้ครูกับบุคลากรขององค์กร
ทำความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อจะเห็นผลดีในการศึกษาของเยาวชนของ
ชาติ เพราะการศึกษาทางบ้านและทางโรงเรียนจะต้องประสานกันเสมอ
หรือถ้าเป็นไปได้ จะสามารถแนะนำให้ครูกับบุคลากรนักเรียนมารวมมือ
กันทั้งเป็นสมาคมได้ ก็ยิ่งดี เพื่อช่วยสนับสนุนให้การศึกษาดำเนินไป
ด้วยความกลมกลืนและดีงาม

๓. ช่วยสอนหนังสือให้กับพสกนิกรใหญ่ที่ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้
(หมายเหตุ: เรืองนี้เขียนขึ้นก่อนที่รัฐบาลจะตกลงให้มีนโยบายให้ การ
ศึกษาแก่ผู้ใหญ่)

๔. หาทางให้มีการประชุมอย่างกันเองแล้วสนทนา ขยายให้
ความรู้ กับผู้ ที่มาฟังในเรื่องที่เกี่ยวกับการปกครองของประเทศตามระบอบ
รัฐธรรมนูญ บรรยายประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ล้ำค่าของชาติ
แล้วชี้แจงให้ทราบชัดถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชน กับเล่าเหตุการณ์
ต่าง ๆ ที่มีประจำวันทั้งที่เกี่ยวข้องในประเทศและนอกประเทศ

๕. ชักชวนประชาชนให้เห็นภัยของการเพิกเฉย กับหาวิธีป้องกัน
และเครื่องมีสำหรับภัยพิบัติประจำตำบล

๖. ช่วยเหลือราชการสาธารณะสุข ในการแนะนำประชาชนให้รู้จักป้องกันตนจากโรคต่าง ๆ มีวรรณโรค ใช้มาลาเรีย อหิวาตกโรค ไข้รากสาด กาฬโรคและ โรคติดต่ออย่างอื่นอีก ตลอดจนให้ความรู้ในการปฏิบัติ เมื่อเป็นโรคหนึ่ง ๆ

๗. สนับสนุนให้ประชาชนเกลียดการพนันต่าง ๆ มีไพ่ ฉั่ว โป กัก ปลา ชนไก่ เข็นคัน และให้ตั้งความรังเกียจข้าราชการที่ปฏิบัติมิชอบด้วยราชการมีการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริต หรือข่มขู่ราษฎรด้วยประการทั้งปวง

๘. พยายามช่วยชี้แจงให้ทาง การวาง ระเบียบในเรื่อง ความสะอาดต่าง ๆ อย่างเข้มงวดกวดขัน

๙. สนับสนุนประชาชนให้รู้จักวิถีทางของการเมือง และไม่มีความขาดความกลัว หรือความรู้สึกใดๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคณะพรรคการเมืองในจังหวัดของตน กล่าวคือการไม่ถ้อพวก ถ้อเขา ถ้อเรา แต่ถ้อเอาความสามารถ และการงานเป็นใหญ่

๑๐. สรรเสริญและยกย่องข้าราชการที่สุจริตต่อหน้าที่ และปฏิบัติงานให้เต็มที่โดยทำนองของธรรม

๑๑. พยายามช่วยให้มีงานหรือการสนุกสนานรื่นเริงในที่ๆ ตนอยู่ เช่นมีโปรแกรมเล็ก ๆ และจัดให้มีดนตรี การขับร้อง และการเล่นเล็ก ๆ น้อย ๆ ขึ้น เพื่อสละความสามัคคีและให้ความบรรเทิงทั่วกัน

๑๒. สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักว่าการกลักรรรมหรือการอุกสากรรม

นั้น มีใช้เช่นอาชีพจนต่ำต้อยแต่เป็นอาชีพจนมีเกียรติ ซึ่ง คนทั่วไปย่อม
นิยมนับถือ และสรรเสริญ

๑๓. ช่วยเหลือคนทุกคนตลอดทั้งชายหญิงและเด็ก ซึ่งไม่ได้รับ
ความยุติธรรม โดยไม่ต้องหวาดเกรงต่อการใด ๆ

๑๔. ส่งเสริมสมาคมที่มิว่าดอุปสรรคในการสร้างชาติให้ปฏิบัติ
ในแนวแห่งวัตถุประสงค์นั้น ถ้าหากว่ามีสมาคมเช่นนั้นอยู่ อย่าให้ สิ้น
เสีย โดยหลงไปในทางอื่นเกินไป เช่นในการเล่นเต๋นว่า หรือ
บิลเลียด เป็นต้น

๑๕. แสดงตนให้เป็นตัวอย่างในความเคารพนับถือพระพุทธศาสนา
มีการไปฟังธรรมในวันอุโบสถและบำเพ็ญการกุศล ตามกาล และสัมนิชน
สมควร

ถ้าเราทุกคนได้พยายามทำตามทุกกล่าวมาแล้วเพียงข้อเดียว หรือ
สองข้อ โดยเต็มกำลังความสามารถในระหว่างเวลาที่เราไปหยุดพักข้อนี้
เช่นนี้ เราก็จะรู้สึกสบายใจ เพราะการที่ได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์
แก่ผู้อื่น แสดงถึงจิตใจอันมีน้อยในการสร้างชาติ คือปฏิบัติหน้าที่ของ
พลเมืองที่ดี และนอกจากนี้จะเป็นเกียรติยศแก่กระทรวงทบวงกรมที่
รับราชการอยู่ หรือแก่โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยที่ศึกษาอีกด้วย

อนาคตของประเทศไทยอยู่ในความรับผิดชอบของเราทั้งหลาย ถ้า
เราหวังจะเห็นความก้าวหน้า เราจะต้องร่วมมือร่วมใจกันเป็นผู้นำในวันนี้ !

—ถ้าเป็นไปได้ดังหวัง—

ปราชญ์ฝรั่งคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ถ้าความหวังของเราทั้งหมดเป็นไป
ได้จริงๆ แล้ว ความสุขของเราส่วนมากก็ควรพินาศไป”

คำพูดของท่านผู้หมกมุ่นคิดและคงจะทำให้ผู้ที่เป็นทุกข์ เพราะ
ความหวังของตนผิดไปกลับเป็นสุขขึ้นได้บ้าง ผู้ที่ชดสลาตลอดเคอร์
และมีความหวังอย่างเต็มเปี่ยมแม้ว่าจะถูก แล้วก็หวังต่อไปว่าจะทำสิ่ง
สิ่งหนึ่ง แต่กลับไม่ถูก ในที่สุดเลยพลอยเสียอกเสียใจไปเป็นอันมากนั้น
เมื่อได้อ่านเรื่องนยลงแล้ว น่าจะหายความเสียใจ และอุทานว่า
“เพราะเหตุจริงหนอที่เราไม่ถูกลดตลอดเคอร์ !”

คิกลาสเจอร์ โวลท์เรียกความหวังว่า “ความสุขอย่างง่าย ๆ ของ
คนจน” แต่ข้าพเจ้าคิดว่าแม้คนรวยก็มีวาทะกิจจะฝันจะหวังอะไร ต่อ
มีอะไรไปอีกเหมือนกัน ชีวิตของเราเริ่มต้นขึ้นด้วยความหวัง และเมื่อ
จะตายจากโลกไป เราก็ยังคงหวังต่อไปอีกว่าอย่าให้ความตายมาถึงได้
และขอให้ชีวิตได้ยืดยาวต่อไปอีกเถิด

ความหวังกับความสำเร็จนั้น จะเปรียบเทียบ ก็เท่ากับการเล่นการ
พนันกับการทำงานจริงๆ นักการพนันปรารถนาจะกำไรโดยไม่ต้อง
ออกแรงฉันทใด คนที่หวังเฉย ๆ ก็ปรารถนาจะหาความสำเร็จโดยไม่
ใช้ความพยายามเลยฉันทนั้น

แต่กระนั้นความหวังก็อาจเป็นประโยชน์ได้บ้าง ความหวังกับชีวิตของเรานี้อาจเปรียบได้กับนกพิราบที่ส่งจดหมายของสถาบันกับอาคารที่เขาสร้างขึ้น ถ้ากระไรก็ดีเราเริ่มด้วยความหวังในทางที่ถูก เราก็คอาจลงมือด้วยความสำเร็จเหมือนกัน

แต่โดยมากแทนที่จะหวังให้ขึ้นไปในทางที่ดี ความหวังของเรา มักจะมุ่งไปในทางที่ตรงกันข้ามเสมอ เพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่งเป็นครู และเป็นครูที่ประเสริฐ ได้รับความยกย่องชมเชยจากผู้ที่รู้จักและจากนักเรียนที่ได้เคยเล่าเรียนมาด้วยเป็นอันมาก แต่เขามั่นใจอย่างหนึ่งถึงกับที่เคยพูดว่าฉันได้ฟังเสมอว่า การที่มาเป็นครูนั้นเป็นการทำลายเวลาอันดีของเขาเสียแต่ที่เดียว

“ ก็นั่นแหละใช้เวลาของกันไม่ใช่นักภาพ ” เขาพูดให้ข้าพเจ้าฟังบ่อยๆ “ ก็นั่นหวังว่ากันจะเป็นนักวาดเขียน ดีกว่าการเป็นครู ” เพื่อนของข้าพเจ้าผู้นี้ได้อวดภาพที่เขาวาดให้ กับท่านผู้ใหญ่ที่เป็นครู เป็นนักวาดเขียนเก่งๆ และให้เพื่อนๆ ที่ชอบพอกันดู แต่ทุกคนมีความเห็นร่วมกันว่า ผลมีวาดเขียนของเขาเห็น เลวกว่าความสามารถในการเป็นครูของเขามากนัก

ในทำนองเดียวกันนี้ ท่านการศึกษาล ริชเชอเลียว รัฐบุรุษสำคัญผู้หนึ่งก็เคยเสียใจในความผิดที่ท่านคิดว่าท่านควรจะมีชีวิต ในการเป็นนักกวีนิพนธ์

ยังมีคนอีกนับด้วยจำนวนน้อย จำนวนพหุ จำนวนหมื่น ที่เชื่อว่าตัว

เองยังไม่ได้พบอาชีพที่แท้จริงของคน และควรจะทำอะไรที่คิดว่าอาชีพ
ที่ตนกำลังทำอยู่นั้น

ส่วนมากของเรานั้นมักจะเข้าใจผิดเช่นนั้นเสมอ โดยมีลัทธิคอมมิวนิสต์
คอมมอนเซนส์ ทำให้รู้สึกไปว่าเราคงจะทำสิ่งหนึ่งที่เราเห็นว่าดีที่สุด
แต่ส่วนที่กำลังทำอยู่จริงๆ นั้นเรามากไม่ใคร่คิดถึง

มีนิทานเรื่องหนึ่งเล่ากันมา ความว่าบรรดาพวกที่มีร่างกายท้วม
พลภาพต่างพากันร้องทุกข์ ถึงความทรมาณที่ตนได้รับ จนวันไปถึง
เทวดาๆ ก็ทรงลงมาไต่ถามถึงเรื่องราว และว่าจะให้ทำอย่างไร ชาย
ชาติคนหนึ่งว่า “ชาติภันทรมานเหลือเกินพระเจ้าข้า จะไปไหน
ไม่สะดวก มีก้อนเสี้ยอีกยิ่งดีกว่า” ชายมีก้อนทูลว่า “มีก้อนทราย
เหลือพระเจ้าข้า จะทำอะไรก็ได้ มีตาบอดเลยยิ่งดีกว่าจะได้ไม่เห็น
อะไรเลย” ชายตาบอดทูลว่า “ถ้าจะทรงประทานให้ตาของข้าพระองค์
มองเห็นได้แล้ว ถึงหะหนวกก็ช่างเถิด” ชายหูหนวกทูลว่า “ถ้า
สติหนวกของข้าพระองค์หายไต่ยินอะไรๆ ได้ ร่างกายส่วนอื่นจะพิการ
อย่างไรก็ไม่ว่า” เมื่อเทวดาได้ทรงทราบเช่นนั้น จึงมีเทวบรรดาล
ให้เข้ไปตามความประสงค์ ต่างก็มีความพอใจด้วยกันทั้งนั้น ต่อ
มาอีกไม่ช้าทุกคนก็พากันกลับมาร้องเรียนอีกครึ่งหนึ่ง เทวดาก็เสด็จลง
มาเช่นเคย ชายท้วมพลภาพกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า “ได้ ไปโรคเกิด
พระเจ้าข้าขอให้ข้าพระองค์ได้ มีร่างกายท้วมพลภาพอย่างเดิมเถิดเพราะ
ข้าพระองค์รู้สึกว่ เเม่สุขกว่าเคยมากนัก”

นิทานเรื่องนั้นเผยแผ่ให้รู้ว่าถ้าทุกอย่างทุกสิ่งเป็นไปได้คงหวังแล้ว
ผลที่จะได้ก็คือความสุขทุกสิ่งในตนเอง

เมื่อถึงเห็นคนจุดไฟมันคงชอบและคงนึกอยากจุดดูบ้าง แต่คน
ธรรมดาวิชาทุกคนมีคติของกันว่าไม่มีสัตว์ใดเลย ที่มีความรู้สักคำ
กว่าคนจะรู้จักจุดไฟให้ลุกได้ ความรู้ในการจุดไฟนั้นมีความรู้สำคัญ
ยิ่งของคนในสมัยที่ค่าบรรพไฟนั้น นิทานฝรั่งมีว่า ไปรมีชีอุสชายผู้เริ่ม
นำไฟมาสู่โลกสำหรับให้คนใช้หุงชะ โมยเอาไฟมาจากพระเจ้า ไก่ถูก
ทำโทษด้วยการทรมาน อย่างแสนสาหัส โดยถูกมันให้ติดกับกับหิน
ให้หนักแรงมากจนตัวทุกวัน แล้วให้ คืบงอกขึ้น สำหรับให้แรงมากขึ้นอีกใน
วันต่อๆ ไป ถ้าเจ้าถึงรู้จักจุดไฟได้ นักธรรมชาติวิทยาพยากรณ์ว่า
เจ้าพวกนั้นจะเผ่าบ่ารายไปหมดจนไม่มีที่จะอาศัยอยู่ ฉะนั้นจึงเป็นเคราะห์
ที่หนักหนา ที่ความหวังของสิ่งนี้ไม่เป็นจริงขึ้นมาได้

พวกที่รักอิสสระภาพมักจะกล่าวว่า “อิสสระภาพคือสิ่งที่เรา
ปรารถนา—อิสสระภาพเท่านั้นที่เราทุกคนปรารถนา ขอให้เราดู แม้แต่
นกเล็ก ๆ ในกรง มันก็ปรารถนาที่จะเป็นอิสระ มันต้องถูกกักขัง
อยู่ด้วยการทรมานทุกขุทรมาน ถ้าเปิดกรงที่ใส่มันออกมันจะกางปีกออกไป
หาความอิสสระภาพทันที.....” ข้าพเจ้าก็เชื่อว่านกเล็ก ๆ นั้นมันอยาก
ออกไปบินร่อนเพื่อรับอากาศและแสงสว่างเหมือนนกอื่น ๆ ทั้งหลาย รวม
ทั้งเหยี่ยวและนกอินทรีด้วย !

เจ้านกเล็ก ๆ ในกรงมันคงคิดว่ามันจะเป็นสุข เมื่อมันอยู่นอกกรง

ทำไมมันจะอยู่ในกรงอันมีบริเวณอันจำกัดเช่นนั้น ขอให้เรานึกว่าถ้าความหวังของมันเป็นไปได้ เราจะได้เห็นว่ามันจะเสียใจตัวเองในภายหลัง เพราะขณะที่มันฉลabinออกนอกกรง อีภพที่มันจะอยู่จนหลังคาบ้านก็จะร่อนลง มาที่และถาวรออกไปได้ ก็ยังมีเหยี่ยวอีก คุ้ยครวของมันยังมีอีกมากพอที่จะตกอายุของมันให้สิ้นเข้ามาได้ ไม่มีอะไรจะเป็นเครื่องประกันความปลอดภัยให้มันเลยเมื่อออกจากกรงไปแล้ว

คนบางคนที่มีความคิดคล้ายกับนกที่กล่าวมาแล้ว มักจะหวังหาความอิสระภาพอันสมบูรณ์ที่สุด อิสระภาพอันไม่อยู่ในขอบเขตของบทบัญญัติใดๆ ทั้งสิ้น บางคนจะฝันถึงเกาะร้างสักแห่งหนึ่งสำหรับดำเนินชีวิตอยู่อย่างโรบินสันครุโซ ซึ่งถ้าหากพบเข้าจริง ๆ ก็คงรู้ต่อไปว่า เจ้าแพะบ้านนั้นมันจะยากเสียยิ่งกว่าอะไรทั้งนั้น จะตกปลาด้วยเบ็ดที่ตัวเองเล่าก็คงอดกินปลาเป็นแน่แท้ เคยมีเรื่องเด็กคนหนึ่งหนีตามารถาไปเพื่อให้พ้นจากการก่และว่าสั่งสอน, หนีไปเพื่อหาความอิสระภาพและสร้างชีวิตอนาคตของตนเอง แต่แล้วไม่นานก็กลับมาบ้าน สารภาพว่าที่คิดนั้นผิดไป.

บางคนต้องการมีอิสระภาพ ชกต่อหยิบฉวยอะไรต่ออะไรของใครก็ได้ โดยไม่ผิดกฎหมายและโดยไม่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุม แต่จะหันมาเคารพกฎหมายและ หนีจากเจ้าหน้าที่ ผู้บังคับทุกข์ ขำรังสุข ประชาราษฎร์ในเมื่อมีใครที่ซื่อใหญ่กว่า—โตกว่ามาชักเขาหน้าตาฉึก หรือมีนักเลงที่มาลักเขาอะไรของตัวไปจนเกลี้ยง.

สมัยเมื่อโนเปลี่ยนถูกจับไปซึ่งไว้ที่เกาะเซนต์เฮเลนา พระองค์
คงจะทรงหวังจะได้กองทัพที่นำมาเป็นกำลังอีกครั้งหนึ่ง และโอกาสอีก
สักครั้ง สำหรับเพื่อเป็นเจ้าทวีปยุโรป และเพื่อแผ่พระเดชานุภาพออกไป
ไปอีกตลอดโลก พระองค์ ทรงมีความหวังอย่างเดียวกันนี้เมื่อครั้งอยู่
ที่เกาะเซนต์เฮเลนาซึ่งทรงหนีไปได้ แล้วก็ไปทรงพบกองทัพของพระองค์
พร้อมอยู่ และทรงนำทัพชนะไปตลอดทางจนกระทั่งถึงที่สุดที่วอเทอร์ลู.

ถ้าพระเจ้าโนเปลี่ยนทรงหนีจากเกาะเซนต์เฮเลนาไปได้ และทรง
ได้กองทัพยิ่งกว่าที่เคยได้เป็นกำลังแล้ว ความพิพากษาก็คงจะมาถึงโดยไม่
ต้องสงสัย ประวัติศาสตร์คงจะเปลี่ยนโฉมหน้าไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะ
ว่า ความหวัง ของ พระองค์นั้น มากมาย เกินวิสัย ของ มนุษย์ ปุถุชน ที่เกี่ยวข้อง
เป็นกตลขของโลกที่ความฝันของมหาบุรุษผู้หนึ่งไม่เป็นไปได้จริง ๆ.

ถ้าเราหวังอะไรแล้วก็เข้าไปได้จริงๆ เราก็จะไม่ต้องทำอะไรกันเลย
นอกจากคอยนอนฝัน คงไม่ต้อง ทำมาหากินอะไรที่ไหนอีก แต่ความจริง
มีอยู่ว่า ถ้าไม่มีใครทำงานความเลื่องก็จะก้าวเข้ามาหา อย่างไรก็ดี
ถ้าหากความหวังนั้นไม่ขัดกับงาน และความตั้งใจแล้ว ความหวัง
ก็ย่อมสามารถยังประโยชน์ให้ได้อย่าง.

ความหวังของเราเช่น همین แผนที แสดงความทะเยอทะยานใน
การก้าวหน้าของชีวิต และงานที่เราทำนั้นแหละจะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า
ความหวังของเราเป็นผลเพียงไหน.

ความหวังทำให้ใจเราเป็นสุขแต่คงไม่ใช่หวังอยู่เฉย ๆ ต้องเป็น
ความหวังที่เราต้องทำงานเพื่อให้สำเร็จด้วย แต่เมื่อคิดหวังก็ไม่ควรเป็น
ทุกข์โดยลืมนึกที่ว่าถ้าความหวังกลายเป็นจริงเข้าแล้ว ความหวังนั้นอาจ
เป็นเครื่องประหารความสุขที่เราเคยมีอยู่ให้เสียไปก็ได้ ดังนี้.

การแพร่วัฒนธรรม

ความหมายของ คำว่าวัฒนธรรมได้มีผู้เขียนไว้แล้วหลาย ท่านในที่ต่าง ๆ ข้าพเจ้าจึงไม่จำเป็นต้องอธิบายซ้ำอีก ในบทความเรื่องนี้จะกล่าวถึงการแพร่วัฒนธรรมโดยลักษณะต่าง ๆ กัน

การแพร่วัฒนธรรมนี้ ถ้าแยกออกเป็นส่วนใหญ่จะเห็นว่ามียู่สองสถาน คือ ๑ การแพร่ไปตามธรรมชาติ และ ๒ การแพร่ไปด้วยความจงใจปรารถนา การแพร่วัฒนธรรมตามธรรมชาติในข้อแรกนี้ เป็นวิธธรรมชาติที่เกิดขึ้นเอง เช่นเอง, ได้รับเองโดยอาศัยเหตุที่มนุษย์ในสมัยโบราณกระจัดกระจายกันออกไป หรืออิทธิพลหนึ่งวัฒนธรรมติดตามบุคคลไปไม่ว่าจะไปข้างไหน เมื่อต่างแยกกันอยู่ แต่ละคนก็ยังมีวัฒนธรรมที่ตนมีติดไปด้วย วัฒนธรรมจะแพร่ต่อไปอีกไม่ได้เมื่อมีภูมิประเทศมาขัดขวาง เช่น คนในทวีปเอเชียในสมัยโบราณมีวัฒนธรรมต่างกับคนในทวีปยุโรป ที่เห็นเช่นนั้นเพราะภูมิประเทศในสมัยก่อนนั้นเป็นเครื่องกีดขวางไม่ให้คนติดต่อซึ่งกันและกันได้ ต่อ เมื่อ การคมนาคม ติดต่อกันระหว่างกันสะดวกขึ้นแล้ววัฒนธรรมจึงได้แพร่ออกไป และการรับเอาวัฒนธรรมในลักษณะนี้ก็เป็นไปเพราะความดีของมันเอง หาได้มีสิ่งใดหรือผู้ใดมาบังคับให้รับเอาไว้ไม่ ส่วนการแพร่วัฒนธรรมในข้อหลังคือการแพร่ไปด้วยความจงใจปรารถนาเห็นได้แก่ ก. การรับชนะ ข. การ

ศาสนา ก. การย้ายภูมิลำเนา ง. การขยายดินแดน และ จ. การพาณิชย์

ถ้าปรากฏว่ามีการรบกันขึ้น ฝ่ายใดชนะ ฝ่ายนั้นจะเข้าครอบครองเป็นใหญ่ ใช้อำนาจแก่ฝ่ายแพ้ อันการแสดงหรือใช้อำนาจนั้นมิใช่สามประเภทดังนี้ คือโดยทางการเมือง (Outoeracy) โดยทางโลกกิจ (Plutocracy) และโดยทางวัฒนธรรม (Cultocracy)

ความมั่งคั่งของฝ่ายชนะตามธรรมดาจะถือว่าวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนดีกว่าของฝ่ายแพ้ โดยเหตุนี้จึงได้นำเอาวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนมาเผยแพร่แก่ฝ่ายแพ้ อีกข้อหนึ่งที่ฝ่ายชนะมักจะเข้าใจผิดก็คือคิดไปว่าอะไรที่ตนสำหรับตนจะต้องดีสำหรับผู้อื่นด้วย ความจริงมันจะเป็นคล้าย ๆ เช่นนั้น แต่ถ้าหากได้คิดถึงภูมิประเทศ และเหตุการณ์ด้วยแล้ว ยางที่จะเห็นว่าสิ่งที่ตนนำไปให้กลับไม่เหมาะสมกับยวดยการทั้งปวงก็ได้

อำนาจ หรือ อิทธิพลที่ทำให้ เกิด การเคลื่อนไหว ทางวัฒนธรรมนั้นอยู่ที่ความเชื่อมั่น ของฝ่ายชนะ ที่ว่าตนรู้เรื่องต่าง ๆ ของฝ่ายแพ้ดีกว่าพวกของเขาเอง

สมัยหนึ่ง ไปแล่นกัญญ์ถูกยชนะให้กลายเป็นปรัสเซีย ก็เนื่องด้วยความประสงค์ที่จะเพิ่มอำนาจของปรัสเซียขึ้นในยุโรปภาคกลาง ความปรารถนาในอันที่จะแพร่ลัทธิไปเทศแทนที่ของอังกฤษไปยังชาวโอรียกเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งทางการเมืองและการศาสนาของอังกฤษให้แก่โอรแลนดัก

และการที่ประเทศฝ่ายตะวันตกเข้ามามีครอบครอง ประเทศตะวันออก เป็นประเทศราชก็มีนโยบายเกี่ยวกับการเผยแพร่วัฒนธรรมเหมือนกัน อิตาลี่ที่ปรารถนาจะขยายอาณาจักรไปในอียิปต์และลิเบีย ก็อ้างว่าเพื่อนำแสงสว่างแห่งอารยธรรมและวัฒนธรรมไปให้แก่ประชาชนแห่งกาฬทวีปนั้นด้วย

การดำเนินนโยบายของประเทศที่มีอำนาจเหนือต่อประเทศในความคุ้มครองนั้น มีทั้งทางการเมืองและการโลกกิจ ในทางราชการของประเทศตะวันออกหลายประเทศที่ขึ้นต่อตะวันตก ภาษาที่ใช้เป็นภาษาของประเทศที่คุ้มครองอยู่ นอกจากนั้นยังมีการค่อย ๆ นำเอาความคึกคักความตื่นตอลอยชนบทรวมนิยมประเพณีเข้ามาแซกแซง เพื่อทำลายชนบทรวมนิยมประเพณีเดิมของชาวพื้นเมืองให้หมดไป ส่วนในการพาณิชย์ก็มีการ ลดภาษี หรือไม่เก็บ ภาษีสินค้า ที่ส่งมาจากประเทศที่คุ้มครองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวพื้นเมืองได้ ใช้สินค้าต่าง ๆ ของ ประเทศ ที่ขึ้นเจ้าของปกครองมากขึ้น

เหล่านี้นับเป็นการแพร่วัฒนธรรมทั้งสิ้น แต่ความพยายามที่จะให้ชาวตะวันออกได้รับ วัฒนธรรม ของ ชาวตะวันตก นั้นไม่ใช่ เป็นของง่ายนัก ในส่วนการแสดงอำนาจทางการเมือง ได้ทำให้ชาวตะวันออกพากันตื่นตัวขึ้นมาบ้าง ถึงกับแสดงความเป็นชาติที่ตกต่ำก็มีเช่น จีน เกีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น

สำหรับการแพร่วัฒนธรรมโดยทางศาสนา คาสานาพุทธ ศาสนาฮินโต ศาสนาคริสต์ ยังทำไม่ได้เหมือนศาสนาอูคูคัก พวกครูเสดใน

มีชนิมนต์มาซึ่งทำการเพื่อศาสนา ได้ให้น้ำเชื้อวัฒนธรรมทิ้งไว้ให้แก่ชาติ
ต่าง ๆ ในยุโรป โดยลักษณะอย่างที่เราเรียกว่า ไม่รู้สึกตัวเลยเป็นอันมาก

ความเจริญด้วยทรัพย์ และ อำนาจ ของ สเปน ใน สมัย คตวรรษที่
๑๗-๑๘ นั้น เป็นไปด้วยการเผยแพร่คฤศตศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ
เกือบทั่วโลก ประเทศราชของสเปนส่วนมากได้มาโดยพวกที่ทำการเผย
แพรศาสนา และในการนำศาสนาไปยังที่ต่าง ๆ ก็ได้ให้น้ำเชื้อวัฒนธรรม
ของชาวตะวันตก ไปทิ้งไว้ให้ด้วย ทั้งที่ยังปรากฏอยู่ในอเมริกาใต้และ
ฟิลิปปินส์จนทุกวันนี้เป็นต้น

การเผยแพร่ศาสนาแบบใหม่ของพวกอเมริกัน ตาม ประเทศ ตะวัน
ออกในเวลาใกล้เคียงกัน คณะมิชชันนารีพากันไปยังอินเดีย จีน ญี
เกาะทางทะเลใต้ และดินแดนอื่น ๆ เพื่ออบรมสั่งสอนประชาชน ให้มี
ถึคฤศตศาสนา และในโอกาสเดียวกันนั้น ก็ได้ทำการตั้งโรงเรียน
โรงพยาบาลและสถานการกุศลอื่น ๆ ทำให้ชาวพื้นเมืองได้รับการเปิดหู
เปิดตา และได้รับอารยธรรมกับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกทีละเล็กละ
น้อย จนซึมซาบฝังเข้าไปในความรู้สึก และชีวิตของตนเอง เราพอจะ
มองเห็นได้ว่า พวกมิชชันนารีผู้มีจิตประสงค์จะเผยแพร่ศาสนา นั้น ได้
นำวัฒนธรรมของเขามาได้ไวแก่ชาวเราทางประเทศตะวันออกมากเพียง
ไร

๑

ในส่วนการย้ายภูมิลำเนาและการขยายดินแดน ก็ทำให้วัฒนธรรม
ขยายตัวตามไปด้วยเป็นอันมาก ชาวอังกฤษที่ไปอยู่ใน คานาดา ออสเตรเลีย

แอฟริกา และบางส่วนของ แอฟริกา ได้ส่งวัฒนธรรมของอังกฤษไว้ใน
ประเทศนั้นๆ ทั่วไป ชาวญี่ปุ่นที่ย้ายภูมิลำเนา ไปอยู่ทางอเมริกาใต้ ทาง
ภาคสมุทรแปซิฟิกของ อเมริกา, ในเกาหลี และในภาคใต้ของ ฟิลิปปิ-
นีส ก็ได้ทำให้วัฒนธรรมญี่ปุ่นเข้าไปปรากฏอยู่ในที่นั้นๆ ไม่น้อย

ในคิวบา ปอโตริโก ฮาวายอี และ ฟิลิปปินส์ ซึ่งอยู่ในความคุ้ม
ครองของอเมริกา ชาวพื้นเมืองพากันรับเอาวัฒนธรรมของอเมริกาเข้า
ไว้อย่างเต็มที่ จนเวลาการแต่งตัว ความคิด การศึกษา และขนบ-
นิยมต่าง ๆ ก็กลายเป็นอเมริกันไปมาก แม้การมหรสพ และสถานต่างๆ
ก็เช่นอเมริกันไปด้วย ในประเทศเหล่านี้ รัฐบาลแบบ ไวเคอวิลด์ สถาน
เค็นราและอื่นๆ นิยมเล่นของธรรมดาที่เดียว ความรู้สึกทางการเมือง
ก็กลายเป็นอเมริกัน อย่างเต็มที่

อิทธิพลในทางพาณิชย์ ก็นับว่าสำคัญไม่น้อย ในการแพร่วัฒน
ธรรมของประเทศหนึ่งแก่อีกประเทศหนึ่ง ชาวจีนที่ทำการค้าขายไปทั่วทุก
มุมโลก ทำให้ทั่วโลกรู้จักอาหารจีน และชอบรับประทานอาหารแบบจีน
ขึ้นอันมาก การอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ทำให้ ญี่ปุ่นมีสินค้าส่งออกไป
จำหน่ายยังต่างประเทศมาก เคียงนี้ไม่ว่าที่ไหนพากันนิยมใช้สิ่งของญี่ปุ่น
ส่วนหนึ่งของธรรมดาไป ทั่วโลกได้มีโอกาสใช้เครื่องมืออุตสาหกรรม และ
อุตสาหกรรมแบบใหม่ ก็เพราะความเจริญทางพาณิชย์เป็นต้นเหตุ กล่าว
กันว่าพวกเผยแผ่ศาสนา ได้รับความช่วยเหลือจากพวกแคปิตอลลิสต์
คือนายทุนเป็นจำนวนมาก เพื่อเปิดทางให้ชาวเมืองที่พวกนั้นไปทำการเผย

แพร่ศาสนา รัฐบาลใช้เครื่องมือและสินค้าต่าง ๆ ของเขา พวกนักเรียนที่
ไปเรียนต่างประเทศ ก็เป็นอีกพวกหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่สินค้าของต่างประเทศ
เทศที่ตนไปเรียนมาอย่างสำคัญเหมือนกัน ความประสงค์ของอังกฤษและ
ญี่ปุ่นในการขยายดินแดน นอกจากจะถ่ายคนไปตั้งถิ่นฐานแล้ว ยัง
เพื่อเปิดตลาดสำหรับสินค้าต่าง ๆ ที่ทำขึ้นอีกด้วย

เท่าที่โต้เขียนมาแล้วคงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าวัฒนธรรมที่แพร่
ไปนั้น แยกกันเป็นสองอย่าง คืออย่างหนึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แพร่โดย
ทางวัตถุ และอีกอย่างหนึ่งเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ ถ้ามีโอกาสข้าพ
เจ้าจะได้เขียนความรู้อีกในเรื่องนี้ต่อไป.

= วัฒนธรรมทางวัตถุ กับ วัฒนธรรมทางใจ =

ในหนังสือพิมพ์วัฒนธรรมเล่มก่อน ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงการ
แพร่วัฒนธรรมไว้แล้ว ขุนนี้จะท้าวเนินความในเรื่อง ความแตกต่างของ
วิถีแห่งวัฒนธรรมต่อไป กล่าวคือวัฒนธรรมที่แพร่ออกไปทางวัตถุ
กับวัฒนธรรมที่แพร่ออกไปทางจิตใจ.

ในปรัศยุขันนี้ เราขออธิบายความจริงกันแล้วว่า วัฒนธรรม
ทางวัตถุแพร่ ออก ไปได้ รวดเร็ว กว่าวัฒนธรรม ทางจิตต์ ใจ เช่น อันมาก
หรืออีกนัยหนึ่ง ประชาชนทั่ว ๆ ไป ในประเทศที่วัฒนธรรมแพร่มาถึง
ต่างพากันเต็มใจและยินดีที่จะรับเครื่องใช้ต่าง ๆ ของประเทศ
ที่นำมา ยิ่งไปกว่าที่จะรับเอาความรู้ สึกความคิดมาจากประเทศนั้น ๆ

เหตุผลที่ วัฒนธรรมทางวัตถุ ไถ่ถูกต้อนรับอย่างเต็มอกเต็มใจ
ในเวลาอันรวดเร็วยิ่ง กว่า วัฒนธรรมทางจิตต์ ใจนั้นอาจจำแนกออกได้ เช่น
สองประการ คือ.

๑. กิจการต่าง ๆ เท่าที่คนสมัยเก่า ซึ่งมีชีวิตอยู่อย่างเก่า ๆ
กระทำกันนั้น เราจะเห็นได้ทันทีว่า ล้วนแต่เป็นงานหนักซึ่งต้องกิน
แรงเปลืองแรงเป็นอันมาก และไม่ใช่ว่าเขาจะทำไปด้วยความชอบ
อย่างจริงใจเท่าไร แต่แค่กันทำไป จำใจทำไปโดยไม่ จะหาวิธีแก้ไข
หรือเปลี่ยนแปลงอย่างใดก็ได้ ที่ขึ้น เพราะฉะนั้นถ้าหากจะมีทางใด ซึ่ง

จะมาแบ่งเบาภาระ อันหนักหนาไปจนเขาได้ ก็ย่อมจะได้ประสพการค่อน
 วนเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้สิ่งของต่างๆ บรรดาที่เป็นผลแห่งวัฒนธรรม
 ทางวัตถุ เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องช่วยแรงกลไกกรรม เครื่อง
 ใช้สอยในบ้านเรือน ยานพาหนะเหล่านี้จึงไม่จำเป็นต้องขนไปใส่สถานะ
 บังคับหรือขู่เชิญแต่ประการใด หากเป็นสิ่งที่คนเหล่านั้นพากันเปิดโอกาส
 และหาวิธีนำเข้าไปเองอีกด้วย.

เราอาจจะมองเห็นกันได้ง่ายๆ ว่า ชาวนาโทยมากที่มีฐานะและ
 ทุนรอนพอสมควร จะยินดีลิกใช้ระหัดแบบเก่า ซึ่งต้องอาศัยแรงเท้า
 หันมาใช้เครื่องยนต์ จตุระหัดแบบใหม่แทน โดยแบ่งภาระที่ต้องถักไป
 หนึ่งวัน มาเป็นหนึ่งชั่วโมงครึ่ง และเติมหมัมนิด หักออกเครื่อง
 ส้อยเท่านั้น คนที่เคยดำข้าวไร่รับประทานเอง เมื่อมีโรงสีซึ่งจะสี
 ข้าวได้ดีกว่าชั้นแล้ว ก็ย่อมจะเลิกวิธีเดิมกลับมานิยมวิธีใหม่ และบัดนี้
 จะแลไปทางไหน เราจะมองเห็นโรงสีจำนวนไม่น้อยทีเดียว.

ไม่ต้องมองไปถึงชาวนาชาวสวน พวกเราในเมืองหลวงก็เช่นเดียว
 กัน ถ้ามีฐานะพอที่จะทำได้ ทำไมในฤดูร้อนเช่นที่กำลังจะมาถึงนี้เรา
 จะมานั่งใช้พัดคามั่วหรือพัดใบตาล แทนที่จะใช้ พัดลมซึ่งหมุนไปเอง
 ด้วยอำนาจของกระแสไฟฟ้า ก็และถ้าประเทศไทยเจริญขึ้นอีกต่อไป
 ใครเลยจะนิยมหุงต้มด้วยเตาด่านหรือเตาพื้น โดยไม่เปลี่ยนเป็นเตา
 แกสหรือเตาไฟฟ้าบ้าง.

๒. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นวัฒนธรรมซึ่งยากที่จะรับไว้ได้

ง่าย ๆ ให้มีวัฒนธรรมทางวัตถุตั้งไกลแล้ว เพราะวิถีชีวิตของ
คนเรานั้นอยู่แล้ว เช่นนิสัยสันดานนั้น จะแก้ไขได้ยาก ผิด
กว่าที่จะคิดเปลี่ยนแปลงแก้ไขในส่วน การกระทำทั่ว ๆ ไป การรับเข้าไว้ซึ่ง
วัฒนธรรมทางสิ่งของนั้นของที่คนนั้นชอบ ด้วยเหตุที่ได้มาช่วยผ่อน
ภาระและแรงงานอันหนักให้พ้นไป เห็นผลได้ทันทีทันใจ แต่การที่
จะเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดของคนเหล่านั้น หาได้ให้ผลสิ่งใดทันทีทัน
นั้นไม่ โดยเหตุที่วัฒนธรรมทั้งสองจึงดำเนินไปไม่พร้อมกัน.

มนุษย์เราในโลกนี้มีคุณสมบัติร่วมกันอยู่ข้อหนึ่ง คือ ความขี้เกียจ
คิด ทั้ง ๆ ที่ธรรมชาติได้ประสาทประสิทธิ์สมของอันประเสริฐให้มาแต่
กำเนิด โดยมากใครว่าอย่างไรเรามักเชื่อตาม น้อยคนจะใช้เหตุผล
ของตนคิดใคร่ครวญ น้อยคนจะวิจารณ์คำบอกเล่าของคนอื่น และน้อย
คนนักที่เชื่ออย่างหนึ่ง แล้วจะเปลี่ยนไปเชื่ออีกอย่างหนึ่ง จะมีก็แต่นัก
ปรัชญา ที่รักในการเปลี่ยนแนว ทศนิยม ของตน ด้วยเหตุผลที่ตนได้สร้างขึ้น
และแต่ นักวิทยาศาสตร์ ที่ มีใจ กว้างขวาง เปิดรับความจริงอัน เป็นผลซึ่ง
ปรากฏจากการทดลองอันแน่นอน มีคติและขนบธรรมเนียมประเพณี
โบราณอีกเป็นอันมากยังคงฝังอยู่ในจิตใจของชาวเรา ยากจะแก้ไข
หายได้ง่าย ๆ ไม่ใช่เพราะ สิ่งเหล่านั้น มีความวิเศษวิโสอะไร เลย
สำหรับส่วนนี้แหละ นั่นเองกับไว้เถิด เราปรารถนาจะรักษาไว้เช่นสมบัติ
ของประชาชาติ แต่ส่วนที่เหลวไหลไร้ประโยชน์นั้นก็ยังมิยอมเสีย ไม่ยอม ซึ่ง
เรายังคงเก็บมันไว้ ขอบอกมาจากเหตุที่กล่าวแล้ว คือเราขี้เกียจคิด

นักสอนศาสนาที่ทำการเผยแพร่ศาสนาไปในที่ต่าง ๆ จะได้ประสพ
 ความจริงข้อหนึ่งอย่างชัดแจ้ง ประชาชนพลเมืองในท้องถิ่น หรือแถบที่
 นักสอนศาสนา ตั้งทำการอยู่ จะพากันต้อนรับวิธีการใหม่ ๆ มีการ
 สาธารณสุข การใช้เครื่องมือช่วยแรงบางอย่าง ตลอดจนการวิทยา
 พยาบาล แต่เขาเหล่านั้นหายอมเปลี่ยนความคิดเดิมมาเป็นความคิด
 ใหม่ ที่ผู้ปรารถนาจะสอนให้ นำมาใหม่ ไม่ ทั้งยังมีเหตุผลอยู่สองประการ
 คือประการหนึ่ง เพราะคนเหล่านั้นมีเหตุผลของตัวเองว่า ศาสนาที่
 ตนมีอยู่แล้วนั้นดีจึงไม่ยอมเปลี่ยนเป็นอื่น กับอีกประการหนึ่ง เพราะเห็น
 ว่าบรรพชนของตนนับถือมาอย่างไร ก็ควรนับถือตาม หากควรมาเปลี่ยนเสีย
 ไม่สำหรับพวกหล่อน ความจริงจะได้ มีความรู้ สดซิง ถึงคุณค่า และความ
 ดีของศาสนาซึ่งตนนับถือก็หาไม่ แต่เพราะจิตที่เฝ้ายึดมั่นในขนบธรรมเนียม
 ของตนนั้นแล้ว ซึ่งทำให้เขายังมีศาสนาเดิมอยู่ไม่เปลี่ยนไป.

อิทธิพลของวัฒนธรรมที่แพร่ออกไป ได้เกิดปะทะกันขึ้นแล้วใน
 ปรีศยนี้ คือวัฒนธรรมที่มาจากทุกทิศทุกทาง และแต่ละอย่างก็ต่าง
 กัน เมื่อมาเจอะกันเข้า ก็ดำเนินตามแบบของธรรมชาติในการดำรง
 ชีพ คือใครดีใครได้ หรือใครที่ใครอยู่ บรรพาทวีปของเรา กลายเป็น
 สนามรบของสงครามวัฒนธรรม ยิ่งกว่าส่วนใด ๆ ของโลก เป็นสนาม
 ที่จะประลองกำลังกันว่า วัฒนธรรมของใครจะดีกว่าของใคร และบาง
 ที่เวลาในอนาคตเท่านั้นจะบอกกับเราว่า ฝ่ายไหนจะแพ้ และฝ่ายไหนจะ

ท่านนักเขียน Rudyard Kipling ได้ประพันธ์ไว้ว่า "East is East and West is West and never the Twin shall meet" เป็นบทประพันธ์ที่บอกกันว่าไพเราะ แต่อย่างไรก็ตามท่านก็มองการณ์ไกลเกินไป จึงมองไม่เห็นหา ความคิดต่างกันระหว่างประชาชนของโลก ในทางการเมือง, โลกกิจ และความปรารถนาเช่นในทุกวันนี้จะเป็นหนทางชนของทั้งสองทิศซึ่งอยุ่ตรงกันข้ามอาจเล็ดลอดบรรพชนของกันและกันได้โดยสะดวก และผลที่สุดเมื่อต่างฝ่ายต่างก็มีบรรพชนร่วมกัน มีแนวทิศเดียวกันแล้ว ตะวันออก หรือตะวันตก ก็จะไม่แตกต่าง ซอกตแสงส่องให้รู้ทิศเท่านั้น หากใช้ทิศแสดงการแบ่งแยกระหว่างชนคนละผิวคงที่เคยเข้าใจกันมาเห็นไม่

ด้วยการแพร่บรรพชน ของชาวตะวันตกมาทางตะวันออกนี้ ชาวตะวันออกลำบากใจรวมทั้งบรรพชนและอารยธรรมของชาวตะวันตกมากขึ้น ทุกๆ ที่โดยไม่รู้ตัว ในบางประเทศอิทธิพลของคฤศตศาสนา ได้ทำลายประเพณีการนับถือบรรพบุรุษ อันฝังรากลึกมาเนิ่นนานไต่มา แล้ว ประเทศเราเป็นประเทศของพระพุทธศาสนา ถ้าและศาสนาที่เรานับถือจะยังคงมีชีวิตชีวาอยู่ได้ ก็น่าจะต้องอยู่ได้ และถ้าเห็นวิธีสังเกตและอบรมประชาชนตามแบบของเขาบ้าง จึงจะเป็นผล ในขณะที่ชาวเรา ยังมีจิตตใจ ที่ยึดมั่นอยู่ในความเชื่อถือของศาสนาของเรา ถ้าเราจะใช้วิธีให้ความรู้กับการศึกษา การอบรม จนเกิดความเข้าใจ และความรู้จัก ชื่นกี่ยวตนเอง สำหรับพิจารณาพิจารณาว่าสิ่งใดที่สิ่งใดไม่จำเป็นแล้ว เหตุผล

ของแต่ละคนที่เกิดขึ้น ก็จำเป็นส่วนช่วยเชิดชูให้พระศาสนาของเรา
เจริญรุ่งเรืองอยู่ได้ ไม่หวั่นไหวต่ออิทธิพลอื่นๆ ที่จะมาทำให้เคลือบแคลง.

นอกจากในทางศาสนาแล้ว วัฒนธรรมอื่นๆ ก็ยังมีการขับเคี่ยวกัน
อีกมาก ข้าพเจ้าจะได้พยายามนำมาเล่าสู่กันฟังในโอกาสอันควรต่อไป.

คำว่า

มนุษย์เราจะคิดอย่างไรย่อมอยู่ที่ความคิด และความคิดของเรา
จะปรากฏออกมาให้ผู้อื่นเห็นได้ ก็ด้วยถ้อยคำที่พูดออกมานั่นเอง.

อำนาจอันใหญ่ยิ่งในโลกเราเห็น เห็นแต่ที่ความคิด เพราะความ
คิดอาจบันดาลให้เกิดขึ้นได้ทั้งใจ คิด และพูด ส่วนคำพูดนั้น คือเครื่องมือ
ที่แสดงความคิด จะเกิดประโยชน์อันเป็นความดีมีคุณ และเห็นความ
จริง จะเกิดอันตรายอันเมื่อเราใช้ โดยไม่ระมัดระวัง และจะเกิดเรื่อง
ร้ายแรงจนที่สุดอาจถึงชีวิตขาดตายได้ เมื่อคำพูดออกมาเป็น
ความชั่ว สุนทรภู่กวีเอกของไทยได้ประพันธ์ ไว้ในนิราศภูเขาทองว่า
“จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา” ดังนี้

เมื่อมาคำนึงคำว่า คำอะไรในภาษาของเรา เป็นคำที่มีความ
หมายอันแน่นอน ในการพูดมากที่สุด ก็เห็นคำ “คำว่า” หรือ “ชาว
คำว่า” คำซึ่งเมื่อฟังเผิน ๆ ไม่น่าจะมีพิษสงอะไรเลยนั้น เป็นคำที่แฝง
ไว้มองความแน่นอนใหญ่ยิ่งคำหนึ่ง

บัตรสนเท่ห์ โดยมากเป็นบัตรที่มิชอบความได้ร้ายกล่าวโทษ และ
ไม่มีลายเซ็น เราถึงกับว่าเป็นการลำเอียงความซลาดของผู้เขียนนั้นใด
คำพูดที่เรมตนด้วย “คำว่า” ก็เป็นการลำเอียงซึ่งความซลาดในคำพูด
ของผู้พูดนั้น

เชอร์รีแดนกล่าวเปรียบเทียบกับไวยุทธที่นำพังว่า “คนที่เขา
นิทานไปเล่าก็ร้ายเท่า ๆ กับผู้สร้างนิทาน เหมือนกัน”

โคเคย์ปรากฏว่าคำ “เขาวัว” ซึ่งมีเพียง ดองพยางค์เท่านั้น
ทำให้เกิดเรื่องราวมากมายยิ่งกว่าคำอื่น เช่นคิดว่าทำลายคุณ
งามความดีของบุคคลให้เสื่อมเสีย ทำลายเกียรติยศตลอดจนอนาคต
ให้สิ้นศูนย์ และยังมีอื่น ๆ อีก แม้ท่านสุนทรภู่จะว่า “การนิทานทำให้
เหมือนเทพเจ้า ไม่ชอกช้ำเหมือนแวมมิกเข้ากริดดิน” ก็ตาม

ในจังหวัดใหญ่ แห่งหนึ่งของอเมริกา เคยมีเรื่องว่า นักสันทนาการ
ได้กล่าวแก่เพื่อนของเขาคนหนึ่งในวันศุกร์ ก่อนจะถึงวันที่ ๔ กรกฎาคม
ซึ่งตรงกับวันจันทร์ของสัปดาห์ต่อไปว่า “ทำไมไม่ไปอยู่กับเจ้าหนาคาร์นั้น
แกไม่ว่า หรือว่าน่ากลัวอันตรายเพียงใด เพราะฐานะมันไม่ค่อยจะดี”
(วันที่ ๔ กรกฎาคม คือวันหยุดซึ่งตรงกับวันฉลองอิสรภาพของ
อเมริกา) นายเพื่อนคนทวีปฟังหัวเราะและยืนยันความมั่นใจในความมั่ง
คั่งของหนาคาร์นั้น นักสันทนาการแฉ่งจึงกล่าวว่า “พระนั้นกันใหม่ล่าเกลอ
กันจะพระนั้นกับแก ๒๕ เหยียญว่า เจ้าหนาคาร์นั้นจะไม่เย็ดทำการใน
วันจันทร์หน้า” ผู้ฟังซึ่งถูกข้าพเจ้าพาได้ เผลอคิดว่าไม่ว่าวันจันทร์ตรงกับ
วันที่ ๔ กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันหยุด ซึ่งไม่ว่าที่ไหน ๆ ก็ไม่เย็ดทำการ
จึงยอมรับทำพระนั้น และเริ่มเกิดความรู้สึกกระสับกระส่ายกระวนกระวาย
ใจอยู่ด้วยความเขินทุกที

ชายผู้นั้นมาคิดถึงความปลอดภัยไว้ก่อน จึงรีบไปทักหนาคาร์ตอน

เขาเงินทั้งหมัดที่ฝากอยู่ ออก แล้วข่าว “เฮว่า” ก็แพร่ออกไป เมื่อพบกับเพื่อนนอกคนหนึ่ง เขาก็เล่าให้ ฟังว่า “กนเพิ่งถอนเงินของกันออกจากธนาคารนั้น เพราะเขาวัวมีอะไรไม่สู้ จะคืออยู่”

ข่าว “เฮว่า” ได้ กระจายต่อไปทั่วเมืองเหมือนลมพัดกัน แล้วประชาชนเห็นจำนวนไม่น้อยก็เฮโลกันไป ที่ธนาคารเพื่อถอนเงินของตนเสีย กว่า จะปรับความเข้าใจกันได้ ก็พากันเคาะต้อนไปทั้งสองฝ่าย นี่ก็เพราะ “เฮว่า” คำเพียงสองพยางค์นั้นเท่านั้น

ถ้าหากนาย คนแรกที่ รับ ทำ พะนั้นไว้ จะไป ถอนเงิน ของ ตัวเองเสีย เจียบๆ และระงับ “เฮว่า” ไว้เสีย เรื่องก็คงจะไม่ใหญ่โต โกลาหล ถึงนั้น

มาตามเทศนครเหนอร์ กล่าวว่า “สำหรับ ผู้หญิงด้วยกันแล้ว ผู้หญิงคนใดที่ ชอบรายงานความสงสัยต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเพื่อนหญิงด้วยกัน หากควรนับเป็นผู้หญิงที่ดีไม่”

หญิงที่ชอบนินทาคน เมื่อจะนินทาใครก็จะ ออกตัวเสียก่อนว่า หล่อน ไม่ชอบนินทาเลย เพราะ หล่อนเองก็ไม่ได้เคย ออกเข้าอะไรด้วยแต่ แล้วจะกำหนดความของ หล่อนต่อไปว่า “เฮอ ! เฮว่ากันว่าสามีของ แม่ฉันมีท่าทางกังวลใจมาก ฉันเองก็ไม่ประหลาดใจอะไรเลย เฮว่า แม่ฉันได้ขายผ้าเพื่อช่วยเหลือเงินเที่ยวละ พ่อฉันก็ไม่ใช้คนรู้มั่วอะไร นี่ก็ ข้ายที่ร้ายที่สุดก็คือ เฮว่า มันมีเรื่องอะไร ๆ อยู่ ที่แม่ฉันไม่ได้เงิน มาใช้จากใครที่ไหน”

หรือ “เมื่อวันพฤหัสบดีจากบริษัทอาหารที่บ้านเจ้าคุณ คุณนนิ
เซจรดไปส่งคุณผู้หญิงนั้น เขาว่า รถของคุณนั้นที่เพิ่งซื้อมาจากอยู่ใหม่ ๆ
เผอิญไปเครื่องเสียเข้าแถวบางกระซี้ ต้องแก้ไขกันหลายชั่วโมง เขาว่า
คุณผู้หญิงกลับถึงบ้านเมื่อตอนสี่สองเศษ ใคร ๆ เขาพากันวิตกกอยู่ เพราะ
เขาว่า คุณผู้ชายแกร้ายกว่าเสียเสียอีกนะ”

เพียงเขาว่าเพียงไม่กี่คำแท้ ๆ คนฟังก็อาจเคลิบเคลิ้มไปได้ และ
ใครจะเห็นผลเพราะดี ร้าย? ไม่ใช่ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง แต่เป็นคนที่ถูก “เขาว่า”
โดยไม่รู้อิโหน่อิเหน่สักนิดเลยนั่นเอง !

พึงระลึกว่าคำ “เขาว่า” ที่ใช้ก่อนการพูดอะไร ๆ ซึ่งไม่คิดหา
ใช้เป็นข้อแก้ตัวสำหรับผู้พูดเพียงพอไม่ เพราะคงที่ได้กล่าวแล้วตาม
คำของท่านเชอริเทน “คนที่เอาหนีทานไปเล่าก็ร้ายเท่า ๆ กับผู้สร้างนิทาน
เหมือนกัน” ในกรณีที่ถูกกลืนได้เป็นผู้ทำศาสตราวุธต่าง ๆ เช่นค้อนและ
มีด จะนำเอาเหตุที่ตนมิได้ เช่นผู้ทำนั้นมาอ้างเป็นข้อแก้ตัวในเมื่อตนใช้
ศาสตราวุธนั้น ๆ ทำร้ายผู้อื่นมิได้ ตนใดก็... คนนิทานแม่จะไม่เป็นผู้
ให้กำเนิดของคำที่ตนนำ มา กล่าว ก็หาควรถือเอาเป็นข้อแก้ตัวในการที่
ตนนำมากล่าวต่อ เพื่อให้ร้ายแก่ผู้อื่นไม่คิดนั้น

เมื่อมีผู้ใดแสดงตนเป็นนักนิทานเช่น พึงถือว่าหน้าที่การแสดงความจริง
ใจเหล่านี้เขาอยู่ของผู้อื่นเอง อย่าได้ถือเอาเป็นสาระและจริงจังเสียให้
ห่างไกล มันเป็นการแสดงความจริงใจตามคำซ้ำ ความซื่อการศรัทธาที่
คืออย่างยิ่ง ปราบกฎว่าความซื่อแก่สหายและกษัตริย์ ความโกรธซึ่งเกิดขึ้น

แค้น และความขบถร้ายอื่น ๆ ล้วนเป็นผลสืบเนื่องจากการเชื่อกำหนดโทษไม่
 นอกรอบ เพราะฉะนั้นในยุคนั้นของเรากำลังหาหนทางแก้ไข
 อยู่ ให้มีเรื่องทำนองนี้เกิดขึ้นได้เช่นนี้อีก ครูบาอาจารย์ซึ่งเห็นเล่ห์ฉอ
 หนงแม่ทัพผู้นำกองทัพของชาติ ควรช่วยกันอบรมสั่งสอนให้เยาวชน
 ของเราแต่ละคนเข้าใจในความชั่วของคำ “เขาวา” หรืออภัยพิพาท
 การนิททานั้น เพื่อยังได้เกิดความงามความดีแก่ตนเองและแก่หมู่คณะ
 สืบต่อไป.

การสืบเชื้อสาย

การสืบเชื้อสายเป็นธรรมชาติวิสัยของมนุษย์ ที่ระห้ามโดยหลัก
ธรรมชาติไม่ได้ กล่าวโดยทั่วๆ ไปแล้ว ปริมาณของมนุษย์น่าจะมี
แต่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไป แต่จากความเป็นจริงที่ปรากฏ ในเวลานี้ปริมาณ
ของมนุษย์กลับเพิ่มขึ้นในจำนวนที่น่าพอใจไม่ ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผล
หลายประการ เช่นเหตุผลในทางชีววิทยา เหตุผลในทางเศรษฐกิจ
เหตุผลในทางสังคมวิทยา และเหตุผลในทางการแพทย์ ในเวลานี้ปัญหา
เรื่องการสืบเชื้อสาย การทวีปริมาณของพลเมืองในประเทศไทยควร
จะเป็นปัญหาคำถาม เพราะประเทศไทยยังมีพลเมืองน้อยมาก เมื่อ
คิดเทียบกับเนื้อที่ของประเทศอันไพศาล และเต็มไปด้วยความสมบูรณ์
พูนสุขานาประการอันธรรมชาติได้เสกสรรค์ประทานมาให้ ท่านศาส-
ตราจารย์ชาวอเมริกันคนหนึ่ง ได้ให้ความเห็นว่า แผ่นดินไทยไม่ควร
บรรจุพลเมืองมากกว่า ๓๐ ล้าน ซึ่งจำนวนนี้เป็นจำนวนที่เพียงพอ และ
เหมาะสำหรับการดำเนินชีวิต อย่างที่เรียกว่า อยู่เย็น อยู่นิ่ง ก็ในชาติ
ประเทศไทย มีพลเมืองเพียง ครึ่ง ของจำนวนนี้ ท่านเห็นเหตุใด เรา
จึงจะนั่งนอนใจอยู่ เราต้องการพลเมืองให้มากขึ้น เพื่อใช้ในการ
การขุดขั่นประเทศ และเพื่อรักษาเอกราชของเราให้คงอยู่ เราต้องการ
พลเมืองให้มากขึ้น เพื่อชดเชยทรัพย์สินในดินสืนในน้ำของเราซึ่งมาใช้
ประเทศชาติจะได้รุ่งเรืองสมบูรณ์.

การมีทรัพย์สินในดินในน้ำอย่างอุดม สมบูรณ์โดยไม่รู้จักนำมาใช้
นั้น เท่ากับมีเงินและไม่รู้จักใช้ เท่ากับมีอาหารเต็มบ้าน แต่
ไม่รู้จักนำมาบริโภค จึงเป็นการชอกช้ำคนมีเชื้อใหญ่ใจ ทราวมะมารบกวน
จึงแก ขอให้ คึกคึกถึงอาณาจักร อธิโอเปีย ซึ่งได้ถูกรวบเข้าไว้ใน
จักรวรรดิของอิตาลีเป็นอนุหาศรณ์ อธิโอเปียเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยทรัพย์
ความอุดมสมบูรณ์ แต่ชาวอิตาลีคนและกำลังของกัน ท่านอิตาลีส! ผู้นำ
ของฟาสซิสต์ อิตาลีจึงได้เหยียบย่ำเอาอารยธรรม ตามแนวคิด ของ ท่านไป
ให้ ซึ่งในที่สุดชาวอธิโอเปีย ก็ต้องรับเอาอารยธรรมที่ตนไม่เคยรู้จัก
เข้าไว้อย่างเต็มประดา.

ปัญหาเรื่องการขยายดินแดน โดยปราศจากการยึดถือหลักความ
เสมอธรรมนั้น เป็นปัญหาที่เราไม่ควรคำนึงถึง แม้จะเป็นปัญหาที่โลกกำลัง
รุมเร้ากันอย่าง โกลาหลในขณะนี้ก็ตาม เราต้องการพลเมืองได้เพียงพอ
แก่หน้าที่ของเราเอง!

การเพิ่มปริมาณของพลเมืองมีอยู่ ๒ ทาง คือ ทางหนึ่ง โดยการ
อพยพคนเข้าจำนวนมากมาจากต่างดาว และอีกทางหนึ่งโดยการส่งเสริม
ให้อัตราการเกิดสูงกว่าอัตราการตาย นั่นคือ ให้มีการสืบเชื้อสาย
มากขึ้น แล้วและช่วยขยายพันธุ์ของตนให้แพร่หลายออกไป.

การทวีปปริมาณพลเมืองโดยทางแรก มีส่วนที่ได้ผลร้ายมากกว่า
ผลดี กล่าวคือ ผลร้ายได้แก่การทำให้เกิดความยากลำบากในการ
ปกครอง การนำมาซึ่งวัฒนธรรมของชาติอื่น และทำลายวัฒนธรรม

ของประชาชาติให้เสื่อมถอย และเป็นการทำลายความมั่งคั่งกับผลิตของต่อ
 ประชาชาติ ส่วนผลที่ได้แก่การทำมาหากินเจริญขึ้น รัฐบาลได้รับภาษี
 อากรเพิ่มขึ้นเช่นนี้ สำหรับการทวีปริมาณพลเมืองโดยทางที่สอง คือ
 การส่งเสริมให้ อัตราการเกิดสูงกว่า อัตราการตายนี้ ข้อสำคัญคือ
 การปรับปรุงการสาธารณสุขและการแพทย์ให้กว้างขวางและแพร่หลาย
 ยิ่งขึ้น การอบรมประชาชนพลเมืองให้มีศีลธรรม มั่งคั่ง เราก็จะได้ปริ
 มาณของพลเมืองเพิ่มขึ้น ส่วน คุณภาพนั้นเราพอจะแก้ไขได้ โดย
 การส่งเสริมทางการแพทย์ และการศึกษา.

ทราบใดที่โลกยังเต็มไปด้วยความมั่งคั่งเห็นแก่ตัว ความมีใจแคบ
 ขยี้แล้ว ครอบงำการขยายดินแดนและอำนาจตามลัทธิจักรวรรดินิยม
 และลัทธิการเมืองฝ่ายขวาสุดก็ยังคงมีอยู่ จะเห็นการไม่คิดระวังป้องกัน
 ผลประโยชน์ของตนย่อมจะเห็นความเหลวอย่างยึ่ง สถานะของประเทศ
 เราในทางภูมิศาสตร์ยังไม่อยู่ในสภาพที่น่าไว้วางใจ ดังนั้นจึงเห็นว่าเช่น
 การสมควรที่เราจะต้องจับปัญหาเรื่องการทวีพลเมือง โดยการสืบเชื้อ
 สายขึ้นมาพิจารณาโดยด่วน.

ข้อสำคัญที่สองของระวังคือ การทวีปริมาณพลเมือง โดยการสืบ
 เชื้อสายนี้ ต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกต้องไม่
 ให้เป็นอยู่อย่างการเพาะปลูสัตว์ คือหวังในปริมาณอย่างเดียว ไม่คิดถึง
 คุณภาพ และความสุขของบุคคล นอกจากนั้นแล้วยังมีปัญหาคู่เกี่ยว
 ข้องกับสังคมอีก คือค่านิยมบุพการมากจนเกินกว่าที่รายได้ของครอบครัว

กลัวจะให้ความสุขได้ตามสมควรแล้ว ก็ไม่น่าจะส่งเสริมให้ ทำการเพิ่ม
ผลเมืองต่อไปอีก เพราะถ้ายังจะทำเช่นนั้นต่อไป ความยากจนและ
ความลำบากยากแค้นในครอบครัวก็จะเกิดขึ้น มีหน้าตาเด็กที่เกิดมา
ยังจะไม่มีโอกาสได้ รับการศึกษาอบรมโดยควร ขาดโอกาสทำลายคุณ
ภาพของพลเมืองในทางจิตต ใจด้วย ทั้งนเวณไว้แต่ทางรัฐบาลจะคิดแก้
ปัญหาเรื่องนี้ โดยการรับเลี้ยงดู หรือให้อุปการะเป็นอย่างดี ไม่ให้
เกิดเป็นปัญหายุ่งยากในทางสังคมขึ้นได้.

ทุกวันนี้ รัฐบาลว่าปัญหาการสืบเชื้อสายยังไม่ได้ รับความสนใจนัก
เพียงพอ ถึงแม้เห็นได้ว่า เรายังไม่มีข้อกวดขันห้ามปรามการสมรส
ระหว่างบุคคลที่เป็นโรคเกี่ยวกับพันธุกรรม บุคคลที่มีจิตต ใจผิดปกติ หรือ
มีจิตต ใจต่ำ บุคคลที่มีโรคจิตตกหรือเรื้อรัง และยิ่งไปกว่านั้น ยังปรากฏ
ว่ายังมีอุปการะของการคุมกำเนิดวางขายกันอยู่ทั่วไปอย่างเปิดเผย การ
คุมกำเนิดในกรณีที่ไม่อยู่ในความควบคุมของนายแพทย์ เป็นการขัดต่อ
นโยบายของพลเมือง เป็นการทำความเสื่อมให้แก่ศีลธรรมของมนุษย์
ถึงแม้จะเป็นการสมควรที่ ทางการ จะ ควบคุม ไม่ให้ มีการ จำหน่าย เครื่อง
อุปการะดังกล่าวแล้ว และการคุมกำเนิดก็ควรจำกัดอยู่ในระหว่างผู้ที่
ไม่สามารถจะได้ กำเนิดแก่พลเมืองได้ ที่จริง ๆ เช่นคนที่เจ็บป่วย หรือ
มีจิตต ใจต่ำ และผู้ที่มีบุตรแล้วเป็นจำนวนมาก จนไม่สามารถจะ
เลี้ยงดูได้อย่างเหมาะสม ส่วนผู้ที่แข็งแรง และ สมบูรณ์ ทั้ง ร่างกายและ
จิตต ใจทุกคน ควรจำกัดเป็นหน้าที่ของตนในอันที่จะสืบเชื้อสาย เพื่อ
ส่งเสริมและสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยชาติจึงพวกนี้.

==ความเรียงของอารยธรรม==

ทุกวันนี้ ไม่ว่าจะไปแห่งใดที่ใด เราจะไต่ขึ้นแต่เสียงเรียงร้อยของ
หาสันติภาพ, และพร้อมกันสำเนียงเรียงร้อยหาสันติภาพนั้นเอง เราก็อจะ
แว่วเสียงระเบิดถองถึงวาฟอยู่ที่นี่ - ที่นั่น - ที่โน่น ไม่หยุดหย่อน ใน
อาฟริกา ในยุโรป ในเอเชีย สายธารของโลกยังคงไหลรินอยู่เรื่อยไม่
ขาดสาย ควันของสงครามที่ไม่ได้ประกาศกันอยู่เสมอ และเราก็พยา-
กรณ์ ไม่ได้ว่าเมฆโศกภัยของการฆ่ากันอย่างเย็น “ทางการ” จะเกิดขึ้น
อีก แต่อย่างไรก็ดี ถ้าจะพิจารณาในด้านของโรคภัย ก็จะได้พบว่า
ชาติต่าง ๆ กำลังโรมรันพันกันอยู่อย่างถึงพริกถึงขิงอยู่แล้ว

ก่อนอื่น ขอชวนให้เรามาศึกษาดูถึงเรื่องจริงสักเรื่องหนึ่ง
คือ เวลานพื้นที่ของโลกเราราว ๒ ใน ๓ ส่วน และประชากรพลเมือง
ของโลก อีกประมาณ ๒ ใน ๓ ส่วนเหมือนกัน กำลังอยู่ภายใต้ความบังคับ
และอิทธิพลของมหาประเทศไม่กี่ประเทศเช่น อังกฤษ, อเมริกา, ฝรั่งเศส,
เยอรมัน, ญี่ปุ่น, ในบรรดาประเทศหรือดินแดน ที่อยู่ภายใต้ อิทธิพลของ
ประเทศมหาอำนาจนั้น มีอาฟริการวมทั้งทวีป, อินเดีย, จีน, หมู่เกาะ
เวสต์อินดีส์ และเกาหลี เป็นต้น

สิทธิในการขยายอำนาจเป็นปรากฏการณ์อันสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งเกิด
จากความต้องการของมหาประเทศที่จะขยายตัวทางโลกกิจ นับตัง

แต่สันนิษฐานว่าสงครามมาแล้ว โรคโรคก็เกิดได้ทรุดโทรมเรื่อย ๆ มา
ทำให้อาการของโรคปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น

ศาสตราจารย์ปาร์กเกอร์คอมมัลล์ได้กล่าวไว้ในเรื่อง “จักรพรรดิ
นิยมกษัตริย์ของโลก” ว่า การแข่งขันกันนี้ในทางแง่จักรพรรดิภาย
หลังมหาายุทธสงครามนั้นเป็นไปรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน
เรากำลังอยู่ในสมัยของการแข่งขันทางโรคภัยของสากล ซึ่งทำให้ปัญหา
เรื่องจักรพรรดินิยมก่อเวรร้ายแรงมาก เพราะบรรดาถิ่นแดนที่ห่างไกล
คืออารยธรรมสำหรับเขามาเป็นประเทศราชนั้นก็หมดไปแล้ว ความยาก
แค้นเป็นเหตุเร่งเร้าการแข่งขันให้ทวีขึ้น ดินแดนของอาฟริกาที่ไม่มีเหลือ
ให้ชนอาหารของมหาอำนาจที่ต้องการขยายตัวอีกแล้ว — — — ประเทศ
ใหญ่ก็ปิดประตูไม่ให้คนต่างก้าวเข้าไป ส่วนประเทศที่อยู่ต่ำหลังก็ไร้
ความรู้ในการเปิดตลาดให้แก่ประเทศที่ทำการประคิมฐ หรือประเทศอุตสาหกรรม
แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนกับสินค้าต่าง ๆ ด้วย

รัฐบุรุษที่เข่นผู้นำนโยบายของประเทศราชนั้น เข้าใจถึงความ
สำคัญของประเทศราชหรือประเทศในอาณัติในทางโรคภัย คือรู้ว่าการ
ค้าในระหว่างประเทศเหล่านี้กับประเทศผู้เป็นเจ้าของหรือปกครองย่อม
มีมากกว่าประเทศอื่น หมายความว่าประเทศราชและประเทศในอา
ณัติเหล่านี้ย่อมเป็นตลาดสินค้าที่มากุประเทศทำขึ้นเป็นอย่างดี และขอให้
เราระลึกว่าบรรดาประเทศราชและประเทศในอาณัติเหล่านี้เป็นคลังของ
วัตถุดิบอันเหมาะที่จะขุดแร่โรงงาน อุตสาหกรรม ของประเทศที่ปกครอง

เพื่อสนองความต้องการของโลกนี้ หรืออีกนัยหนึ่งให้ “ผู้เจริญ”
 นำ “อารยธรรม” เข้ามาเผยแพร่แก่ชาวเรา ก็เมื่อเวลาหนึ่งมาถึงเขาแล้ว
 แม้เราจะแยกเขี้ยวเข้าไปใส่เขาบ้าง ก็อาจสายจนเกินไปได้ ครูเทพว่า
 “อู๋เข้าอู๋น้ำซึ่ง สัมบูรณ์ แล้วแล

ใครจักอาบเหงื่อเขา

ต่างน้ำ?

ขัดแข้งแบ่งเสฟศุณย์

ส่งบรรพการพลันพอ

ตัวปัทมรัชชา

เสร็จเขา สิริเรา”

ในการเพาะปลูกนั้น ประเทศเราย่อมเหมาะสมควรที่สุด เพราะ
 สัมบูรณ์ทั้งดินและน้ำตลอดจนอากาศ แต่ปรากฏว่าชาวกสิกรรมกำลังทำ
 ตัวเห็นต่างออกมาทุกที จนชาวต่างชาติเข้ามาทำแทนที่ก็มีแล้วเป็นบางส่วน
 บางตอน ที่ดินซึ่งเหมาะสำหรับเป็นที่เพาะปลูก แต่ยังไม่ไถ่มีผู้ทำการเพาะ
 ปลูกนั้น เวลานั้นยังมีอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ประเทศเราเป็นประเทศกสิกรรม
 มาแต่โบราณกาล ชาวเราส่วนมากก็เป็นกสิกร ไฉนเราจะเลือกหาอาชีพ
 อย่างอื่นอีก บรรดาพวกที่มีความรู้ ไทยชะเพาะอย่างยิ่งพวกที่สำเร็จวิชา
 กสิกรรม ควรจะทำตนเป็นผู้รู้ ปฏิบัติวิธีการเพาะปลูกแบบเก่าที่ล้าสมัย
 ใช้วิธีวิทยาศาสตร์เข้าช่วย และหาวิธีที่จะแนะนำผู้ทวน้อยกว่าให้รู้จัก
 ค่าของเวลา, ของเงิน เปลี่ยนจากความเชื่องช้าทำพอกิน มาเป็นผู้ขยันขัน
 แข็ง ไม่ทำแล้วนอนรอต่อไปอย่างแต่ก่อน

การกสิกรรม ไม่ต้องการทุนรอนใช้จ่ายมาดมายนัก เข้าทาง
 ราชการก็ได้พยายามที่สุดที่จะหาทางช่วยเหลือกสิกรทั้งหลาย เพราะ

พระที่นั่งอยู่ภาคใต้ของเรานั้นแล้ว คือ ทหารหาญของชาติที่ต้องสมบุก
 สมบันอยู่ในแนวหน้าในสมัยของเศรษฐกิจสงคราม และสำหรับสถานะของ
 ประเทศไทยในยามปกติแล้ว กสิกรรมมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางอยู่แล้ว
 สิ่งที่ต้องถวายเป็นพิเศษก็คือความมานะพากเพียรของชาวเราเท่านั้น การ
 ทำกสิกรรมแล้วนั้นเป็นวิถีชีวิตสำหรับประชาชนไทย อย่างเราที่จะพัฒนาแห่ง
 “การนำมาซึ่งอารยธรรมของประเทศมหาอำนาจ” เป็นวิถีซึ่งเราจะพัฒนา
 ขึ้นได้ ในทางโลกกิจ และเป็นวิถีหนึ่งที่เราจะรักษาสีตระภาพของเรา
 ให้คงอยู่ได้ โดยสันติวิธี.

—เรื่องของการมณ—

ขณะที่กำลังจะปล่อยอารมณ์ให้ล่องลอยไปตามสายลมเย็น ณ ที่
แห่งหนึ่ง ภายในบริเวณ ส่วนลุ่มพินิจอันงามตระการไปด้วยภาพของ
ธรรมชาติ ทิวทัศน์น่าพิศวง ข้าพเจ้าคิดว่าตัวเองเป็นสุข คิดว่าเวลานี้
เป็นเวลาที่เหมาะในที่สุด เพราะตลอดวันคือต้องแต่เข้ามาแล้ว แทบ
ทุกเวลานาทีก็เหมือนจะเป็นงานไปหมด-งาน คนเราต้องทำงานก็
เพราะต้องการเงินมาเลี้ยงชีวิต ใครจะมาพูดให้เพราะเท่าใด ว่า
งานไปเพื่อเหตุอันใดก็ตาม แต่ในที่สุดเมื่อสรุปผลเข้าแล้วมันคงจะอยู่ใน
เกณฑ์ ทำเพื่อเลี้ยงชีวิตนั่นเอง.

พอสิ้นเวลาทำงาน ข้าพเจ้าคิดว่า สำหรับวันนี้จะหาวิธีใดที่จะพัก
ผ่อนหย่อนอารมณ์เหมือนกับการนั่งอยู่เฉยๆ คนเดียวไม่ได้ จึงตรงไป
ยังสวนลุมพินีซึ่งโปร่งสบาย และกว้างขวางพอที่ข้าพเจ้าจะได้ชกที่รัก
แห่งหนึ่งซึ่งปลอดคน นั่งหรือนอนพัก จนกว่าจะถึงเวลารับประทานอาหาร

ข้างแสนสบายอะไรเช่นนั้น พ้นหญ้าอ่อนนุ่มราวกับปูไว้ด้วยพรม
สีน้ำเงิน ลมเย็นพัดผ่านไปแฉ่วๆ พาให้น้ำในสระเป็นละลอกไล่น้ำขึ้น
ทิวแถว เงาของต้นไม้ใหญ่ซึ่งโยกโยนไปมาตามสายลม ทอดลง
ไปสักระยะบนพรมน้ำงามจับตา แต่พอจะเคลิ้มไปเท่านั้น ก็ปลันได้ยินเสียง
แตรไฟฟ้าของรถยนต์ ดังแลบแฉ่วๆ คิดอยู่ว่าทำไมหนอ การนั่งรถ

ย่นตรมาในสถานทอนสังขตเช่นนี้ จึงจำเป็นจะต้องใช้เครให้หนักหุ
มณย ทงหลาย เมื่อตีมาและผกศัระจากลานหญาชนกัพตได้เ็นภาพ
ของสัษทวงคคคหน้าลอรอรตไปอย่างหวดหวัด ข้าพเจ้ากลบรู ลักชอบ
คุณคนขับรถชนมาทันที และได้สติว่าไม่ควรคว่นโกรธโดยไม่พักพิจารณาถึงเหตุการณ์เสียก่อนให้รอบคอบ ชอบคนที่ข้าพเจ้าจะต้องไม่หวาด
เสียว่ควยภาพของสัษทที่ถูกรถทับคันั้นร่ก้วยความทุนทรายต่อหน้าต่อตา.

มองตามไปทางที่รถยน ตร คันั้นเพิ่งจะผ่านไป ข้าพเจ้าไม่สา
มารจะเห็นคนในรถได้ถัถ เพราะรถคันั้นเป็นรถเก๋งใหม่ประทุนเก้ง
คุ่มๆ แขนเพรียวลมที่กำลัณญมกันั้นอยู่ แต่เห็นมือเล็ก ๆ ย่นออกมา
ภายนอก โดยที่เข่นระชะอินไม่สัไกลนัก ข้าพเจ้าจึงพอจะสังเกตุได้ว่า
ปลายนวของมือทชนพ่นออกมานอกตัวรถ มีสีค่อนข้างเหลืองเข้ม คุ
เหมือนคัที่อะไรทั้งลักลัสิ่งหนึ่ง แล้วมือชนกัศคเขาไปในรถอย่างเก่า

อาศัษคณทลลยไปขึ้นเป็นสาย ๆ จากพนทชงมีอะไรตกอยู่
ข้าพเจ้าก็เข้าใจเ้าว่าคงเป็นกณญหรกันั้นหนึ่ง

เหมือนสน, ข้าพเจ้ามองตามกันั้นตั้งแต่เริ่มเกิดจนกระทั่งมันลลย
หายไปใอากาศ มองไป-มองไป- จะนานเท่าใดหาได้รู ลักไม่ จน
กระทั่งคันั้นหมดไปเอง แน่แล้ว, ข้าพเจ้าคิด เจ้ากณญหรกันั้นคงจะมอด
คคไป เมื่อไม่มีอะไรจะเข่นเชอไ้ มันใหม่คคไปอีก

บุหรกณทลลยทงมาจากรถเก้งเมอกลัใหม่คคไปแล้ว แต่อารมณ์
ของข้าพเจ้ายังครุ่นคคถึงมันอยู่ ภาวะของมันช่างละม้ายคล้ายกบเร่ือง

ราวของชีวิตอะไรเช่นนี้เล่า ชีวิตของคนเราอาจเทียบได้กับขุริที่กำลังใหม่ มันจะค่อย ๆ ใหม่หมดไปทีละน้อย ๆ จนดับไปเองในที่สุด ชีวิตอันแท้จริงของขุริ เริ่มต้นตั้งแต่วินาทีแรกที่มันถูกจุด เมื่อคนสู้บวงหรีดทำให้ชีวิตของมันใกล้ตายเฉียบเฉวเข้าไปได้ทุกที ชีวิตของคนเริ่มต้นตั้งแต่ปฏิสนธิ และการหายใจครั้งแรกก็ทำให้ชีวิตของเราใกล้ความตายเข้าไปหนึ่งอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน

ถ้าคนสู้ขุริอย่างไม่หยุดหย่อน ความยืนยาวของชีวิตขุริมีวันนั้นก็จะถูกเร่งให้สั้นลงขึ้น แต่ถ้าปล่อยให้ขุริที่จุดแล้ววางทิ้งอยู่เฉย ๆ ปล่อยให้ขุริของมันที่ออกมาเป็นสาย อย่างเร่งรัดให้ มันหมดไปเสียโดยเร็ว—ปล่อยให้ไฟค่อย ๆ ลามไหม้ไปช้า ๆ กระจกให้เหมือนกับคนที่ปล่อยชีวิตให้หมดไปช้า ๆ โดยไม่หักโหมกำลังจนเกินตัว แต่ปล่อยให้อายุหมดเปลืองไปตามปกติ จนกว่าจะถึงวาระสุดท้ายของตน

อันขุรินั้น ความดีของมันอยู่ที่กลิ่นและรส ส่วนมนุษย์เล่าความดีของมันอยู่ที่นิสัยสันดานอันเป็นของประจำตัวของแต่ละคนนั่นเอง

ชีวิตของขุริที่หมดไปตามวัน ถ้าปล่อยมันไว้เฉย ๆ ชีวิตของคนเราก็จะหมดไปตามความสิ้นอันต้องลอบไปไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าชีวิตจะดับสูญ แต่อะไรเล่าเป็นสิ่งที่เหลืออยู่เป็นอนุสรณ์แห่งชีวิตของขุริ และอะไรเล่าที่เหลืออยู่เป็นอนุสรณ์แห่งชีวิตของมนุษย์

อารมณ์ของข้าพเจ้าระลึกขึ้นได้ ถึงหัวมดที่ยืนออกมาจากรถถังคันหนึ่ง สี่เหลี่ยมเข้มนักปลายหัวเป็นเครื่องหมายของนิโคตินจากขุริที่จับติดอยู่

เห็นคือของสัสดิของขบถที่ทุกคนมีชีวิตไปแล้ว ถ้าหวั่นมนุษย์ ถึงที่จะ
เหลือเป็นของสัสดิเมื่อชีวิตหมดไป น่าจะ เป็นคุณงามความดี หรือความ ชั่ว
ร้าย สักแต่ใครจะได้ สร้างสมไว้อย่างไร

เมื่อขบถถูกลบสิ้นจนจะหมดหมดแล้ว เจ้าของก็จะกับหรือทิ้งเสีย
คนที่ สังขารขบถ จนหมด ความสามารถ ที่ จะ ใช้ กิจการ ของ โลก แล้ว
มรณะก็จะมาคร่าชีวิตไป หรืออย่างก็ทิ้งหรือคอยไปอีกจนหมดฤทธิ์
เหมือนขบถที่หมดเชื้อฉนั้น

บางครั้งเราจะ ได้เห็นนักขบถที่ถูกลบเพียงครั้ง หรือสองครั้งแล้ว
ก็กับขบถกันไป และมีคนออกมาขบถจนถูกลบต่อไปใหม่ เช่นนักเหมือน
งานที่คนหนึ่งกำลังทำอยู่ แต่บังเอิญมาประสพอุบัติเหตุ ซึ่งไม่สามารถ
จะทำต่อไปได้ หรือต้องมาตายไปเสียก่อนกลางคัน แล้วก็มีคนอื่นที่เห็น
งานในงานนั้นมาจับทำต่อไปจนถึงที่สุด

ขณะนั้นแสงอาทิตย์ ได้ ลับหายไปแล้ว สถานที่อันเคยสว่างไสว
ถูกปกคลุมไปด้วยความมืด เงียบสงบดังคัมภีร์ธรรมประารณา ลม
พัดเย็นจับจิต จนถึงกับต้องตั้งอกตั้งใจให้ระงับจิตกับกาย มีเสียง
เหมือนคนเดินใกล้เข้ามา แต่ไม่เห็นตัว เพราะมีพุ่มไม้ เล็ก ๆ ยังอยู่
ประอบด้วยความมืดและอาณาเขตคดอยู่ทั่วไป ได้ยินเสียงคุยกันเบา ๆ
และดูเหมือนจะผ่านพุ่มไม้เล็ก ๆ นั้นมาแล้ว สังเกตได้จากแสงเป็นจุด
หรือแดงแล้วสว่างเป็นระยระยเกิดคนที่ใกล้เข้ามา เจ้าขบถสองแสงอยู่
ในท่ามกลางของความมืดช่าง เหมือนกับชีวิตของเราแต่ละคนซึ่งเกิดมา

อยู่ในท่ามกลางของโลกอันมืดไปด้วยความตมแต่งหลอกลวงธรรมชาติ
โลกที่หนาไปด้วยกิเลส โลกที่เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว และโลกที่อุดม
ไปด้วยความเหลวแหลกนานาประการ ซึ่งเราเรียกกันว่าความเจริญ

หรืออารยะธรรม

ก่อนที่อารมณ์ของข้าพเจ้าจะไถ่ลงลอยต่อไปอีก ก็มีแสงสว่าง ๒ ลำ
พุ่งมาจากกระยะไกล และเคลื่อนใกล้เข้ามาอย่างรวดเร็ว เสียงแหลม
ของแตรไฟฟ้าดังลั่นขึ้น แล้วก็มีเสียงห้ามล้ออย่างแรงดังตามมาติดๆกัน
แต่ถึงเสียงแตรและเสียงห้ามล้อจะรวมกันดังสั่นเทาะใจ ก็ยังไม่คงไปกว่า
เสียงร้องของสุนัขซึ่งข้าพเจ้ายังจำได้ ติดหูจนถึงบัดนี้ เongเดียวเท่านั้นเอง
แล้วก็เงียบหาย มันอาจยืนอ้ายข้างตัวเดียวกันกับที่รอดตายไปเมื่อตอน
เย็นนั้นก็ได้ รถมรณะคันนั้นคงยังตะขิงต่อไปโดยไม่หยุดเลยเวลาของ
เจ้าสัตว์ที่เคราะห์ร้ายนั้นแม่แต่บัดนี้ มันช่างเหมือนกับขุหรือที่ถูทั้ง
อยู่กลางถนน แล้วก็มีคนย่ำเข้าไปคาเท้าอะไรเช่นนั้นเล่า!

== แนวของไทย ==

ในเวลาอื่น ๆ ถ้าเราจะมีองค์เล็กที่ยังเยาว์วัย เราจะได้เห็น
ความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทีเดียว นับตั้งแต่ร่างกายตลอดจนจิตต์
ใจ และความรู้ ถ้าเช่นนั้น ๆ สาว ๆ ความเปลี่ยนแปลงแม้จะไม่มาก
เหมือนเด็กก็ยังไม่พอสังเกตได้ ส่วนผู้ใหญ่ที่อยู่ในเกณฑ์ชราภาพแล้ว ก็ยัง
ก็ดูเหมือนไม่มีความหมายอย่างใด นอกจากว่าอายุเพิ่มขึ้นอีกสักหนึ่ง ๆ เท่า
นั้น แต่แล้วบางทีจะเพิ่มขึ้นอีกสักปีก็ยังไม่สนใจใส่หน้าตา ความเปลี่ยนแปลง
แปลงทั่ว ๆ ไปนับว่าไม่มีเลย และความตื้นตันค่อย ๆ ใหม่วันใหม่ในส่วน
ของตนเอง ก็ไม่มีด้วยเหมือนกัน

ถ้าจะเปรียบเทียบว่ารัฐมีความเป็นอยู่อย่างเดียวกับคน ประเทศ
ไทยเราก็มีอย่างเยาว์วัยหนักหนาเปรียบเหมือนทารก จริงอยู่ประเทศไทย
มีอายุน้อยมานานานี้ แต่ประเทศไทยในเวลาเหล่านี้เป็นประเทศที่มี
ชีวิตอยู่ได้อย่างคนหลัก ขวัญต่าง ๆ ทำการพักผ่อนอยู่เสีย ๆ คงมีแต่
หัวใจที่ทำงานเช่นปกติอยู่ เช่นเครื่องหมายแสดง ถึง ความยังมีชีวิต เท่า
นั้น การเคลื่อนไหวเช่นพลิกตัวหรือเอามือขยับไปข้างใดเช่นไปอย่าง
คนหลัก คือเหตุการณ์บังเกิดขึ้นของไหวตัวเช่นนั้น เช่นมียุมาเกาะกัณฑ์
ปลายจุมูกคนหลักก็จะเอามือขยับให้พ้นไป เช่นการขยับให้ พนตัว ขยับไปอย่าง
ที่เรียกว่า ไทยอึดทนไม่ทำให้ความตั้งใจขะนิคิตได้รับบัญชาโดยตรง
จากสมองอย่างเวลาคนไม่

๐ ประเทศไทยที่ลบล้างมานานได้ถูกปลุกให้คืนชีพ มงกุฎชาวโลก
ซึ่งกำลังเด่นแรงเด่นากันไกลไกล พร้อมด้วยศัพท สำเนียงเอเธระตาม
ใจตน จนทราวยเขาแน่ไม่ว่าอะไรเป็นอะไร เราลืมตาตื่นขึ้นดูโลกจริง ๆ
เมื่อรุ่งอรุณของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เราเริ่มมีกิริยา
อาการของคนที่ตื่น ตื่นอายของประเทศไทยใหม่ของเราจึงน่าจะเริ่มต้น
ตั้งแต่บัดนั้นมา และจากเวลานั้นจนบัดนี้หนักแล้วเราก็เพิ่มมีอายุได้
เพียง ๔ ปีเศษ ๆ เมื่อเปรียบกับทารกวัย ๔ ปีคือวัยที่กำลังเติบโต, วัย
ที่ทุก ๆ วินาทีเป็นเวลาของการเปลี่ยนแปลง วัยที่รับรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง
โดยไม่หยุดยั้ง และก็เช่นความหวังเช่นนั้น ไทยตลอดเวลา ๔ ปีเศษ ๆ
มาได้แสดงอาการเคลื่อนไหวไปในทุกวิถีทาง มีการปรับปรุงอย่าง
ขนานใหญ่ ทั้งในการปกครอง การสังคมและการป้องกันตัว

อย่างไรก็ดี การเคลื่อนไหวแม้เพียงส่วนน้อยเท่าที่ไต่เป็นมาแล้ว
ก็ทำได้พ้นจากความสงสัยและความสนใจของเพื่อนชาวโลกทั้งหลายไม่
ที่จะเห็นได้จากการกล่าวขวัญถึงเราในรัฐสภาของประเทศอื่น และใน
หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เหนืออื่น ทั้งนัยชมเชยหนักให้ เราวัยเร่งระมัด
ระวังตนในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน ประเทศต่าง ๆ ก็เล้า คามระวังกว้างไว้ ขานขานของ
อย่างภาคภูมิใจ และขามของเขาคัดละแห่งแสดงท่าทางจริงจังขึ้น เพื่อ
ขานไกลเคียนทำให้หวั่นระแวงไปว่าเขาถูกเพื่อนบ้านอื่นเล่นสกปรก จึงเพิ่ม
กำลังขามขันขันขันและเลิกการระวังรักษาขานของตนเดิมไปด้วยความระ

แวงกันเช่นนี้สภาพอันไม่น่าไว้วางใจย่อมเป็นผลตามมา แต่อย่างไรก็ตาม
เจ้าของบ้านทุกคนก็ตะโกนบอกให้กันรู้ว่า ตนต้องการสันติภาพ เสียจริง
หาสันติภาพทั้งประหนึ่งจะสันโลกให้สะท้อนไป ทุกประเทศเข้าแล้วเรียง
กันเป็นแนวเดียวกัน และแนวนี้คือแนวสันติภาพ ไทยเราก็นับโยบาย
ปรารถนาสันติภาพ ทั้งนั้นเราเป็นหน่วยหนึ่งในแนวสันติภาพนี้

เหตุการณ์ในขณะนี้ทำให้ปรากฏ แก่ตา เราทั้ง หลายโดยชัดแจ้ง
แล้วว่า แนวสันติภาพของโลกนี้หาใช่เป็นแนวตรงอย่างแนวหน้ากระดาน
เสียแล้วไม่ พวกหัวใดคือชาวสุกด่วงหันไปทางหนึ่ง และพวกท้าย
แถวคือชายสุกด่วงหันไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งตรงกันข้าม แนวสันติภาพ
ที่มีอยู่ชักรวนไป ด้วยพวกแนวกลาง ซึ่งยังไม่หันไปทางซ้ายหรือทาง
ขวาก็มีที่ทำให้ เสาเถรว่าจะต้องถูกดึงไปในทางใดทางหนึ่งในไม่ช้า ถ้า
หากไม่พยายามที่จะยึดอยู่ในที่เดิมของตนได้ มันคง

เป็นเคราะห์ดี คืออย่างยิ่งที่ไทยเกิดมาเป็นลูกพระตถาคตเจ้า จึง
ยึดเอาคติมัชฌิมปฏิปาทคือสายกลางเป็นทาง เวลาที่เราอยู่ทุกกลาง
แถวของแนวสันติภาพแล้ว นั่นคือ เรามีการปกครองประเทศตามระบอบ
ประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นมิ่งขวัญ จริงอยู่ เราเป็นสุข, เราสงบ
เราต่างก็มีสิทธิอิสระเสรีตามนิสสัยอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เรามี
สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติของเรา เรามีสิทธิในการพูด การ
ทำ การถือคติศาสนาประเพณี ฯลฯ ที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย
ทุกคนมีความเสมอภาคกัน เป็นมนุษย์เหมือนกันหมดไม่มีใครเป็นเทวดา

ข้าง เราไม่สนใจเลขพอที่จะวัดถึงโคลงกึ่งหนึ่งไว้ ถ้าหากเราได้พิจารณาและเห็นชอบด้วยในหลักการของลัทธินี้ ๆ ความเข้าใจอันแจ่มชัดจะช่วยทำให้เรามีมโนคติเที่ยงตรงได้

ชาติที่ยืนยงยาวนานในแนวสันติภาพคือพวกชาวสุกิมมีความ สันติภาพอันแท้จริงจะเกิดขึ้นเมื่อคนมีกำลังใหญ่ที่สุด แข็งแกร่งที่สุด และคนนั้นทำหน้าที่เป็นแต่เพียงผู้ตามอย่าง เทียมเท่านั้น อำนาจคือธรรม! ถ้าจะเปรียบโลกเรานับโรงเรียนสรรพ โลกตามแบบของชาวชาติที่ยืนยงลัทธิชาวสุกิม คือ โรงเรียนซึ่งมีเราแต่ละคนเป็นตัวแทน สำหรับ ถูก เชิดชักไปตามความปรารถนาของผู้ชักขึ้นได้ แก่ผู้นำคนเดียวหรือผู้เผด็จการ

ส่วนชาติที่ยืนยงยาวนานของแนวสันติภาพก็มีความ สันติภาพจริงอยู่แต่เมื่อโลกมีทุลยภาพทาง โภคกิจเช่นรายบุคคลไป ผู้ใดจะมีทรัพย์สินอันเกิดขึ้นด้วยการฉ้อโกงของตนมากกว่าผู้อื่นไม่ได้! เสรีภาพของคนฉ้อฉลขวางไว้ สันติ การปกครองตามแบบฝ่ายซ้ายก็ใช้ผู้เผด็จการทำนองเดียวกับฝ่ายขวา บรรดามนุษย์ทั้งหลายหาไม่ปากเสียงและสิทธิอันดีธรรมเสรีของตนไม่

สภาพการณ์ของโลกปัจจุบันแสดงว่ากำลังจะเกิดการปะทะกันอย่างร้ายกาจระหว่างลัทธิทั้งสอง อันอยู่สุดโต่งคนละข้าง อันที่จริงทั้งสองฝ่ายก็ได้ประลองกำลังกันมาอย่าง “ไม่เป็นทางการ” และเวลาที่การประลองยุทธระหว่างลัทธิทั้งสองนี้คือสไปญ

สไปญ เคยอยู่กลางแถว แต่เมื่อถูกพวกหัวแถวและท้ายแถวใช้ อำนาจคุกกระชากรุนแรงเช่นนี้ ก็เป็นที่แน่นอนว่าเมื่อผลที่สุดได้มา

ลงเอยกันอย่างไร ประชาธิปไตยของสเปนที่เคยมีอยู่ย่อมจะมีอยู่ต่อไปไม่ได้ จำจะต้องไปเรียงอยู่ปลายโตปลายหนึ่งเช่นแน่แท้

ถ้าเราจะพิจารณาสภาพการณ์ของโลกด้วยสายตาของความยุติธรรม และความมีใจกว้างขวาง เราก็ย่อมจะเข้าใจได้ว่านโยบายของพวกแสงสันติภาพ หิวแหวหรือท้ายแหว ก็ดีนั้น มีลักษณะ อัน ชัด คัด ต่อหลักจริยธรรมชาติของมนุษย์ยิ่งนัก สันติภาพอันแท้จริงต้องเป็นสันติภาพตามแบบของพระคณาตคคือมีอุดมปฏิบัติ ไม่หย่อนไม่ทิ้งเกินไป ความเข้าใจกันเห็นอกเห็นใจกัน การพหุต่อความอิสสรภาพ ความเสมอภาคของกันและกัน นั่นแหละคือแบบของสันติภาพอันแท้จริง

ในเวลาอันคับขันเช่นนี้เราหวังไม่ได้ที่จะขยับ แนวน ทักษิ จะรวน กันนี้ให้เข้าเป็นแนวหน้าการกระตาคอย่างที่เกิดขึ้นได้ เมื่อสมัยวรวายีสิบยี่สิบแล้วมา คือสมัยสันนิบาตประชาชาติโต กำเนิดขึ้น เราหวังได้อย่างมากที่สุดในเวลานักคือรักษาแนวของเราไว้ ใหมนคง และการที่จะรักษาแนวของเราให้อยู่ได้ ย่อมต้องอาศัยความเข้าใจในวิถีทางของการเมือง มีความรักชาติทถูกทางและต้องเคารพในหลักชัยสามประการ ซึ่งได้แก่ความอิสสรภาพ และความเสมอภาค และสันติภาพ ท่านศาสตราจารย์ชาวญี่ปุ่นซึ่งได้แวะมาเยี่ยมประเทศไทย และได้แสดงปาฐกถาไว้สองคราวที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ก็ยที่สามัคยาจารย์สมาคมได้ให้คคที่นาสนใจอันหนึ่งว่าการที่ญี่ปุ่นเจริญก้าวหน้าขึ้นมาได้ดังนี้ มีใช้ด้วยความรู้ในเรื่องชาตินิยมอย่างเดี่ยว แต่ด้วยความรู้สึกในชาตินิยม (Nationalism) ประกอบกับสากลนิยม (Internationalism) ด้วย

== เสรีภาพ กับ ยุวชน ==

ทุกวันนี้คำที่เราได้ยินกันจนชินหูเป็นอย่างมาก น่าจะได้แก่คำว่า
“เสรีภาพ” กับคำว่า “ยุวชน” อันเสรีภาพนั้นเป็นสิทธิประการ
หนึ่ง ซึ่งเรา ได้รับ เนื่อง มาจาก แนวการ ปกครอง ตาม รัฐธรรมนูญ
มาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญได้บังคับไว้ว่า ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย
บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด
การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การ
ตั้งสมาคม การอาชีพ ส่วนยุวชนนั้นถ้าเราย่อมนำเข้าในคำว่า คือ
บุคคลซึ่งอยู่ในวัยเยาว์ และซึ่งในภายหน้าจะได้เป็นกำลังอันสำคัญของ
ชาติ เวลานั้นทางการก็พยายามอย่างยิ่งที่จะ อบรมยุวชนทั้งหลายให้
เป็นคนดี รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน กับให้ มีความรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์
ชาติให้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

ในขณะจิตที่หนึ่งข้าพเจ้าได้เฝ้าคำเสรีภาพกับ ยุวชน มาติดต่อกัน
เข้า และผลที่ได้รับกลายเป็นความรู้ สึกอนำหว่านพรวนพรวนอย่าง
ยิ่ง ก็อะไรเป็นเหตุให้เกิดความรู้ สึก เช่นนั้น ขอให้ท่าน สงบใจ
พิจารณาตามข้าพเจ้า ไปในบทความเรื่อง

ถ้าจะมีผู้ตั้งข้อสงสัยถามขึ้นว่า อะไรเป็นความจริงอันสำคัญที่สุดใน
ธรรมชาติของมนุษย์ ข้าพเจ้าจะตอบว่าคนที่แรกเกิดมาแล้วปล่อยให้

โตไปตามธรรมชาติวิสัย จะเป็นคนที่มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม
แก่ประชาคมมนุษย์ไม่ได้ เขาจะกลายเป็นสัตว์เปลี่ยนชะนิตหนึ่ง ทุราลัย
และเหี้ยมโหดเต็มตัวทีเดียว นี่แหละ คือความจริงอันสำคัญที่สุด

ลูกสัตว์ที่ทุราลัย เช่นเสือและสิงห์ โต เมื่อมันยัง เล็ก ๆ อยู่ มัน
จะนำรึกนำเอ็นดู นำลูกคล้ำ และนำเล่น นำล้อด้วย ครั้นเมื่อโตขึ้น
มันจะค่อยทวีความกลัวอันเป็นธรรมชาติของมันขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะ
สั่งสอนให้ มันมีขึ้นอย่างไร โบราณท่านว่าอย่าไว้ใจลูกเสือลูกจระเข้ ครั้น
มาสู่ลูกมนุษย์ มันก็จะเห็นว่าผิดกันอย่างตรงกันข้าม เด็กเล็ก ๆ มีความ
รู้สึกที่ทุราลัย เห็นแก่ตัว จะเอาแต่ได้ เจ้าโมโหโทโส ร้องเมื่อต้องการ
ชอบชวน ชอบกัก ชอบขบและเตะสรวลพิศ คึกคึกเถิดว่าถ้าความเป็น
ไปเช่นนี้คิดต่อไปจนโตขึ้นจะเป็นอย่างไร ชรรษชาติจะเกิดแปลงนิสัย
ของเด็กให้ดีขึ้นไม่ได้เป็นอันขาด ดังนั้นจึงย่อมจะเป็นความจำเป็นอย่าง
ยิ่งที่บิดามารดา ผู้ปกครองจะต้องสั่งสอนอบรม ผูกตักให้ “เชื่อง”
เพื่อเปลี่ยนนิสัยใจคออันทุราลัยตั้งแต่เยาว์วัยเสียให้หมด.

คนโต ๆ ที่ไม่ได้ถูกฝึกหัด คัดนิสัยให้ดีขึ้น จะมีความโง่เง่า
และทุราลัยไม่ต่างออกไปจากเมื่อเป็นเด็ก และพวกเขาล้วนคือ “ผู้ร้าย”
ในประชาคมมนุษย์ เราเรียกคนโบราณในครั้งกระโน้นว่าป่าเถื่อน ทุราลัย
และสมัยของความป่าเถื่อนมีมาก่อนสมัยอารยะ แต่ที่จริงก็โดยที่คน
ได้อบรมสั่งสอนกันเป็นลำดับมานั่นเอง ลองพิจารณาให้ดีละเอียดก็จะ
ทราบชัดว่าสภาพของคนป่าเถื่อนนั้น มีอยู่ในตัว เราทุกคน ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

เรื่องของคนเท่า ๆ นั้น ถ้าจะว่าเป็นเรื่องของการฝึก “คนป่า” อันเป็น
สภาพที่แฝงอยู่ในตัวคนให้ “เชื่อง” ก็คงไม่ผิด

เด็กหนุ่มที่ยังไม่ “เชื่อง” มีธรรมชาติวิสัยเป็นนักเถกเถก
คอตึง และอวดดี ไม่ยอมถอยร่นเสียของการสมาคม ไม่ฟังคำผู้ใหญ่
ซึ่งรู้ดีกว่า และมีความเข้าใจในชีวิตลึกซึ้งกว่า ขาดธรรมชาติ
มนุษย์จะยังคงอยู่ได้ ภัยจากการที่เรา ช่วย กัน ฝึก หัก คัด คั้น สลับ เถก เถล่านั้น
ให้เชื่อง ให้เป็นคนดี เราจะเอาเสรีภาพมาแลกกับแก เสียดังแต่ค้นหา
ได้ไหม เราต้องยังไม่สอนให้ เด็ก รู้จัก เสรีภาพ จนกว่า แกจะเข้าใจ
ในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีก่อน มิฉะนั้นเสรีภาพจะถูกใช้ไปใน
ทางที่ผิด และจะเป็นภัยอันตรายที่สุด.

ถ้าหากข้าพเจ้าจะถูกขัดคอ เมื่อได้พบว่าเพื่อนมาเพียงหนึ่งเดียวเรื่อง
ร้ายไปย้ายให้แก่เด็กที่ไม่รู้ เคยสงสัยว่าร้าย ป่าเถื่อน และแก่ ว่าเด็ก ๆ
นั้นน่ารักน่าเอ็นดู ไม่มีมารยาธใดๆ—เป็นเหตุแห่งความชื่นบาน ของ
พ่อแม่และอื่นๆ ข้าพเจ้าก็จะยอมรับว่าเป็นความจริงอยู่บ้าง แต่ขอ
ปฏิเสธในเรื่องเอาความร้ายไปย้ายเด็ก เพราะ ธรรมชาติ ที่แท้จริง
ของแกเป็นเช่นนั้น ลองตามใจแก ให้แกทำอะไรทำได้ เอาอะไรเอาได้
ไม่ขังคับให้เชื่อง ฟัง เมื่อโตขึ้นแกก็จะขังคับพ่อแม่ และเอาแต่ใจของ
ตัวเองไม่ต้องสงสัย คนสมัยก่อนเลี้ยงลูก ไม่ลำบาก เพราะถือ
คติว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” เด็กจะต้อง เชื่อง ฟัง อยู่ไม่ขังคับ
บัญชาเสมอ สมัยนี้เราไม่นิยมการตีเยน ครั้นจะให้เสรีภาพกับแก แกก็

จะกลายเป็นข้อเปลี่ยน ดังนั้นเราจึงต้องระวังในเรื่องนี้ให้มาก และ
ต้องอบรมจนกระทั่งให้รู้จักปกครองหรือควบคุมใจตนเองได้

ในชีวิตของเราก็มีการต่อสู้กันใจอยู่เหมือนกัน คือ การต่อสู้
ระหว่างความรู้สึกดีกับเหตุผลที่เกิดจากการควบคุมใจ เช่น เมื่อ
เกิดความโกรธ ความรู้สึกตามธรรมชาติชนะ เหตุผลแพ้ ฉะนั้นเมื่อ
จะคิด จะทำ จะพูด เราก็มักไม่มีเหตุผล ทั้งนี้

หน้าที่การงานในชีวิตจะเป็นไปด้วยดี ก็โดยการควบคุมไม่ให้ความ
รู้สึกเตลิดเหิง พยายามบังคับใจให้ได้ เกิดเป็นนิสัยดี การทำเช่นนั้นไม่
ใช่การฝืนธรรมชาติมนุษย์ แต่เป็นการกดแปลงให้ดีขึ้นเท่านั้น

เพื่อความดีงามของชุมชนของเราซึ่ง จะเติบโตขึ้นไป เป็นกำลังของ
ประเทศชาติ ข้าพเจ้าขอขอบความรู้สึกต่องานที่เกิดขึ้นในขณะจิตต์หนึ่ง ให้
แก่ท่านผู้มีคุณอยู่ในความปกครอง เพื่อพิจารณาตามอริยาธย.

— เราเป็นผู้เจริญหรือไม่ ? —

ในโอกาสที่ข้าพเจ้าได้รับเชิญให้เขียนเรื่อง สำหรับลงพิมพ์ใน หนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัย อันเป็นหนังสือของชาวมหาวิทยาลัยผู้ได้รับการ ศึกษาชั้นสูงแล้ว ข้าพเจ้าเห็นเป็นการสมควรที่จะนำปัญหาที่ข้าพเจ้ายัง ข้องใจอยู่เป็นอันมากมาเสนอ เพื่อขอรับการพิจารณาและความใคร่ครวญ อย่างจริงจังสักครั้ง ปัญหาที่สี่คือว่า ชาวเราในสมัยนี้ควรจะใด ซื่อว่า เป็นผู้เจริญหรือไม่ ?

ความเจริญนั้นอาจแบ่งออกได้เป็นสองประการ คือ ความเจริญ ทางวัตถุ และความเจริญทางจิตใจ อันความเจริญทางวัตถุย่อมเป็นผล มาจากการนิมิตคิดค้นของมนุษย์ โดยอาศัยความรู้ ความสังเกตและ การทดลองเป็นสำคัญ ผลของความเจริญทางวัตถุได้แก่ดีกรามิใหญ่โต แข็งแรง ข้อมปรการ รถมยนต์ รถไฟ เรือยนต์ เรือไฟ เรือดำน้ำ อากาศยาน ภาพยนตร์ วิทยุ โทรศัพท์ ถนนหนทาง เป็นต้น แต่สิ่ง เหล่านี้จะเป็เครื่องสนับสนุนให้มนุษย์เป็นผู้เจริญหาได้ไม่ ถ้าท่านยังสงสัย ในข้อนี้ ขอให้คิดไปถึงสภาพการณ์ในต่างประเทศ ซึ่งจนทุกวันนี้ มนุษย์ เป็นจำนวนพัน จำนวนหมื่น จำนวนแสน กำลังใช้ผลของความเจริญ ทางวัตถุเข้าประหัดประหารกัน สายขาวของโลกที่มนุษย์ทั้งชายหญิง แก่หนุ่มตลอดจนทารกที่ไม่รู้เดียงสาไหลนองไปทั่วทุกหนทุกแห่ง แม้

สัตว์และพืชหาความฉิบมีไ้ก็ยังถูกทำลายย่อยยับไปทั้งนั้น ฉะนั้นแล้ว
จะเป็นการสมควรหรือที่เราจะเรียกมนุษย์ผู้หิวโห้ล้นไปด้วย ผลของความ
เจริญทางวัตถุเหล่านี้ว่าผู้เจริญ ?

ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างมั่นใจว่า บุคคลผู้สมควรได้ชื่อว่าเป็นผู้
เจริญนั้น จะต้องประกอบด้วยความเจริญทางใจ นักปราชญ์ทางสังคม
วิทยาได้กล่าวไว้ว่า ความเจริญทางใจเป็นสิ่งที่เติบโตงอกงามได้ตาม
รากุขุขัย หรือแฟกเตอร์ ที่นำไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิตเช่น
ชนบิธรรมนิยมประเพณี สถานที่แวดล้อม ความเป็นอยู่ในทางสังคม
และเศรษฐกิจ ฯลฯ

สภาพการณ์ เท่าที่เห็นอยู่ในประเทศไทยทุกวันนี้ ชวนให้ข้าพเจ้า
รู้สึกว่เรายังหาควรที่จะภูมิใจในอันที่เรื่ยกับตัวเองว่าผู้เจริญไม่ ที่มี
ความเห็นดังนี้ ข้าพเจ้ามิได้ตั้งใจแม่แต่เพียง ที่จะกล่กับตัวเองหรือพี่น้อง
ผู้ร่วมชาติทั้งหลายว่าเป็นผู้ใดที่มีความเจริญ เมล็ดพันธุ์แห่งความเจริญ
ไ้ มีอยู่ในตัวของเรแล้วพร้อมมูล กำลังรอคอยโอกาสที่จะเจริญ
เติบโตต่อไปในเมื่อฤดูกาล ซึ่งมีลมฟ้าอากาศอันเหมาะสมจะมาถึง ขณะนี้
เป็นแต่ลมฟ้าอากาศปรวนแปรไปบ้าง เมล็ดพันธุ์แห่งความเจริญที่มีอยู่
แล้วจึงยังไม่งอกงามขึ้นได้ ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศที่เจริญแล้ว
ทั้งหลายในปัจจุบันนี้ เราก้เหมือนเด็กอ่อนอยู่ในผ้าอ้อม ความจริงประเทศ
ต่าง ๆ ในยุโรปก็คื หรืออเมริกา ก็คื ซึ่งเรานับกันว่าเป็นประเทศที่เจริญ
แล้วนั้นได้เจริญขึ้นภายหลังประเทศในบูรพาทิศ มีอินเดีย และจีนเป็นต้น

ค่าการหยุดชะงักของความเจริญในบูรพาทิศ น่าจะอธิบายได้จากคำว่า
สันโดษ คือความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ การหยุดอยู่กับที่ในเมื่อผู้ที่อยู่ข้าง
หลังคงเดินรุดหน้าอยู่รอบ ๆ บ่อมทำให้คนที่เดินมีโอกาสดันหน้า ไปไกลกว่า
ฉันใด ความจริงของประเทศในตะวันออกกับตะวันตกก็มีลักษณะการ
อย่างเดียวกันฉันนี้

ประเทศไทยเคยได้รับอิทธิพลของความเจริญจากจีนและอินเดีย
มาแล้วในอดีต ครั้นเมื่อความเจริญในประเทศทั้งสองต้องหยุดชะงักลง
เราก็พลอยหยุดอยู่กับเขาด้วย ในขณะที่เดียวกันนั้น ยุโรปและอเมริกา
ได้เดินไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ทั้งในทางวัตถุและจิตใจ ส่วนผลเล่า
ภายในเวลาไม่นานประเทศทั้งหลายเหล่านั้นก็เด่นขึ้น อย่างไรก็ดี เราจะ
ต้องระลึกว่า ความดีกับความชั่ว คุณและโทษ ย่อมเป็นของคู่กันเสมอไป
ทั้งนี้ในประเทศที่เจริญ จึงย่อมมีความเสื่อมอยู่ด้วย ความดี ความไม่
ดี ความเจริญ ความเสื่อมอยู่ที่ว่าปฏิภาณของส่วนใดจะมีมากน้อยกว่ากัน
เท่านั้น ถ้าความดีมากกว่าความชั่ว ความดีก็ปรากฏเด่น และ
ถ้าความเจริญมีมากกว่าความเสื่อม ความเจริญก็เด่นขึ้นฉันนี้ เรา
ยกของประเทศที่เจริญว่าเจริญ ก็เพราะความเจริญในประเทศนั้น ๆ
มีมากกว่าความเสื่อม ชาติว่าประเทศนั้น จะปราศจากความเสื่อม
ทั้งหมดไม่ ความต่างเห็นในการติดต่อกันระหว่างประเทศมีอยู่ มากในครั้ง
กระนั้น จนกระทั่งทำให้เราลืมนึกไปว่า แม้ในท่ามกลางของ
ความเจริญก็มีความเสื่อม เมื่อเราเปิดประตูที่เราได้ขึงตัวเอง ไว้

เวลานานออกมารับรองและติดต่อกับโลกภายนอก อิทธิพลของทุกสิ่งทุกอย่างในโลกภายนอก จึงไหลบ่าเข้ามาโดยแรงและรวดเร็วเหมือนน้ำที่ทางระบายกันมากถูกกั้นไว้ด้วยทำนบ พอเปิดประตูทำนบออก น้ำในระดับสูงก็จะพุ่งลงสู่ระดับต่ำในทันที

อาการที่เราปรากฏตัว ออกรับความเจริญของโลกภายนอกขึ้นไป โดยรวดเร็ว และในเมื่อระดับของความเจริญแตกต่างกันมาก ก็เห็นเราจึงได้ต้อนรับเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่มาจากโลกภายนอกไว้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของความเจริญ โดยไม่ทันพิจารณาว่าให้แน่ชัดว่าอะไรดีหรือไม่ และเหมาะสมแก่ตัวเราเองเพียงใด

ความชั่วเป็นสิ่งที่สอนกันได้ง่าย ปฏิบัติได้ง่าย และมีสิ่งล่อหรือชั่วให้ปฏิบัติมากกว่าความดี เพราะฉะนั้นในขณะที่ทั้งความดีและความชั่ว ความเจริญและความเสื่อมไหลบ่าเข้ามาพร้อมๆ กัน เราจึงรับเอาไว้แต่ส่วนชั่วส่วนที่เสื่อมมากกว่าส่วนดีส่วนเจริญ ถ้าจะเปรียบเทียบความดี ความเจริญเป็นทองคำ ความชั่วความเสื่อมเป็นเหล็ก ตัวของเรา ก็จะเหมือนแม่เหล็ก ย่อมจะเลือกดูดเอาแต่เหล็กขึ้นไว้ก่อน แทนที่จะดูดเอาทองคำไว้ เมื่อเรารับเอาสิ่งที่ดีมาจากคนเจริญไว้แล้ว แม้ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นความชั่วความเสื่อม เราก็สาละสลวยไม่ แตกต่างพากพุ่มใจไปเสียว่านั่นแล้วคือความเจริญ และเราก็คือผู้เจริญ

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงความ “ไม่เจริญ” ของพวกเราต่อไป นั้น ถ้าท่านจะถามขึ้นว่า จะมีประโยชน์อันใดในการนำเอาเรื่องความ

“ไม่เจริญ” ของเราเองออกมาว่ากัน ก็จะต้องยอมรับประโยชน์^{นี้}มีมาก
อย่างยิ่ง เพราะเราจะให้ทราบข้อบกพร่องที่^{นี้}ต้องแก้ไขในตัวเราเอง
เราจะให้รู้จักตัวของเราเอง ไม่หลงและหลงจนลืมตัวของเราเอง เกิด
ที่กระทำความผิด เราลงโทษเมื่อผิดโดยไม่แจ้งความผิด และสั่งสอน
ก็หนักจนกระทั่งผิดต่อไปอีกได้ นั่นนี่เอง เราเองมีความผิดแล้วไม่รู้ว่
าตัวผิด เราถึงทำผิดบ่อยเรื่อย ๆ นั่นนี่

เพื่อที่จะบอกอุทาหรณ์ เรื่องความเจริญทางใจของเราให้เห็นชัด
สมมุติว่าเขาเกิดเล็กๆ มาจนขึ้น สังเกตคำดีแรงๆ วาจาอุกฤษณ์^{นี้}กับขมขื่น
ให้แก่เล็ดกว่าจะเขาอย่างไร เกิดจะตรงเข้าไปหยิบตุ๊กตาโดยไม่ต้อง
สงสัย เพราะเหตุใด? จะตอบได้ว่าเพราะเด็กยังไม่มีความคิดใจเจริญพอที่
จะรู้จักค่าของสิ่งของ ความเจริญทางใจของประชาชาติไทย เราอาจ
พิจารณาได้จากถาวรวัตถุแห่งความเจริญหรือไม่ของประชาชาติ^{นี้} ใน
เวลานี้ เรามีของสองสิ่งวางอยู่แล้วจะเพราะเหตุใด คือ ตุ๊กตาของ
ความเจริญและเครื่องอุปการณ์ของความเจริญ สิ่งแรกได้แก่ความชั่วร้าย
หา ๆ ประการ ของต่างประเทศอันจะนำมาซึ่งความเสื่อม ความพินาศ
แก่ผู้รับเอาไว้ สิ่งหลังได้แก่ส่วนที่เห็นคุณค่าจากความดี นวัตกรรม, วิทยา
ศาสตร์, ศิลปกรรม, วรรณกรรม, ตลอดจนสถานส่งเสริมศีลธรรม
เช่นองค์การคณะอาจารย์ประโยชน์ต่าง ๆ ขอให้เราพิจารณากันอย่าง
สุขุมว่าไทยกำลังเลือกรับเอาอะไรไว้

เขยร้อยลล ที่มีอยู่ตกดินแทบทุกถณ, ลีลาศสถานอันเต็มไปด้วย
 ผู้หญิงที่เอาดินสอสีเขียนหน้าเอาไว้ หลายต่อหลายสถาน ตลอดจนหนึ่งสื่อ
 เริงรรมยลามกทวางชายชยทั่วไป เหล่านี้หรือคือความเจริญแผนใหม่ที่ชาว
 เราพากันพากพมโง่กตหน้า แต่ก่อนเราเคยชุมนุม สุนกสถานรเริง
 กันในชยเขตคชของวิชาวาราม สถานทีซึ่งอบอวลไปด้วยความหอมของ
 กลิ่นขย และดอกไม้อาพระ สถานทีซึ่งมีบรรยาภาคณชยของ
 พระพุทธศาสนา แต่เดิวนเราชุมนุมกันคานวณอาหารจัน ในท่ามกลาง
 เสียงกระทบกันของแก้วเหล้า และบางทีก็โรงเตี๊นร่า! นอกจากนี้ยัง
 มีการพนันชยคณอีกหลายชย ใ้คองของเกาเกรายชยนักหนาแล้ว
 เราปรายกันไม่เคยสำเรจ เดิวนแล้ว มีไปกเถอ ขิลเลียด และ
 ชน ๆ ทีเชยของพวกชาวชารชยประคณกันเข้ามาอีก ในแง่ของคิลป เรามี
 แขนแผนของทริชยคคิลป และนาฏคิลป เช่นชยทีมาแต่ก่อน ครน
 เวลาคนทริและการพณรว่าแขนเกาคูคร่ำครึไปมาก ต้องเพลงแยส
 และระร่า แขนไวทริวิล จังจะทณสณ

สิ่งทาง ๆ ดังกล่าวมายังคณเป็นสิ่งที่ชยและเลื่อมชยของประเทศที
 เจริญแล้ว และเรารยเข้ามาไว้โดยเข้าใจว่าเป็นความเจริญ ครวณ
 ส่วนทีคชของเขาแล้ว เราได้รยเอาไว้เพียงค เราสนใจกันในความ
 เจริญก้าวหน้าทางจิชาการของโลก นีวิทยาศาสตรและวิชาคิลปทาง ๆ
 ข้างหรือไม? เราสนใจทีระพุงปารูกลาซึ่งได้ความรู้อย่างหรือไม? เรา
 มีศมาคณหรือคณการณทีมีวัตถุประสงค์เชยค และส่งเสริมการวิทยา-

คาสัตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรมก็แห้ง และเราได้เข็นสมาธิ
 อย่หรือไม่ว่ เกือบจะกล่าวได้ว่าพวกเราไม่ค่อยจะรู้หนังสืออะไร ใน
 โรงเรียนเลย หนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์สำคัญสิ่งหนึ่งของความเจริญ
 พวกเราได้ตระหนักในคุณค่าของหนังสือพิมพ์หรือไม่? โดยเฉพาะใน
 เรื่องหนังสือพิมพ์ ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าเข็นเหมือนเครื่องวัด
 มาตรฐานแห่งจิตใจของประชาชนที่สำคัญทีเดียว เวลานี้ดูเหมือน
 นักอ่านหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมากที่รู้จักค่าของหนังสือพิมพ์จริงๆ โดย
 มากซอบอ่านเรื่องประโลมใจและคุณภาพการทุน หรืออ่านเรื่องที่มีคำว่า
 กระทบกระเที้ยนเหี้ยนแนมกัน ความสำคัญของหนังสือพิมพ์อยู่ที่ชาวสค
 เน้นอ่านเป็นหลักฐาน, ภาพเหตุการณ์ทหาร, และบทนำอันแสดงความคิด
 เห็นของหนังสือพิมพ์ แต่ไม่มีใครจะมีนิสัยใจอย่างจริงจัง ชาวที่หนังสือ
 พิมพ์ควรเสวนันนี้ แต่ไปลงเขาภายหลังถึง ๒-๓ วัน เราก็ไม่เห็น
 เป็นของแปลก จะเขาภาพเมื่อสัปดาห์ที่แล้วมาลง เราก็ไม่แปลก
 เมื่อความต้องการของประชาชนไม่มี หนังสือพิมพ์ก็ปรับปรุให้ตีไม่ได้
 เพราะการปรับปรุให้ตีเท่าใดก็หมายถึงการลงทุนมากขึ้นเท่านั้น การ
 ลงทุนชนิดที่ประชาชนไม่ทราบประโยชน์เสียเลยเช่นนั้น ในทันของ
 การค้า หามันว่าเป็นการลงทุนที่สมควรไม่ เมื่อลักษณะและสภาพ
 ของหนังสือพิมพ์ในประเทศเรา ยังอยู่ในระดับเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน
 ก็เข็นเครื่องวัดอย่างดีแล้วว่า มาตรฐานแห่งจิตใจของพวกเราอยู่ใน
 ระดับไหน สมควรแก่การที่จะพากันไปว่าเป็นผู้เจริญหรือไม่

เท่าที่โลกกล่าวมาข้างต้น เช่นแต่เพียงข้อสังเกตของข้าพเจ้าเท่า
นั้น ข้าพเจ้าได้ระบายความรู้สึกออกมาตรง ๆ และด้วยความสุจริตใจ
ข้าพเจ้าอาจถูกกล่าวหาว่าเป็นคนดูถูกตัวเอง และพี่น้องผู้ร่วมชาติทั้งหลาย
แต่ในนามของความสัตย์จริง ข้าพเจ้าทำได้มีเจตนาทั้งนั้น แม้แต่
น้อยหนึ่งไม่ ข้าพเจ้าเสนอความรู้สึกและความคิดเห็นมาในที่นี้ ก็เพราะ
เห็นว่าข้อเสนอแนะในระหว่างนักศึกษามูลนิธิทรงคุณวุฒิและความมั่ง
หวังว่าจะไต่รับภาวะพิจารณาและวิจารณ์ตามความเป็นจริงว่า เราเป็น
ผู้เจริญแล้วหรือไม่

หมายเหตุ : บทความเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนเมื่อ พ.ศ.
๒๔๘๑ ฉะนั้นถึงกับหนึ่งปีถัดมาเป็นเวลาราว ๓ ปีเท่านั้น เช่นที่นำเสนอใจ
และนำเสนออย่างอื่นที่ปรากฏว่าพี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ได้ตระหนักใน
คุณค่าของความคิดที่มาจากต่างประเทศและเห็นโทษของความชั่วร้าย ๆ
ยิ่งขึ้น หนังสือเรียงมรดกหายไป, มีหนังสือคำรา และหนังสือ
เรียงมรดกที่ปลุกใจให้กล้าหาญ ให้คนมีมานะประกอบกิจการเพิ่มขึ้น
ความนิยมในการรักษาศิลปวัฒนธรรมดีขึ้น การพะเนียงขึ้นต่อต่าง ๆ เช่น
การกักปลา ชมใกล้คลอง. เรามีดนตรีไทย และการพ้องน้ำแบบไทย
ตลอดจนบทเพลงไทย ที่ถูกดัดแปลงให้เข้าหลักสากลนิยมมากขึ้น ไม่ใช่
การเอาอย่างของต่างประเทศมาทั้ง ๆ ที่... เรามีมรดกอย่างสูงค่าที่มี

ประโยชน์ นิยมเป็นสมาชิกขององค์การนี้สำหรับ เช่น สภาภาษา
 อาสาสมัคร สันนิบาตของกันภัยทางอากาศ ฯลฯ มากขึ้น ในส่วน
 การหนังสือพิมพ์เล่า ก็ได้มีเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่ความนิยมของ
 สาธารณชนยิ่งขึ้น ทุกคนมีความสนใจในธุรกิจ และเหตุการณ์ต่าง ๆ
 ยิ่งขึ้น ทั้งหมดนี้หมายความว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในวิถีทาง
 ที่ดีและควรจะนับว่า เป็นผลอันเกิดจากการปกครองตามระบอบใหม่โดยแท้
 สัมพันธ์กับคำของท่านนายกรัฐมนตรีที่ประกาศเมื่อวันชาติคือที่ว่า บัดนี้
 ไทยเป็นอารยประเทศ ไทยเป็นอารยชาติ และไทยเป็นอารยชน
 ถ้าหากเราจะไม่ลืมตัวมัวหลงอยู่ในความชั่วช้าของชาวต่างชาติอีกในกาล
 ภายหน้า เราก็ย่อมจะรักษาความเป็นผู้เจริญของเราไว้ได้ชั่วนิรันดร์

ลัทธิเอาอย่าง

ลัทธิเอาอย่าง กุหลิมอน จะเห็นลัทธิ เดียวที่มี ความสวดพรบ้นยาวยิ่งกว่าลัทธิใด ๆ ในโลก เราอาจพิจารณาลัทธินี้ได้ ทั้งในแง่ดีและแง่ไม่ดี นอกจากนั้นเรายังอาจพิจารณาได้ ทั้งในวงแคบและวงกว้าง วงแคบหมายถึง การเอาอย่างกันภายในบ้านเมืองของเรา ส่วนวงกว้างนี้หมายความว่า การเอาอย่างชาวต่างชาติในบ้านเมืองของเรา

ถ้าหากเราจะมีเวลาพิเคราะห์วิเคราะห์ และใช้ความรอบคอบให้มาก ลัทธิเอาอย่างก็มีแต่ความดี เพราะเราชอบเลือกเอาอย่างแต่ในสิ่งที่ดีงาม และนำมาซึ่งคุณประโยชน์แทนที่ อันใดที่ชั่วและเป็นโทษ เราก็ขอยอมละเว้นเสีย แต่โลกเราทุกวันนี้ กุหลิมอนจะเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงผันแปรอย่างรวดเร็ว อะไรต่าง ๆ รวดเร็วไปหมด เช่นคนอยู่คนละซอกฟ้าสามารถพูดโต้ตอบรู้เรื่องกันไ้ภายในพริบตาเดียว การคมนาคมก็รวดเร็วปรุปรุก มีแต่รถยนต์ เรือยนต์ เรือบิน ดังนั้นเราจึงมักจะขาดความพิเคราะห์วิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วน ตลอดจนความรอบคอบ และเห็นจะเป็นด้วยเหตุนี้แหละ ที่เราพากันเอาอย่างกันพร่ำเพื่อไปหมด จนไม่ต้องเลือกว่าจะเป็นการดีหรือไม่

ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ลัทธิเอาอย่างกันนั้นทั้งดีและไม่ดี เมื่อเราพากันหลบลี้หลีกตาเอาอย่างกันระมัดระวังเพื่อไป ส่วนที่ไม่ดีก็ย่อมจะติดมา

บ้างโดยไม่ต้องสงสัย ในเวลานั้นเมืองของเรามีการติดต่อกับต่างชาติ
ยิ่งกว่าในสมัยก่อน ๆ ที่แล้วมา ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม
เพราะฉะนั้นจึงสังเกตว่าพวกเราพากันเลือกอย่างชาวต่างชาติมากขึ้น และ
ที่สำคัญก็เห็นจะเป็นพวกฝรั่ง ... ซึ่งเราพากันเห็นหน้ากันของประหนึ่งว่า
เป็นเทวดามาจากฟ้าที่เดียว การเอาอย่างเขาแต่ในสิ่งที่ยอมเป็นของตน
แต่ที่จะเอาอย่างกันสารพัดไป เห็นว่าไม่สมควรเลย ปัญหาที่ชวนให้
เขียนบทความเรื่องนี้ ก็เพื่อชักชวนให้ชาวมหาวิทยาลัยช่วยกันวินิจฉัย
ดูว่าเราควรเอาอย่างเขาแค่ไหน

เราจะทะเยอทะยานเอาอย่างฝรั่งทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อแสดงว่าฉันศรี
วิไลเหมือนฝรั่งไหม เห็นว่าจะเป็นไปได้ ความคิดความอ่านของเขาที่ว่า
ก็เหมาะสำหรับบ้านเมืองเขา จะเอามาใช้กับบ้านเมืองเราทั้งนั้น ๆ ไม่
ได้ การใช้สำนวนอย่างฝรั่งในภาษาไทยเราฟังเขิน การใช้สำเนียงอย่าง
ฝรั่งเมื่อพูดไทย เช่น เข้าใจไหม พูดว่า “เข้าใจ” หรือ มาใหม่ว่า
“มา (หมา)” เราก็ฟังซัดหูเต็มที ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจน
การเป็นอยู่อื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน

เราเกิดเป็นไทย อยู่ในประเทศที่เป็นเอกราช เราก็ควรจะภูมิใจ
ที่เป็นไทยแก่ตัวเองบ้าง คิดอย่างไทย ทำอย่างไทย และอยู่อย่างไทย
อย่าเห็นเป็นของโก้เก๋ที่จะเอาอย่างฝรั่งโดยไม่คำนึงถึง ความสมควร ความ
กาลเทศะ

เมื่อทุกคนตรงไปตรงมาอย่างนี้ ทุกคนก็รู้ แต่ความรู้อยู่แต่

เพียงทฤษฎีเท่านั้น, ฝ่ายทางปฏิบัติเช่นกฎเกณฑ์ต่างหาก เหมือนนกย
 าทานผู้หนึ่งที่แสดงสุนทรพจน์ปลุกใจให้รักชาติบ้านเมืองและยกตัวอย่างว่า
 เราเป็นไทย ต้องช่วยไทย ช่วยกันช่วยของไทย ใช้ของไทย แต่ในขณะ
 เที่ยวนั้นท่านผู้พูดกำลังสวมเครื่องแต่งกายซึ่งทำด้วยเชือกทึงซุก และ
 สวมหมวกซึ่งทำด้วยผ้าสักหลาด !

ทำไมจึงได้เอาเรื่องชาติมากล่าวปนไปกับเรื่องลัทธิเขาอย่าง ก็
 เพราะลัทธิเขาอย่างจะทำให้เราศรัทธาในลัทธิ เขามีเอกราชอยู่แล้วเท่านั้น
 ไม่พอ เราจะต้องยอมไว้ด้วยซึ่งเอกราชนั้น หาไม่ความเป็นเอกราชก็
 จะหลุดมือไป อันความเป็นเอกราชที่แท้จริง ย่อมต้องประกอบด้วย
 ชาติปุ๋ยจัญหลายอย่าง หาใช่แต่เพียงเอกราชในทางการเมืองเท่านั้นไม่
 เอกราชแท้ต้องประกอบด้วยเอกราชในทางการเมือง เอกราชในทาง
 เศรษฐกิจ และเอกราชในทางวัฒนธรรม จะขาดอันหนึ่งอันใดเสียมิได้
 ถ้าเราอยากจะได้เอกราชอย่างเขาให้หมดเราก็เป็นเมืองขึ้นของเขาเสียดีกว่า ที่
 เรามีชาติ มีราช มีเอกราช ก็เพราะเรามีอิสรภาพ ถ้าลงเราอย่าง
 เขาทุกสิ่งทุกอย่างก็หมายความว่าเราไม่ปรารถนา อิสรภาพที่จะเป็นตัว
 ของเราเองเลย จะกล่าวได้ อีกนัยหนึ่งว่า การที่เราต้องการเป็นไทย
 และยอมตายเพื่อความเป็นไทยของเรา ก็เพราะเราต้องการมีอิสรภาพ
 ก็เมื่ออิสรภาพอยู่ในกำมือของเราดังนี้แล้ว เหตุใดเราจึงจะสละมันเสีย
 ด้วยความขี้ขลาดของเราเล่า ลัทธิเขาอย่างจะทำให้เราลืมคิด ลืมตรึก
 ตรอง แม้ว่าเขาจะเอาดีอย่างไร เราก็เอาอย่างนั้นกับเขาด้วยเขา

จะพาเราไปลงหลวงนรก เราก็จะตามเขาไปเหมือนกัน เช่นที่
หน้าผาใจจึงนึก เมื่อคิดไกลไปถึงว่า ปู่ย่าตายายบรรพบุรุษของเราได้
เสียสละเลือดเนื้อต่อสู้กับความเย็นไทย ความเย็นอิสรภาพของชาติไว้
เพื่อให้เราทำลาชย้อยยบลงไปด้วยการหลงเอาอย่างเขาง่าย ๆ เท่านั้น

จะขอยกตัวอย่างการเอาอย่างที่ไม่ดีมาให้ ฟังสัก ๒-๓ เรื่อง เช่น
ประเพณีการแต่งกาย แต่ดั้งเดิมเราแต่งกายแบบไทย ต่อมาเปลี่ยน
เป็นผ้า และยังคงรักษานิยมแบบสากล การแต่งกายแบบสากลก็มีความดี
ของมันซึ่งเราไม่เถียง แต่ก็ควรดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลเทศะ เราอยู่
เมืองร้อนแต่งเครื่องสากลที่ติดด้วยผ้าฝ้ายก็ใช้ได้สบาย แต่เราถ้าดึงเอา
อย่างเขาด้วยการใส่ผ้าสักดาสากข้าง เซดข้าง แม้ในยามที่มีอากาศร้อน
อบอ้าว เพื่อให้ดูโก้เก๋ นัยว่าเป็นการเอาอย่างในทางที่ไม่ดีประการหนึ่ง

ผลิตภัณฑ์ของเราสมัยก่อน จะไปไหนมาไหนก็ต้องมีเปลี่ยงเคียงข้าง
ไปด้วย ไม่ปล่อยให้ไปแต่ลำพัง หรือไปกับผู้ชายที่พ่อแม่ไม่เคยรู้จัก แต่
เขว่าการไปไหนมาไหนคนเดียวหรือกับคนแปลกหน้าเหล่านี้ ผรุ้งไม่ถึง
เราจึงพากันนิยม และผล ? ก็คืออย่างที่ท่านและผู้เขียน ทราบอยู่อย่างดี
เต็มชกกันแล้วนั่นแหละ คือธรรมอันเลวร้ายซึ่งบรรพบุรุษของเราเล่าเรียน
และสั่งสอนให้ ยึดถือประจำตัวไว้ ณ บัดนี้ได้พินาศย่อยยับไปแล้ว

ในเรื่องทางหนึ่งคือ แต่ก่อนเรามีวิธีเขียนของเราแบบหนึ่ง อ่าน
ง่ายฟังไพเราะเมื่อถึงบทพิศวาทก็ไม่หยาบโลน ถึงตอนที่ว่าด้วยความเย็น
ชยของคน ก็กล่าวเท่าที่เป็นจริงตามขนบธรรมเนียมประเพณีของเรา แต่

จะพาเราไปลงหลวงนรก เราก็จะตามเขาไปเหมือนกัน เป็นที่
น่าขนลุกใจยิ่งนัก เมื่อคิดไกลไปถึงว่า ปู่ย่าตายายบรรพบุรุษของเราได้
เสียสละเลือดเนื้อต่อสู้กับความเข่นไทย ความเข่นอิสลามของชาติไว้
เพื่อให้เราทำลาถ้อยขอยับลงไปด้วยการหลงเอาอย่างเขาง่าย ๆ เท่านั้น

ระชวยกตัวอย่างการเอาอย่างที่ไม่ดีมาให้ พงศก ๒-๓ เรือง เช่น
ประเพณีการแต่งกาย แต่เดิมเรานุ่งกางเกงขาสั้นไทย ต่อมาเปลี่ยน
เป็นผ้า และขิดกางเกงขาสั้นแบบสากล การแต่งกายแบบสากลก็มีความดี
ของมันซึ่งเราไม่เถียง แต่ก็ควรคิดแปลงให้เหมาะสมกับกาลเทศะ เราอยู่
เมืองร้อนแห้งแคว้นของสากลที่แดดทอประกายแผดเผาทุกปีอยู่แล้ว แต่เรากลับเอา
อย่างเขาคือการใส่ผ้าสักหลาดบ้าง เซดบ้าง แม้ในยามที่มีอากาศร้อน
อบอ้าว เพื่อให้ดูโก้ หนี่ว่าเป็นการเอาอย่างในทางที่ไม่ดีประการหนึ่ง

ผลิตภัณฑ์ของเราสมัยก่อน จะไปไหนมาไหนก็ตบมพัดเพียงเคียงข้าง
ไปด้วย ไม่ปล่อยให้ไปแต่ลำพัง หรือไปกับผู้ชายที่พ่อแม่ไม่เคยรู้จัก แต่
เขว่าการไปไหนมาไหนคนเดียวหรืออยู่กับคนแปลกหน้าเหล่านั้น ผิดไม่ผิด
เราจึงพากันนิยม และผลก็คืออย่างที่ท่านและผู้เขียนทราบอยู่อย่างดี
เต็มอกกันแล้วนั่นแหละ ศีลธรรมอันดีงามซึ่งบรรพบุรุษของเราเฝ้ารักษา
และสั่งสอนให้ยึดถือประจำตัวไว้ นั้น ขัดกับพัฒนาต้อยลงไปสิ้นแล้ว

ในเรื่องทางหนังสือ แต่ก่อนเรามีวิธีเขียนของเราแบบคนอ่าน
ง่ายฟังไพเราะเมื่อถึงบทพิศวาทก็ไม่หยาบโตน ถึงตอนที่ว่าด้วยความเข่น
อยู่ของคน ก็กล่าวเท่าที่เป็นจริงตามขนบธรรมเนียมประเพณีของเรา แต่

มาเขียนหนังสือของเราภาษาฝรั่งมากขึ้น ชอบแปลเอาเรื่องของเขา
 มาบ้าง แปลของเขาบ้าง คุภาพยน์แล้วเอากลับมาเขียนบ้าง เลยทำให้
 ส่วนภาษาของเราเสียหมด วิธีเขียนก็เปลี่ยนไป ตลอดจนขนบธรรมเนียม
 ประเพณีก็ผิดไปกว่าความจริง นักอ่านทั้งหลายที่ได้อ่านการศึกษายัง
 ไม่ดีพอ ก็พากันจะเอาอย่างแบบฉบับของตัวละครในหนังสือซึ่งคิดว่าที่
 จริง นอกจากนั้นยังทำให้ความคึกคักของคนที่กำลังอยู่ในวัยคนของฝนแปร
 ไปอีกด้วย เพราะผู้อยู่ในวัยเช่นนั้นเปรียบเหมือนไม้อ่อน / ย่อมดัดไป
 ทางไหนก็ได้โดยง่าย ผู้ใหญ่ที่เอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของคนสมัยใหม่นั้น
 นี้จะเห็นว่าน่าเวียนหัว และบางทีจะสงสัยกันว่าทำไมคนหัวเสียจริง ๆ

เอาละ สมมติว่าเราจะเอาอย่างฝรั่งกันจริง ๆ ก็ทำไมเราจึงไม่
 เอาอย่างที่ดีของเขาบ้างเล่า เช่นเขาอย่างในการสร้างองค์การ อุตสาห-
 กรรมที่จะนำมาซึ่งความเจริญแห่งโลกทรัพย์ เอาอย่างในทางเศรษฐกิจ
 ในการค้าให้มีเงินมีทองงอกเงย จนถึงกับจะเอามาสร้างโรงมหรสพให้
 ใหญ่โตวิจิตรพิศดารได้ ให้เป็นที่ดึงดูดจิตใจขึ้นทั้งหลายจากไกลและใกล้
 เอามาสร้างคิปลสถาน และซอร์ซุ่บ้น รูปเขียน ทัศนียภาพอันงดงามอัน
 เยี่ยมของศิลปะในทางนั้น ๆ มาไว้ เอามาสร้างบ้านช่องเคหสถานพร้อม
 ทั่วเครื่องประกอบพื้นสมัยให้อยู่อย่างสมบูรณ์พูนสุข แต่ที่เราหาได้เอา
 อย่างเขาเช่นนั้นไม่ เราเอาอย่างเขาแต่ที่ลุ่มลึกลับอันนามโดยไม่ได้สร้างสม
 สิ่งใดอันจะนำมาซึ่งอรรถาณที่ประสงค์ เพราะฉะนั้นการเอาอย่างของเรา
 จึงกลายเป็นเรื่องลึกลับไปทั้งนี้

การเอาอย่างเขาให้ถูกต้อง ย่อมเป็นการทำให้เกิดความเจริญโดยไม่เสียเวลา วิทยาการต่าง ๆ ในเวลานี้ทุก ๆ ถึง ทุก ๆ แขนง กำลังก้าวไปข้างหน้า เราต้องรีบรู้ให้ทันเขา แล้วเอามาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ในบ้านเมืองของเรา แต่คนที่มีสติปัญญาเช่นนี้ยังหาได้น้อยนัก ก็แต่จะเอาอย่างเขาที่ง่าย ๆ และสบาย ๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้นชาวมหาวิทยาลัยทั้งหลายนี้แหละที่จะเป็นความหวังของพวกเราได้ ขอให้แต่ละคนพิจารณาถึงความจริงข้อนี้ แล้วช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่บ้านเมืองอันเป็นศรีของพวกเราเถิด

จะขอเล่าเรื่องการเอาอย่างกันที่ลึกลับ ๆ อยู่นี้ให้ฟังอีกสักเรื่องหนึ่ง คือเรื่องไทยยาม มีสำนักงานกำมะลอแห่งหนึ่ง ประกาศรับสมัครคนไม่จำกัดจำนวนเพื่อจะให้มาเฝ้ายามตามบ้านตามถนน โดยให้เงินเดือนค่อนข้างงาม แต่ต้องมีเงินประกันตัวผู้สมัครทุกคน ปรากฏว่ามีผู้สมัครเป็นพัน ๆ สงสัยว่าคนพวกนั้นไม่เคยมีงานทำ ก็เป็นคนว่างงานมาก่อนหรือเสียใจความว่าโดยมากต่างก็มีงานทำกันอยู่แล้วทั้งนั้น ข้างที่ทำงาน ทำไร ทำสวน ขั้วรดสามล้อ ขายขนม ก็เมื่อเห็นทำไม่จึงมาสมัครทำงานเฝ้าลูกจ้างเขา ได้ความว่าอยากหาความสบาย เพราะไม่ต้องการทำอะไร นอกจากเดินตระเวนไปมา แต่งตัวสวยโก้ และได้เงินเดือน ในที่สุดสำนักงานกำมะลอหนีกลืนไป แต่แล้วสำนักงานประเภทเดียวกันก็ผุดขึ้นมาอีก ผู้เขียนเศร้าใจนักเมื่อได้เห็นเหตุการณ์เช่นนี้ พวกเรามีงานทำเป็นอิสระ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย แต่กลับไม่รักที่จะทำงานอิสระเช่นนี้

อยากเป็นลูกจ้างเขา เพราะตนเองไม่ต้องคิด ไม่ต้องทำอะไร นอกไป
จากงานที่นายจ้างเขาจะใช้ การเป็นลูกจ้างหรือกรรมกรประเภทที่นาย
จ้างเพิกขยยอมสละอิสระสภาพส่วนตัวเอง เพราะไฉนจะต้องทำงานตาม
กำหนดเวลาของเขา คนนั้นก็ควรทำ เขาก็ควรทำ ขางนี้พนักงานก็ไกล
จากภูมิลำเค็ญของตน แต่กระนั้นเขาก็ยอมไปกับเขา เพราะอยากได้
เงินเดือน จะเที่ยวจะเตร่ จะพักผ่อน ตามใจของตัวก็ได้ ถ้าขึ้นทำ
เช่นนี้ นายจ้างเขาไม่พอใจก็จะไล่ชกหรือตัดเงินเดือนได้ ผิดกันกับฐานะ
ของภสิกร หรือผู้หาเงินอย่างอิสระไม่มีนายจ้างเพราะไม่ต้องขึ้นกับผู้ใด
เป็นอิสระแก่ตนเองทุกอย่าง

ถ้าหากต่างคนต่างคิดกันเช่นนั้น คงไม่มีใครสมัครเป็นลูกจ้างเขา
แต่ไม่มีใครคิด พากันเอาอย่างกัน เพราะหวังความโก้ ความสำรวย
เลยต้องถูกเขาโกงเขาข่าง และที่สำคัญยิ่งก็คือความเป็นอิสระซึ่งจะไม่
เป็นของตัวโดยสมบูรณ์อีกแล้ว

ความเคยชินข้างสบาย แม้จะปราศจากอิสระภาพเช่นทำงาน
เป็นกรรมกร ทำงานครบกำหนดชั่วโมงแล้วก็ได้หยุดพัก ถึงเดือนก็ได้
เงินเดือน ไม่ต้องนึกคิดอะไรนอกเหนือไปว่าการงานที่เขาอนุญาตให้ ทำ แต่
ตัวเองไม่มีอิสระ ที่จะทำอะไรได้ตามความพอใจในเมื่อต้องทำงาน อยุ่กับ
นายจ้างนั้น ความเคยต่อการถูกเขาใช้ ไม่ต้องรับมีความผิดชอบ ทำ
ได้ไม่ถนัดกลับไปทำงานที่ตนชอบของตัวเอง แต่เป็นอิสระกว่า
เช่นทำนา ทำสวน ทำไร่อย่างเดิม แต่ถึงแม้จะกลับไปอีกก็ไม่ไหว เพราะ
คนที่มั่งมีทุนมากกว่าจะไปกว้านซื้อที่ดินเขาไว้เสียแล้ว เมื่อตัวไม่สามารถ

เป็นเจ้าของที่ดินอีกได้ อย่างที่ก็ต้องกลายเป็นลูกจ้างเขาเช่นเดียวกัน
นี่แหละคือโทษของการเอาอย่างกันที่เห็นได้ชัด ๆ

การที่แต่ละคน สำแดงความอ่อนแอของจิตใจ ออกมาให้เห็นเช่นนั้น
แสดงว่าชาติของเราจะต้องพลอยอ่อนแอไปด้วย และเมื่อชาติอ่อนแอก็
หมายถึงภัยที่จะต้องตกไปเป็นข้าคนอื่นเขา ในวันนี้วันหนึ่งข้างหน้าเห็นแน่
แท้ อย่าลืมที่พระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้ทรงพระราชนิพนธ์
เตือนไว้ว่า

“ใครมาเช่นเจ้าเข้าครอง คงจะต้องบังคับขยี้ได้
เคียวเขี่ยเขี่ยคำกว่าไป ความวิสัยเชิงเช่นนี้สิ้นนาย
เขาจะเห็นแก่หน้าคำขอ ระบุถ้อยพจน์พจน์อย่าหมาย”

ถ้าเราไม่ประสงค์จะมีนาย ไม่ประสงค์จะเป็นคนที่ไม่มีอิสระภาพ
เราจะต้องสร้างจิตใจที่เข้มแข็ง หักเป็นหนักอดสู หักเป็นผุ่ทรหกลดทอน
ไม่เห็นแก่ความยากลำบาก หักเป็นผล รุกคึก รุกพิจารณาสิ่งที่ควรและ
ไม่ควร สิ่งไหนก็สมควรเอาอย่างก็ให้เลือกเอาอย่างแต่สิ่งนั้น และถ้า
สามารถจะกักแปลงให้เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ของเราเองยิ่งขึ้นก็ได้ทำ
อย่างพึงหลงไหลหลัดตาเอาอย่างเขาตะพึดไป เพราะนอกจากจะแสดงให้
คนทั้งหลายเห็นว่าเราชาติสมัยคชของผู้นำ คือคิดแต่จะเอาอย่าง หรือตาม
เขาไปเท่านั้นแล้ว ยังแสดงต่อไปว่าเราเป็นคนอ่อนแอไม่โยกค้ำอิสร
ภาพในความคึก และการกระทำของตนเองอีกด้วย ถ้าเมื่อยุคคชคชเป็น
หน่วยที่ประกอบขึ้นเป็นชาติมีความรู้สึกและความเป็นอยู่เช่นนี้แล้ว ชาติ
ของเราจะเจริญวัฒนาไปได้อย่างไร ลัทธิเอาอย่างหรืออีกฝ่ายหนึ่งลัทธิของ
ผู้ตามจะทำให้เราสูญชาติ !

ขอให้ชาวมหาวิทยาลัยฟังว่า เมื่อใดที่ท่านก้าวเท้าออกจากมหาวิทยาลัยไปแล้ว เมื่อในท่านจะได้เริ่มเข้าสู่เวทีการต่อสู้หรือการแข่งขันแห่งชีวิตจริง ๆ การศึกษาเช่นแต่เพียงทางให้เดินไปสู่เวที และปริญญาบัตรในมือคือบัตรอนุญาตให้เจ้าของผ่านเข้าสู่เวทีได้ ในการแข่งขันทั้งหลาย ผู้ที่เข้มแข็งและมีไมลามากของตนเองเท่านั้นมีสิทธิ์ที่จะเป็นผู้ชนะ ถ้าจะเปรียบกับการวิ่งแข่ง ผู้ที่นำหน้าคนอื่นไปถึงปลายทางย่อมเป็นผู้ชนะ ถ้าชนวงตามหลังเขาแล้วเป็นไม่หวังที่จะชนะได้ก็อย่างเด็ดขาด ฉะนั้นจึงขอให้ชาวมหาวิทยาลัยทุกคนจงบำเพ็ญตนเป็นผู้นำไม่เอาอย่างคนอื่น อย่างผิด ๆ อย่างน่าท้อใจเพราะแรงในเสียงติชมเหลว ๆ ของผู้อื่นภายนอก จงใช้อิสรภาพในการตัดสินใจเห็นและการกระทำทุกอย่างของตนเองด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเมื่อได้ตัดสินใจแล้วก็อย่าลังใจอย่างใดแล้ว จงยึดมั่นในสิ่งนั้นตลอดไป เว้นไว้แต่ในกรณีที่เราคิดขึ้นเองได้ว่ามีทางอื่นที่ดีกว่า จึงค่อยเปลี่ยน ขออย่าได้เปลี่ยนความคิดและการกระทำของตนเองด้วยเสียงหูของคนอื่นเลยเป็นอันขาด

อันนี้ในเรื่องการเอาอย่างนี้ ถึงหากเราจะเอาอย่างเขาหรือไม่เอาอย่างเขาก็ตาม เช่นการสมควรที่เราจะต้องเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของเขาให้ละเอียดถี่ถ้วนด้วย เพื่อว่าถ้าเป็นสิ่งที่ไม่ดี เราจะได้หลีกเลี่ยงและป้องกันอย่าให้อับช้ำแก่เราเช่นใด ถ้าเป็นสิ่งที่ดีจะได้สังเกต รวบรวม และหาทางเอาอย่างให้ดียิ่งขึ้นไปอีก อย่าได้ทำเฉยเมยไม่นำพา เพราะมันจะทำให้เราไม่เปล้า ๆ และจงหลีกเลี่ยงการออกปากคำหิติดื่นทั้งปวง เพราะการที่เราเห็นว่าไม่คู่หน้าของเรามาจากความที่เราหยาบ ไม่สามารถมองเห็นเงาดีในสิ่งนั้นเป็นได้

=====ความเข้าใจ=====

ความเข้าใจมีความสำคัญอันจะเปรียบได้กับลูกกุญแจที่สามารถไขให้ประตูเป็นเจ้าของห้องประตูนั้นเข้ามา เข้าไปสู่เคหสถานอันเต็มไปด้วยแสงสว่างแห่งชีวิต.

ขอให้อดของกิเลส ลีว่า เราจะเห็นผู้ที่ปราศจากความทุกข์เพียงไร ถ้าเราอ่านหนังสือไม่เข้าใจ ฟังคำพูดของคนอื่นไม่เข้าใจ ดูหนัง ดูละคร ไม่เข้าใจ และเห็นสิ่งอันคือการไม่เข้าใจตัวของตัวเอง.

คนเราที่จะมีความสุขได้ ในเบื้องต้นจะต้องสามารถเข้าใจตัวเองเสียก่อน แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าจะให้แต่ละคนมีสำนวนพิจารณาตัวเอง คิดถึงตัวเองจนกระทั่งกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวเองไปหมด.

ทำไมเราจึงต้องการความเข้าใจตัวเอง เหตุผลง่าย ๆ อันหนึ่งก็คือ เพื่อทำให้เราเกิดความสุข ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ความเข้าใจที่นี้หมายถึงทุกๆ อย่างรวมทั้งความเข้าใจในความต้องการของเราด้วย ความต้องการเป็นสัญญาชีวิตอันที่สำคัญของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม บางคนมีความต้องการสิ่งหนึ่ง แต่ตัวเองหาเข้าใจไม่ว่าต้องการอะไร ผลก็คือความกระวนกระวายใจปราศจากความสุข หงุดหงิด ขุ่นเคือง เหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากเราเข้าใจว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์ เหล่านี้หรือเข้าใจว่าเราต้องการอะไรที่แน่นอนแล้ว อารมณ์ที่ขุ่นมัวในดวงจิตโดยเราไม่ทันสำนึกก็จะหายไป.

ความต้องการของเราบางอย่างไม่เห็นภาพที่ชัดเจน มันอาจแฝง
อยู่ในลักษณะที่เราตัวไม่รู้สึกก็ได้ ฉะนั้นการหยุดพิจารณาตัวเอง หา
ความเข้าใจตัวเอง จึงเป็นของจำเป็นอย่างยิ่ง

ความไม่เย็นสุข อันเกิดจากความไม่เข้าใจในความต้องการของ
ตนเอง สาเหตุมาแต่ความขัดกันของความรู้สึกภายในบุคคลนั้นๆเอง
คล้ายกับว่าเส้นศอกที่เกิดขึ้นภายในเรือนกาย ขูท่าหรือ เช่นเราต้อง
การสิ่งหนึ่ง แต่ความรู้สึกขัดกันอยู่เช่นนั้น ตัวของเราก็ไม่เย็นสุข
เพราะไม่ได้สมดุลปรารถนา แต่ความรู้สึกที่ขัดกันเช่นนั้น เรา
สามารถจะแก้หรือปรับปรุงให้หายได้ โดยการพิจารณาให้ต้องเห็นว่า
เราต้องการอะไร และเรามีความรู้สึกอย่างไรที่ขัดแย้งต่อความตอง
การนั้นๆ เมื่อเราจับมูลเหตุหรือสมมูลฐานของความต้องการได้ ก็เหมือน
แพทย์ได้ค้นพบสมมูลฐานของโรคแล้ว การวางยารักษาให้หายจึงไม่
เป็นของยากลำบากแต่อย่างใด หรือเปรียบอีกนัยหนึ่งก็เหมือนกับคิดโจทย์
เลขถ้าเราเข้าใจโจทย์ เข้าใจวิธีทำแล้ว การขบถลบนั่นหารก็ไม่ยาก

การเข้าใจตัวเอง นอกจากจะทำให้เรามีความสุขตามที่ได้กล่าว
มาแล้ว ยังช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพหรือสมรรถภาพในการประกอบ
กิจการงานทั้งหลายอีกด้วย.

เมื่อเราสามารถเข้าใจตัวเองได้แล้ว ก็ควรเข้าใจอย่างอื่นต่อไป
อีก เป็นคนว่า ความเข้าใจในบุคคลทั่วๆไป เพราะความเข้าใจบุคคลอื่น
จะทำให้เราสามารถ คัดเลือกเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นๆ ได้ในทางที่จะนำมา

ซึ่งความสำเร็จนั้น เราอาจข่มขู่ความรู้อิสระบุคคลของบุคคลเหล่านั้น
ให้มาในทางที่เราต้องการอีกด้วยก็ได้

ถ้าเราเห็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพ เราก็สมควรเข้าใจบุคลิกภาพของเรา
เพื่อที่จะสร้างวิถีชีวิตให้เดินไปตามแนวทางที่เราประสงค์ ควรเข้าใจ
ว่าเกิดมีลักษณะอะไรที่เด่นและดีซึ่งสมควรส่งเสริม มีลักษณะอะไรที่
อ่อนแอหรือชั่วซึ่งสมควรแก้ไขหาย ทั้งบนพื้นฐานความรู้ที่ทุกคนควรถูก
ต้องการ

ในชีวิตของครอบครัว สามสิ่งจะต้องเข้าใจในภรรยาและภรรยา
จะต้องเข้าใจสามี ความสุขจึงจะบังเกิดขึ้นได้

ในชีวิตของสังคม เราจะต้องเข้าใจทั้งผู้ที่เป็นมิตรและศัตรู
เพื่อที่จะวางตัวและประพฤติตนให้เหมาะสม ถ้าหากเราไม่เข้าใจผู้ที่เป็
นมิตรพอ มิตรก็อาจกลายเป็นศัตรูไปได้ และถ้าเราไม่เข้าใจผู้ที่เป็
นศัตรูพอ เราก็อาจถูกแกล้ง ถูกทำร้าย ได้เกิดขึ้น แต่ตรงกัน
ข้าม ถ้าเราเข้าใจศัตรูพอ เราอาจทำให้ศัตรูกลายมาเป็นมิตรก็ได้

ในการทำงานทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการค้าหรือการท
าราชการ เราจะต้องเข้าใจผู้ร่วมงาน ตลอดจนกระทั่งผู้บังคับบัญชา
และผู้อยู่ในบังคับบัญชาของเรา ในโรงเรียนครูก็ต้องเข้าใจความต้องการ
ความรู้สติและความประพฤติของนักเรียน จึงจะควบคุมนักเรียนให้เรียบ
ร้อยมีวินัยได้ ส่วนนักเรียนก็ต้องเข้าใจความต้องการของครูเช่นเดียว
กัน จึงจะสามารถเอาชนะหน้าใจและความเมตตาของครูได้

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ที่มีปัญหาขัดข้องยุ่งยากลำบาก เต็มไปด้วย
อุปสรรคนานาประการ ถ้าเราถือความเข้าใจผิดเป็นลัทธิอยู่ประจำตัว
ไซ้ เราก็จะได้พบความแสบไสและความสำเรื่ออยู่เบื้องหน้าเสมอ.

ขอให้เราพยายามสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในตัวเองแล้วเราจะ
พบว่าตัวของเรานั้นคือผู้ที่มีความสุขที่สุดในโลกคนหนึ่ง.

บัญญัติ

เมื่อพบใหม่ในวัยหนุ่มสาวบรรดาบรรดาของอภิวรรณ สิ่งที่เรา
มักจะทำกัน คือ การส่งสาส์นแสดงน้ำใจไมตรีไปยังบรรดาท่านผู้
เช่นทศพรพณีสถิต ตลอดจนถึงมิตรสหาย หรือไปเยี่ยมเยียนแสดงการวะ
อำนาจพรทวยตนเอง วนัยใหม่ย่อมจะนำมาซึ่งความอึดอัด และ
ความปริศนาปราโมทย์ อันสุดจะประมาณได้ เราจะ ปะยายปลื้มใจกับ
การได้พบมิตร อำนาจความสวัสดิ์ในวัยใหม่ จากมิตร สหาย เช่นนี้เสีย ๆ
หรือเป็นร้อย ๆ

แต่ในท่ามกลางความปิติยินดีเช่นนี้ ท่านจะได้ เคย คิด บ้างหรือ
ไม่ว่า “มิตร” นั้นมีความหมายแค่ไหน และในบรรดาผู้ส่งมิตร
หรือสาส์นอำนาจพรมาซึ่งท่านในวัยหนุ่มนี้ มีผู้ ซึ่งสมควรแก่การได้
รับสมญาว่า มิตรจริง ๆ บ้างหรือไม่ และอีกคน

ริคเตอร์ นักปราชญ์ชาวเยอรมันผู้หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “เราได้รับ
คำสั่งรเรณูเยรยอในคุณความดีต่าง ๆ จากเพื่อนรักร่วมใจ และได้รับ
คำนิพนธ์ว่าร้ายต่าง ๆ จากศัตรูที่เกลียดเรา ฉะนั้นเราจึงไม่อาจมอง
เห็นความผิดและความบกพร่องจริง ๆ ของตัวเราเองได้จากเพื่อน ถ้า
จะเปรียบ เพื่อนเหล่านี้เหมือนกระจกเงา ซึ่งเมื่อลมหายใจของเรา
ไปถูกเข้าก็ย่อมทำให้เกิดฝุ่นัว ทำให้ความแจ่มใสของเงาในกระจก
นั้นเลือนไป”

นักปราชญ์ผู้นั้นออกมาแล้วข้างต้นก็กล่าวไว้เพียงเท่านั้น แต่ความจริงเราน่าจะกล่าวต่อไปว่า นอกไปจากคุณงาม ความดีของเราแท้ๆ อันจะได้ยินจากเพื่อนเหล่านั้นแล้ว เราอาจได้ยินคำสรรเสริญ—เย็บยอที่เกินความจริงไปอีกมากก็ได้ และสิ่งเหล่านี้ อาจทำให้เราลืมความจริง หลงระเหิงไปด้วยความปลายนัยอย่างเขลาๆ ซึ่งจะทำให้เราเสียคนต่อไปได้ อย่างที่สุนทรภู่เขียนไว้ในเรื่องโคบุตรว่า “ใครหลงกินลูกขี้ก้อยม้วย ต้องตายด้วยปากม้วยที่มูสา”

ในหนังสือของท่านคุณแวนต์ ชื่อ “Adventures in Philosophy” ท่านได้นำคำสอนของมหาปราชญ์สองท่านคือ แกลเวอร์ และบอร์ชเชอร์นาร์ทชอว์ มากล่าวไว้ในตอนหนึ่ง แกลเวอร์ก็กล่าวว่า “ถ้าท่านประพฤติตัวอยู่อย่างเขยวนแล้ว ท่าน จะไม่มีเพื่อนเหลืออยู่เลยสักคนเดียว” ชอว์ได้ตอบว่า “และถ้า ท่านจะประพฤติตัว อย่างที่ท่านประพฤติ อยู่เขยวนแล้ว ท่านก็จะมีศัตรู เหลืออยู่เลย สักคนเดียวเหมือนกัน”

คำตอบอย่างพูก่ายฟังยากของท่านชอว์นั้น น่าจะมีควมหมายว่า ถ้าจะให้มีการเลือกในระหว่างสองอย่าง คือการมีเพื่อนหรือมีศัตรูแล้ว เมื่อมองในแง่แห่งความสำเร็จของตัวเอง ก็ควรเลือกเอาข้างที่มีศัตรูดีกว่า.

ท่านอาจเห็นว่า ทำไมคนอย่างท่านชอว์ จึงมีความเห็น ขว้างโลกเช่นนั้น แต่เมื่อลองพิจารณาถี่ถ้วนได้ มองเห็นจากทุกแง่ทุกมุมแล้ว บางที

ท่านก็อาจเปลี่ยนความคิดเห็นสอดคล้องต้อง กับท่าน มหาปราชญ์ ผู้หนึ่งได้
 เพราะสิ่งที่เราทุกคนต้องการในขณะนี้ ประคับประคองตัวเองให้ยืนหยัดมีความคิดเห็น
 ก็คือคำตักเตือนของผู้อื่นว่า เราทำผิดตรงไหน เราประพฤตินั้นไม่ใช่ว่าง
 ไร แต่สิ่งเหล่านี้เรามากจะไม่ได้ ฟังจากเพื่อน เพราะเมื่อต่างฝ่าย
 ต่างรักใคร่กันเห็นอกเห็นใจกัน ต่างก็มองข้ามสิ่งเหล่านี้ ไปหมดคงเห็น
 แต่สิ่งที่เกิงามสถานเดียวเท่านั้น ส่วนสตรีย่อมจะมองเราในแง่ที่บกพร่อง
 ไม่ก็, ขยะเสมอ ฉะนั้นการมีสตรี ก็คือกลัวจะมีผู้คอยชดช้อนบพร่อง หรือ
 ความผิดที่เราสมควรจะแก้ไขให้ดีขึ้นเสมอตนเอง.

ความจริง การที่เรามีชดช้อนบพร่อง หรือความไม่ใช่ว่างอะไรเราน่าจะ
 พิจารณาเองได้ ดีกว่าที่จะให้มี ผู้อื่นมาคอยชดช้อน แต่ก็มีน้อยคนหนึ่คนที่
 ที่จะทำให้สำเร็จ เหมือนกับลงเข้าตาตัวเอง ต้องคอยแต่จะให้ ผู้อื่น
 เขี่ยให้อยู่ต่อไป.

เหตุผลมีอยู่ว่า เราทุกคนจึงควรจะมีสตรี ไบรอันท่านว่า
 คนที่ย่อมมีคนรักเท่าผืนดิน และคนซึ่งเท่าผืนดิน ถ้าจะกล่าวกลับ
 เสียดสีก็ตลึงที่จะได้ความว่า คนที่มีแต่คนรัก ปราศจากคนซึ่งจะเป็น
 คนที่หาได้ไม่ ความสำคัญของสตรี เปรียบได้กับแพทย์ประจำบ้าน
 เพราะแพทย์ย่อมจะคอยบอกเราเสมอว่า เมื่อไรจะต้องกินยา เมื่อไร
 จะต้องทำการผ่าตัด คำแนะนำเช่นนั้นต้องไม่ถูกใจเราแน่ๆ แต่เห็น
 เหตุการณ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นแก่ชีวิตของเราจริงๆ.

ข้าพเจ้าเขียนบทความเรื่องนี้ในหนังสือใหม่ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้

สัตว์แกว่ขวนและยุพทีของชาติโดยฉะเพาะ เพราะพวกนี้จะเห็นกำลัง
ของประชาชาติต่อไป, จะต้องมีชีวิตยืนยาวเพื่อต่อสู้กับความเป็นอยู่ของ
ชีวิตอีกนานไป ฉะนั้นจึงต้องมีความเข้าใจในอันที่จะต่อสู้กับชีวิต ไม่
หลงไปกับคำเยยยออันหาประโยชน์มิได้ และไม่ถือควร ไกรตตอญฺเษนสตร
ทวยความพยายามมาทราญ.

เด็กที่เกิดในตระกูลมั่งคั่งสมบูรณ์ อย่างที่เรียกกันว่ามั่งคั่งเงิน
ซ้อนทองอยู่ในปาก หรือเด็กที่มีบิดามารดาตามใจ รักใคร่ทนุถนอม
เกินไป มักจะกลายเป็นคนเสียคนในภายหลัง คำที่ได้ยินแต่คำ “ขอรับ”
“เจ้าค่ะ” “ถูกแล้ว” อยู่ตลอดเวลา ซึ่งหาความจริงมิได้ จะทำผิด
ก็กลายเป็นถูก จะร้ายก็กลายเป็นดีเสียเสมอไป ส่วนเด็กที่เกิดมา
ในท่ามกลางความยากจน, ความลำบาก, ไม่มีใครรัก, ปราศจาก
เพื่อนมักจะกลายเป็นคนดีหรือคนสำคัญภายหลัง คำที่เขาได้ยินได้ฟัง
และได้เผชิญกับความจริงอยู่เสมอ.

ชุดอ่อนแอที่มักทำให้คนเสียคนไม่ว่า จะเป็นพระราชามหา กษัตริย์
อำมาตย์ เทรนบุรี คหบดีก็มีความพอใจ ใครจะได้ฟังคำสรรเสริญ
เยยยอของอยู่เป็นนิตย์ ไม่ว่าจะเป็นคำจริงหรือคำเท็จก็ตาม และ
ไม่สนใจใยดีกับความจริงที่ไม่น่าฟัง อันเป็นสิ่งที่ตน ต้องการ อย่างที่สุด
นี้แหละ.

ปราชญ์ย่อมไม่ถือเอาคำยกย่องสรรเสริญเป็นสิ่งที่ควรภูมิใจ แต่
ย่อมถือเอาคำติเตียนนินทาของศัตรู หรือผู้ที่ชังตนชนเป็นข้อควรพิจารณา

แม่ ในวงการเมืองรัฐบาลก็ขจรพวงทิวของพรรคฝ่ายค้านด้วยความคิด
ความ หาได้ถือว่าเป็นสิ่งไรสาระไม.

ลาโรซโฟไกล ก็เคยเขียนไว้ว่า “ความคิดเห็นของสตรีใน
เรื่องตัวของเรานั้น มีส่วนใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งกว่าความคิดเห็นของเราเอง
เสียอีก”

ไทรเคนว่า “จงค้น ให้พบแก่นแท้ของความเห็นของสตรีของท่าน
ซึ่งยอมรับความจริงอันแน่นอนที่สุด เพราะเขาจะไม่เบี่ยงช่องไว้ ให้แก่
ท่านเลย”

ปลูตาร์คว่า “จงพิจารณาหาคุณความดีที่สตรี ของท่านมีดีกว่า
แล้วจงหาทางทำให้ดีกว่าเขาด้วยการหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องที่ไม่ดีทั้งหลาย
และทำตามความดีที่เขามีอยู่นั้น”

ประวัติของบุคคลสำคัญ เช่น ลินคอล์น นะไปเลียน จะบอกแก่
เราว่า ท่านผู้โลกยกย่องให้เขื่อนมหาบุรุษเหล่านี้ ได้ทรวบ คำคติเตือน
นิเทศ และวิพากษ์ด้วยความอดทนมาอย่างไร และการที่ท่านรวบ
ฟังคำของสตรีตลอดจนการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นนั้น ได้ช่วยให้ ท่าน
กลายเป็นบุคคลสำคัญของโลกขึ้นได้อย่างไร.

อริสโตเฟนิส กล่าวว่า “ผู้มีปัญญาย่อมจะหาความรู้ได้จาก
สตรี โดยใช้เวลาเฉลียวฉลาดเป็นเครื่องป้องกันตนให้พ้นภัย สิ่งที่
เรารู้อะไรเรียนไม่ได้จากเพื่อน เราจะสามารถรู้และเรียนได้จากสตรี
เป็นอย่างดี และก็เรียนบทเรียนจากสตรี ไม่ใช่จากเพื่อน ที่บ้านเมือง
รู้จักตัวจริงกำแพงเมือง, บ่อน้ำสาธารณะ ตลอดจนอารยวัตถุโบราณพัน

สมัย... ซึ่งขบถรื้อนเหล่านี้ได้ช่วยคุ้มครอง - ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสมบัติให้แก่ราษฎรทั้งหลาย."

เพราะฉะนั้นขออย่าควรละเลยในคำของศัตรู ไม่ว่ามันจะเป็นคำที่แสดงกุศลใจอย่างร้ายกาจเพียงใด เขาอาจมองเราในแง่เดียว แต่ก็ควรระวังไว้ดีกว่าสิ่งที่เขามองเห็นนั่น คือความจริงอันแจ่มชัด จงอยู่ ศัตรูอาจไม่พูดแต่ความจริง แต่เราก็ก่อนจะพิจารณาได้เองว่า คำพูดตอนไหนเป็นความจริงที่เราควรรับทราบไว้ และตอนไหนเป็นความเท็จที่เราควรระวังให้

ในเรื่องเพื่อน เฮกสเปียร์ จินตวิมุขมตะได้กล่าวว่า "เพื่อนควรระมัดระวังต่อความอ่อนแอของเพื่อนได้ แต่เพื่อนก็เหมือนนกเข็ญเครื่องจักร ความอยุ่ใกล้ ชัดกกัน ชัดลึกกัน อยู่เสมอ ก็ย่อมจะมีการก่อชนลึกหรือไปได้ ปราชญ์จึงว่า การคบกันนั้นอย่าควรคบให้สนิทนัก"

คติของท่าน เบเนามิน แฟรงกลิน มีอยู่ว่า "เพื่อนที่ซื่อสัตย์จริงๆ นั้นมีอยู่สามคนได้แก่ เมียเก่า สุนัขเก่า และ เงินสด"

คติของท่านผู้นี้ จะจริงหรือไม่ ขอให้เป็นที่พิถีพิถันของท่านที่จะพิจารณาเอง ข้าพเจ้าไม่อ้างกล่าวได้ถึงเพื่อนสองชนิดแรก แต่ชนิดที่สามนั้นเชื่อว่าเห็นความจริงอย่างยิ่ง เงินสดเป็นเพื่อนที่ไม่เคยทำให้เราผิดหวัง ไม่เคยปฏิเสธที่จะรับใช้เราด้วยความสุจริตและ ไม่รู้จักชรา เป็นเพื่อนที่จะบอกความจริงให้เราชัดเจนว่า ถ้าเมื่อใดเราเป็นคนสุรุ่ยสุร่ายประพฤติกว้างขวางไม่ควรประพฤติ เงินก็จะหนีจากเราไปเสีย

และไม่แตกตัวของมันเองเท่านั้น แม่ผู้ซึ่งเคยนับว่าเราเป็นเพื่อนก็จะพากัน
หุ้หายสาบสูญไปด้วยสิ้น ทั้งคำโคลงที่ว่า “เพื่อนกันสิ้น ทรมานแล้ว
หน่ายหีน”

จริงอยู่ เพื่อนที่สมควรแก่สมัญญาว่า มิตรแท้ อาจมีอยู่บ้างและ
ผู้ใดที่มีเพื่อนสนิทก็ควรภูมิใจให้มาก ควรศึกษาให้เข้าใจซึ่งกัน
และกันให้ถ่องแท้ พึงคำที่เพื่อนได้พยายามชักชวนด้วยความรักใคร่
ไมตรี อย่าโกรธเมื่อถูกตำหนิติเตียน อย่ายึดในคำสั่งรเรศรียกของ
เกินไป และอดทนต่อการกระทบกระทั่งกันบ้างในบางครั้งบางคราว.

แต่ถ้าเรายังจะหาเพื่อนสนิทไม่ได้ ก็จงพอใจในการรับฟังคำ
ของสตรีด้วยความพิถีพิถัน และถ้าเราตระหนักในคำของผีเป็น
สตรีอย่างที่แล้ว เราก็จะรู้สึกว่าเขาเข้าใจสตรีไม่ แต่เป็นมิตรแท้—
ขี้นมิตต์ของเราก็ดีแล้ว.

== มนุษยธรรม ? ==

ความตาย, แม้จะเป็นของธรรมดาที่สุดแน่นอนที่สุดก็ตาม แต่เมื่อระลึกความตายของมนุษย์ซึ่งเป็นที่รัก ก็อดที่จะรู้สึกเศร้าเสียใจได้ ที่จริงคนเราก็เหมือนเครื่องจักรยนต์ที่กลไกธรรมดาทั้งหลายชนิดหนึ่ง มีเรือนกายซึ่งประกอบไปด้วยตัวจักร คืออวัยวะน้อยใหญ่ และมีชีวิตอยู่ได้ด้วยกำลังงาน ซึ่งได้มาจากอาหารน้ำและอากาศเป็นต้น เมื่อรถยนต์วิ่งไปเราทำอะไรทำให้มันวิ่งได้ ก็กล่าวคือกำลังที่เกิดจากการระเบิดของแก๊สซึ่งมาจากน้ำมันผสมกับออกซิเจน และจุดด้วยไฟสปาร์กภายในเครื่อง เมื่อรถไฟแล่น เราถือว่ามันแล่นไปได้ด้วยกำลังของไอน้ำ หรือน้ำมัน เมื่อหาพิลาเกินเราก็รู้ อีกว่า เพราะมันได้ กำลังมาจากลานที่โต ไซไวน์ นั่น เมื่อหามันหมด ไอน้ำไม่มี ลานที่ลวมน รถยนต์ รถไฟ หรือหาพิลาที่กล่าวนมาแล้วก็จะหยุด ก็ส่วนคนเรานี่ เรามีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร น้ำ และการหายใจตามที่กล่าวนมาข้างต้น หากขาดอะไรไปเมื่อใดชีวิตก็จะดับสลายไปเหมือนนั้นเหมือนกัน.

แต่ความเป็นคนของคน เราขอมองอยู่ว่า หากสำคัญที่คนสามารถหายใจได้ กินได้ และเคลื่อนไหวอริยาบทได้ เหมือนกันเท่านั้นไม่ว่าเป็นคนสัตว์ที่เราเห็นสัตว์ที่ประเสริฐกว่าสัตว์เดียรฉานทั้งหลาย สิ่ง

เขียนลงในหนังสือแปลในงานพระราชทานเพลิงศพ พระพิพิธพัศดูล

เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐

ที่ทำให้ คนลืมหอกไปจากสัตว์ใดแก่ความคิด ซึ่งเกิดจากส่วนสมอง สัตว์ก็มีสมองและนักวิทยาศาสตร์ก็ได้ พิสูจน์แล้วว่า สมองคิด แต่ ความแตกต่างระหว่างความคิดของสัตว์ กับของคนแต่ละที่จำแนกคนออก ไว้เป็นคนละจำพวกกับสัตว์ สมองของคนคือสิ่งที่บรรดาได้ ชาวคิมชุย วิวัฒนาการไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ชัยหาที่นำคิดจึงมีอยู่ว่า ความรู้สึกอย่างไรของสมองที่ทำความเปลี่ยนแปลงให้แก่ชาวคิมชุยเช่นนั้น

ผู้เขียน มอง เห็นความรู้สึกของคนตั้งแต่ สมัยที่คำ บรรพ พ้น ถึง ปรตยุบนั้นเป็นสามระยะ กล่าวคือระยะแรก ได้แก่ความรู้สึกเห็นแก่ตัว หรือความรู้สึกยั่ววอก คนในสมัยก่อนมีความคิดถึงตนเองก่อนคนอื่น ทั้งหมด เป็นตนว่าถ้าเกิดอุบัติเหตุเรื้อนแตก ในบรรดาพวกที่รอดตายมา นั้น คนอื่นอาจจะตกเป็นเหยื่อ เป็นอาหารของผู้ แข็งแรงกว่า ชาวป่าที่เห็น สัตว์ร้ายซึ่งได้ตามติดมา เราเคยได้ทราบกันว่า บางทีเขาจะโยนบุตร น้อยให้ เช่นเหยื่อแก่สัตว์ เพื่อถ่วงเวลาให้ ตนวิ่งหนีไปจนพ้นภัย

ในสมัยก่อน การอุทิศเท็กหนุ่มหรือหญิงสาวบูชาให้แก่พระผู้ เป็นเจ้า คุเขินของธรรมศาสตร์สามัญเหลือเกิน เป็นการเผื่อหน้าเพียงไหน ที่คนต้องการพ้นบาปพ้นเคราะห์ ด้วย การ เอา เคราะห์ไปโยนให้ แก่ผู้ที่อ่อน แดกว่า และหา โทษอะไรมิได้เลย

อย่างไรก็ดีเราอาจคิดไปอีกนัยหนึ่งได้ว่า ธรรมชาติได้บรรดา ได้ คนดำเนินชีวิตมาอย่างเหมาะสมแล้ว เพราะชีวิตที่อยู่ตามป่า ตาม เขา อันเต็มไปด้วยภัยอันตรายจากนานาประการนั้น แต่ละคนจะมี

คิดถึงกันด้วยความเห็นอกเห็นใจไม่ได้ ถ้าคนไม่มีความเห็นแก่ตัว ไม่รู้จักรักษาทัวรอค คนก็อาจค้นพบอะไรได้จากโลกแล้วได้ ถึงนั้นความเห็นแก่ตัวเองหรือความรู้จักเอาตัวรอค จึงเป็นของจำเป็นในสมัยใหม่และเป็นเหตุได้มนุษยชนมาจนถึงขั้นนี้

ระยะที่สอง แห่งความรู้สึกของคนตามทัศนคติของผุ้เขียนคือความรู้สึกรักการชอบครว หรืออภัยหนึ่งความรู้สึกสงวนพินิจของตนไว้ไม่ได้ ทัศนคตินี้ รวมชาติถึงบรรพกาลได้ คนรู้สึกได้ว่า ความยากลำบากในการครองชีพ ต้องทำให้คนเห็นเห็นแก่ตัว หรือรักษาทัวรอคแล้ว ถ้าเป็นทีจะต้องทำให้ เกิดคนใหม่ขึ้นมาแทนคนที่ตายไปแล้ว เพื่อสงวนพินิจของตนไว้

ความรู้สึกชอบครวในระยะนี้ ได้ แก่ความรู้สึกของสามัญที่มีต่อพรรคและความรัก, ความเสียสละของมารดาที่มีต่อบุตร ความรู้สึกในระยะนี้ คือเกรงประณัติให้ชาติมนุษยชนดำรงอยู่ได้ ในโลกสืบต่อมา.

ความรู้สึกของคนชนชั้นมาที่ละชั้น คือความเห็นแก่ตัวเองในระยะแรก ขณะที่คนยังฆ่าเถื่อนทุราภัย โง่เขลาทำเหมียวชีวิตมาในท่ามกลางของสิ่งแวดล้อมอันทรนัไปด้วยสรรพภัยอันตรายห่าเฮอร์ชาม แล้วมาถึงระยะที่สอง คือความรู้สึกในชีวิตของการชอบครว ต่อจากระยะนี้ ก็ถึงระยะที่สามคือระยะที่เราแต่ละคนกำลังเป็นอยู่

ความเป็นอยู่ของโลกทุกวันนี้ กำลังผันแปรไปอย่างรวดเร็ว ไม่มีสมัยไหนเหมือนนี้ ทั้งหนักหน่วงมาจากความรู้สึกของคนอีกเหมือนกัน อะไร

คือความรู้สึกดังกล่าวนั้นขอขอบว่าคือ ความทะเยอทะยานหรือความไม่สนใจ
ความรู้สึกของ ทำให้ชาติมนุษย์ก้าวหน้าไปโดยเร็วมาก คนไม่
ความพอใจในสิ่งที่มียอยู่แล้ว และเขื่อนอยู่แล้ว พยายามทำอะไรแสวงหา
ใหม่ให้ดียิ่งขึ้นไปอีกเสมอ เป็นการหาเกียรติให้แก่ตนและหาประโยชน์
ให้แก่คนทั้งหลายด้วยกัน.

ความทะเยอทะยานมีมากมายหลายลักษณะ เป็นต้นความ
ทะเยอทะยานของนักวิทยาศาสตร์ ที่ทุ่มเทเวลาทรัพย์ และชีวิต เพื่อศึกษา
หาความจริงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อหาสวัสดิภาพและความสะดวก
สบายให้แก่ประชาชน.

เราไม่ต้องมองไกลถึงเพียงนี้ ก็อาจเห็นลักษณะของความทะเยอ
ทะยานของคนได้ เช่นครูของพวกชาวอาฟริกาหรือพวกอินเดียนแดง
เราจะได้เห็นเครื่องแต่งกาย มีชนบทห่อจุ่ม ห่อหุ้มกันโตๆ ถ้าไล่เท้า
ถ้าไล่แขน และสายระโยงระยางเต็มอกชั้นเปล่าเปลือยของเขา สิ่ง
เหล่านี้ก็แสดงถึงความทะเยอทะยาน ถ้าจะมีผู้สงสัยว่าเครื่องแต่งกาย
ประคัมภ์ประดาของคนจำพวกนี้ แสดงถึงความทะเยอทะยานอย่างไร
ผู้เขียนก็จะขอชักชวนให้ครูของพวกชาวป่า ชาวเขา ชาวถ้ำ ในระยะ
ย้อนหลังขึ้นไปอีก พวกเหล่านี้แต่งกายด้วยใบไม้ หรือหนังสัตว์ เท่านั้น
ไม่มีอะไรอีกเลย พิจารณาจากเครื่องแต่งกายและอาการต่าง ๆ ของคน
สองสมัยนี้ ก็จะได้เห็นว่าคนได้เกิดความทะเยอทะยานยิ่งขึ้นเพียงเท่าใด

ความหมายของคำว่าความทะเยอทะยานนั้น ถ้าจะกล่าวให้ง่ายขึ้น ก็

ให้แก่ความไม่รู้จักพอใจในตนเอง เช่นคนเห็นว่าภารกิจรวมกาเข้าไป และเห็นคเห็นอย ก็ขยายหาความสะดวกสบายด้วยการซื้อสัตว์พาหนะ และความปลอดภัยให้ สบายยิ่งขึ้นไปอีก ทำให้คนประคิยทุจริตฉ้อฉล และลักขวยสัตว์ เป้นยานพาไป แล้วในสมัยต่อ ๆ มา ก็เปลี่ยนเป็นเครื่องจักร ไซเคิล รถไฟ รถยนต์จนถึงอากาศยาน เวลาความพยายาม สร้างยานที่เร็วยิ่งไปกว่าอากาศยานก็กำลังทำกันอยู่ ก็จรวด ชงคาท ก็นว่า จะทำความเร็วเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าในอนาคค.

สมัยก่อน คนส่งข่าวถึงกันในระยะไกล ๆ ด้วยการใช้เสียงกลอง เป็นสัญญาณ ฉัระยะทางไกลมาก ก็ส่งรยกันเป็นทอด ๆ จนถึงที่หมาย ปลายทาง มาในสมัยนี้เรามีวิทยุโทรเลข โทรศัพท และโทรทัศน์ใช้ สิ่งเหล่านี้เกิดมาจากความไม่พอใจในสิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่อยากจะได้ มีดียิ่ง ขึ้นไปอีก.....ความทะเยอทะยาน!

โลกของเราจะเจริญถ้าว หน้า ต่อไปอีกก็ ด้วย ความ ทะเยอทะยาน คึกก่งาย ๆ เพียงในขั้นที่เท่านี้ คนเราแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นเจ้าโลก แล้ว เพราะเราจะหาะขึ้นไปบนฟ้าก็ได้ กำลังไปได้ น้ำก็ได้ อยู่ต่าง านหลายหมื่นหลายแสนล้าน นอกจากจะพุกคยกันเต็มอณอยู่ใกล้ ๆ แล้วจะ มองคุได้ เห็นตัวกันนอกด้วยก็ได้เป็นตน.

คราวนี้ ขอให้เราย้อนกลับมาพิจารณากันในอีกครึ่งและตรองให้ กระจกั ติเขียนปรารณจะให้ ท่านผู้ อานมองเห็นว่า คนในสมัย ไยวณนี้ มีความรู้สึกเห็นแก่ตัวเองหรือรักยาตัวรอกเป็นลิ่งแรก รอง

ลงไปเป็นความรู้ลึกในครอบครัว คือรักพวกพ้องในส่วนน้อยแล้วจึงถึงความ
รู้ลึกทะเยอทะยานเป็นที่สุด แต่เมื่อคนเรารู้ถึงความรู้ลึกทั้งสามประการ
การที่ถอยกลับไม่หมด คือมีความรู้ลึกทะเยอทะยานเป็นประการต้น แต่
ละคนจะยกเอาการกระทำเพื่อสาธารณะประโยชน์ เพื่อสันติสุขและ
เพื่อความยุติธรรม เป็นสำคัญกว่าสิ่งอื่นทั้งหมด รองจากความรู้ลึกนี้
ไม่จึงถึงความรู้ลึกในครอบครัว มีความรักหมู่มากคนในส่วนน้อย และ
ท้ายที่สุดก็คือความรู้ลึกเห็นแก่ตัวหรือเอาตัวรอด ความรู้ลึกของคน
ในสมัยหลังนี้ ที่ทำให้บังเกิดมนุษยธรรมอันแท้จริงขึ้น

ถ้าจะคิดกันอย่างผู้เล็งผลเลิศแล้ว เราก็น่าจะภูมิใจมาก เพราะ
ประวัติศาสตร์บอกแก่เราว่า เราเพิ่งพ้นจากสมัยหินมาเพียงเวลาถ้าจะ
นับก็นับว่าน้อยนิด ๆ เท่านั้น แต่เราไต่เปลี่ยนจากความป่าเถื่อนโหดร้าย
มาเป็นมนุษยธรรมอย่างสูง วิทยาศาสตร์บอกกับเราว่า โลกเรานี้จะ
ยังมีอยู่ต่อไปอีกหลายร้อยล้านปี มนุษย์ยังจะอยู่ต่อไปกับโลกอีกนานนัก
หนา ภาวแล้วในสมัยต่อไปนั้นเราจะเจริญด้วยมนุษยธรรมยิ่งขึ้นอีกสักเพียง
ไหน ลูกหลาน เหลน ไหล่น ๆ ของเราในเวลาอีกล้านปีข้าง
หน้าจะเปลี่ยนไปอย่างไร

แต่เมื่อได้ คิด และ เขียนมาถึงเพียงนี้ก็รู้สึก เหมือน ว่า ฟ้าและกิน
จะบังคับให้เราขึ้นผู้เล็งผลเลิศต่อไปไม่ได้ เพราะสภาพการณ์ ในปัจจุบัน
ดูเหมือนจะกลับตาลปัตรไปอีกด้านหนึ่งเสียแล้ว มนุษยธรรมกำลังจะถูกทำลาย
ลงอย่างย่อยยับ แท้จริงแห่งความยุติธรรมถูกฉีกไว้ ด้วยความอยุติ

ธรรมชาติของมนุษย์ที่แท้จริง สันติสุขของโลกกำลังจะระเหิดหายไป ในอากาศ
เหมือนหยดน้ำในกระทะที่กำลังร้อน, ความรู้สึกรักพวกพ้องโดยปราศจาก
ความเห็นอกเห็นใจอันกำลังเพิ่มขึ้นทุกวัน เราได้พบความเห็นแก่ตัว
ความเอาตัวรอด ความเอาเปรียบผู้อื่น ความทารุณกรรมต่อผู้อื่นมากกว่า
โดยประจักษ์แจ้งยิ่งขึ้นทุกชั่วโมง นาที ในสถานะเช่นนี้เราไม่อาจคาดคะเน
ได้ แม้เพียงอีกปีเดียวข้างหน้าว่าตัวของเราเองจะเป็นอย่างไร !

โฉมหน้าแห่งสภาพการณ์ของโลก จะได้ปรากฏแก่เรา ทั้งหลายผู้
กำลังอยู่ และจะอยู่ต่อไปอีก แต่ผู้ที่จากไปแล้วย่อมจะไปสู่ทางสงบ
แล้วโดยแท้.

นฤติ สันติ ปรี สุชี

ความสุขอันออกไปจากความสงบไม่มี

==ชาติไทยกับการกลักรรรม==

ในการที่ นักศึกษา แห่งวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จะได้จัดทำหนังสือที่ระลึกขึ้นใหม่นี้ และขอให้ข้าพเจ้าช่วยเขียนบทความให้สักเรื่องหนึ่ง ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่งมาก ด้วยนอกจากจะเป็นการช่วยเพื่อขวัญหัวใจไมตรีแก่นักศึกษาเหล่านั้นแล้ว ข้าพเจ้ายังกำลังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชาติไทยและการกลักรรรมทางประการ ที่ใครจะให้ นักศึกษาทั้งหลายได้ รับไว้พิจารณาด้วย

ข้าพเจ้าจะได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับสถานการณ์เศรษฐกิจโดยทั่วไปในปรัศยุสนี้ เพื่อให้ นักศึกษาได้ ใคร่ครวญด้วยความพิสิพพิเคราะห์ว่า ในฐานะที่ท่านทุกคนเป็นคนไทยที่มีการศึกษาคิดและโดยฉะเพาะในวิชากลักรรรมนี้ สัมควรจะเผชิญหน้ากับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกด้วยลักษณะการอย่างไร

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าใคร่จะให้ท่านทุกคนระลึกว่า ดงคชนพของ เนอทัและพลเมืองของโลกทุกวันนี้กำลังตกอยู่ในอำนาจคุมครอง หรือ อิทธิพลของชาติมหาอำนาจเพียงไม่กี่ชาติ อาทิเช่น อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมันนี ญี่ปุ่น ฯลฯ ซึ่งชาติที่เคราะห์ร้ายต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของมหาอำนาจเหล่านี้ ได้แก่อินเดีย อาฟริกา จีน เกาหลี ฟิลิปปินส์ เป็นต้น

การขยายอำนาจของชาติใหญ่ทั้งหลายนี้ เนื่องมาจากขุญหา

ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ สันนิษฐานจะกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่สันนิษฐานหาเหตุผล
 ความโลกมาแล้ว การต่อสู้แข่งขันกันในเรื่องเศรษฐกิจ ได้ทวีความรุนแรง
 ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะกล่าวได้ว่า โลกเราไถ่ล้างเว้นการ
 สงครามจริงๆ เลย แม้แต่เพียงวันเดียวในระยะหลายสิบปีมานี้ เพราะ
 พายุพายุสงครามสงบ เศรษฐกิจสงครามก็ระเิกขึ้นดังนี้ :

กินแดนทุก ๆ ส่วนทุก ๆ ภาคของโลกล้วนแต่มีเจ้าของแล้วทั้งสิ้น
 กินแดนใดที่ถูกรหาว่าไร้ความเจริญ ก็ถูกพวกที่สมมติตัวเองว่าเจริญกว่า
 รุกรานเข้าไปเผยแพร่ความเจริญให้ ซึ่งบัดนี้ แม้แต่ในอาฟริกาก็ยังไม่มี
 ที่เหลือไว้ให้แก่ชาติมหาอำนาจที่จะหาไปให้คนอื่น ๆ แล้ว
 แล้ว แต่ละชาติกำลังแข่งขันกันในเชิงเศรษฐกิจอย่างชานาใหญ่ ถึงแม้ว่า
 จะเป็นเวลาที่เรากำลังพูดถึงถึงเรื่องยุทธสงครามคราวหน้าอยู่ก็ตาม ชาติ
 ที่เคยล้าหลังล้าเริงอยู่กับสภาพตามธรรมชาติ ได้ถูกส่งลงให้รู้จัก
 ชีวิตใหม่ ใ้รู้จักใช้ของ ๆ ชาติที่เจริญแล้ว ทั้งนี้เพื่อแลกการทำให้เกิด
 ตลาดสินค้าขึ้นในที่นั้น ๆ ครั้นแล้วชาติมหาอำนาจทั้งหลายก็แสวงหา
 ทางที่จะได้สัมภาระขึ้นมาแปรปรุเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นอีกต่อไป.

ความสำคัญในแง่ เศรษฐกิจของ ชาติในอารักขาหรือ อาณานิคมที่มี
 ต่อชาติที่ปกครองนั้น ย่อมเป็นที่ทราบซึ่งอยู่แก่ใจของบรรดารัฐบาลรัฐบุรุษทั้ง
 หลาย ผู้ควบคุมนโยบายแห่งชาตินั้น ๆ เช่นอย่างนี้ คือการติดต่อกับชาว
 ระหว่างชาติในอารักขาหรืออาณานิคมกับชาติที่ปกครองอยู่ย่อมมีปริมาณ
 มากกว่าการติดต่อกับชาติอื่น ๆ ฉะนั้นจึงหมายความว่าชาติในอารักขา

หรือชาวนาคนอื่นต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นต่อไป แผนกรรมการเศรษฐกิจของชาติ
มหาอำนาจที่ปกครองอยู่ ในฐานะที่เป็นตลาดสำหรับทุนเทลิโนค้าบรรดา
ที่ได้อุบัติขึ้นเนื่องแต่การอุตสาหกรรมแผนใหม่

อีกประการหนึ่ง ชาติในอารักขาหรือชาวนาคนอื่นเหล่านี้ยังเป็นผู้
ทรัพย์สินของสัมภวาระติบสำหรับ การอุตสาหกรรม ของมหาอำนาจที่ปก
ครองอีกด้วย การต่อสู้ซึ่งซึ่งกันและกันเพื่อสัมภวาระติบนั้น ต้องนับว่า
เป็นกรณีสำคัญกรณีหนึ่งในสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ชาติมหาอำนาจ
ต่างมีมติสขคคตซึ่งต้องกันว่า การครอบครองเป็นเจ้าของหรือการเข้า
ควบคุมเข้าไว้ได้ ซึ่งทรัพย์สินของสัมภวาระติบนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับ
ความวัฒนาของชาติ สัมภวาระติบดังกล่าวนี้ได้แก่ ยาง น้ำมัน เซลเฟิล
ฝ้าย ฝ้ายตาล แร่โลหะ เป็นต้น

ความต้องการของอารยธรรมสมัยปรคัยนั้นขอที่ว่าต้องให้ ผู้คนแผ่น
ดินทุก ๆ ส่วนเกิดประโยชน์ขึ้นแก่โลก ชาติมหาอำนาจพากันนึกว่า
ถ้าชาติใดไม่ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นจากแผ่นดินของตนโดยเต็มที่แล้ว ก็
ต้องเป็นชาติที่ขาดความเจริญ และย่อมเป็นหน้าที่ของชาติที่เข้มแข็ง และ
เจริญกว่า จะนำความเจริญตามความเข้าใจของเขามาให้ ทั้งนี้พอ
แก่การส่งเสริมให้อารยธรรมของโลกเราสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ชาติไทยของเรา เป็นอยู่ชั่ว อยู่น่า ที่อุดมสมบูรณ์ มา แต่โบราณกาล
เราจะเห็นด้วยกับมติของชาติมหาอำนาจ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นหรือไม่
ก็ตาม เราจะต้องไม่ลืมว่าเราก็เป็นละแควที่หนึ่งซึ่งต้องแลคงบพทพร่วม

อยู่บนเวทีโลกเหมือนกัน ดังนั้นเราจึงต้องถือเป็นคนนำท่อนสำคัญที่จะ
 ต้องนำขบวนขบวนของเราให้เจริญโดยเต็มที่ ให้อุดมไปด้วยโลก
 ทรัพย์ ให้มีความสามารถเข้มแข็ง และไม่เป็นดินแดนซึ่งชาติใดมา
 อ้างอิงเอาได้ว่าแผ่นดินนี้ของเขาที่จะนำความเจริญมาเผยแพร่ให้ :

ชาติไทยได้เข้าไปสู่วงสังคมของโลกแล้ว เราจึงต้องเตรียม
 พร้อมสำหรับการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ทั้งหลายทุกเมื่อ และการเตรียม
 นั้นขงเรายังเห็นเพียงใด ผลที่ก่อกำเนิดแก่เราเพียงนั้น เราต้องสามารถเห็น
 ที่พึงแก่ตนเอง ไม่ใช่หวังพึ่งผู้อื่นใด เพราะชาวสารต่าง ๆ ที่แพร่
 เข้าสู่เราทุกวันทุกเวลา ย่อมพอเพียงที่จะให้เราสำนึกว่า เราจะคง
 คำพูดอันเกิดแก่ล้นการทุกมิได้

จุดหมายของข้าพเจ้าในการเสนอเรื่องนี้ก็คือ แผ่นดินของไทย
 ยังปรากฏว่ามีที่รกร้างว่างเปล่าอยู่อีกเป็นอันมาก เรายังไม่ทำผืนแผ่นดินอัน
 มีค่ายิ่งของเราให้เกิดประโยชน์อันสูงสุดตามสมควร เพื่อให้เหมาะสม
 แก่สถานการณ์ของโลกในปรัศยุคนั้น จึงขอรัฐบาลได้หาทางคุ้มครอง
 แผ่นดินของเราไว้ ให้แก่เราชาวไทยทั้งหลายแล้ว แต่เราก็จะต้องปฏิบัติ
 หน้าที่ของเราให้สมบูรณ์ ด้วยทุกกัน

ชาติที่เจริญถ้าหากเราทั้งหลาย โดยมากเป็นชาติอุตสาหกรรม
 ดังนั้นจึงอาจมีบางคนเข้าใจผิดไปได้ว่าถ้าจะให้ ชาติไทยเจริญเหมือนเขา
 เราก็ต้องส่งเสริมไปในทางอุตสาหกรรมให้เหมือนเขา ในกรณีนี้ ข้าพเจ้า
 ต้องขอให้ระลึกว่า เขานำมาส่งเสริมการอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ ก็

เพราะเขามีชาติในอารักขาหรืออาณานิคมสำหรับชนของสัมภาระที่ขมขื่น
ถึงทำเช่นแต่การ อุตสาหกรรมการนั้นๆ อยู่แล้ว ซึ่งไทยเรากำลังนั้นไม่
ฉะนั้นหากเราหวังจะให้ชาติไทยก้าวไปข้างหน้า เราจึงต้องบำรุงและ
ส่งเสริมการอุตสาหกรรมและการอุตสาหกรรมไปพร้อมๆ กัน

ข้าพเจ้าเคยได้ทราบข่าวว่านักศึกษาที่สำเร็จวิชาการศึกษาไปแล้ว
โดยมากไม่มีใครจะไปทำในทางศึกษา ตามแนวทาง ที่ตนศึกษา
มา แต่ชอบไปรับราชการบ้าง และทำงานอื่น ๆ บ้าง ซึ่งข้าพเจ้าเห็น
ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่ผิด และควรอย่าให้เป็นเช่นนี้ โดยเกิด
จาก เพราะไม่มีเหตุผลอันใดที่ว่าเหตุใดนักศึกษาผู้สำเร็จในวิชาการศึกษา
แล้ว จึงไม่ควรทำในอาชีพการศึกษา เป็นการทำให้การศึกษาไทยได้รับความ
ในทางการศึกษาแผนใหม่ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากมาทั่วประเทศ เพื่อให้
การศึกษารวมของไทยเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

เมื่อกล่าวโดยย่อและตรงไปตรงมาเช่นนี้จะมีคำตอบเพียง ๆ ว่า
นักศึกษาของเราที่สำเร็จแล้วไม่มีทุนพอ จะให้ทำอย่างไร ซึ่งหาสม
ควรจะเป็นคำตอบไม่ ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าวิทยาลัยการเกษตรของเราสอน
ให้นักศึกษาทำการทอเครื่องจักร เครื่องยนต์ อย่างในต่างประเทศ
ซึ่งต้องลงทุนมาก ตรงกันข้ามคงจะสอนให้รู้จักทำการศึกษารวมตาม
สภาพความเป็นอยู่แห่งบ้านเมืองของเรา และเมื่อพูดถึงทุนก็ชาวไร
ชาวนาที่ไร้การศึกษาของเราอีกหลายล้านคนนั้นเขามีทุนอะไรที่ไหนมามาก
มายเล่า เพื่อให้นักเรียนทุนน้อยต่างนำพาพืชผลมาให้เราบริโภค และ

จำหน่ายเป็นรายไ้สำคัญองชาติเรามาแต่กาลก่อนจนกระทั่งในบัดนี้ หา
ไ้มีสิ่งใดเป็นทุนมากไปกว่าความตั้งใจในอันที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆไม่
เราจะแก้ตัวง่าย ๆ ดังกล่าวแล้วก็คล้ายกับจะสารภาพว่าการศึกษาวិชา
กสิกรรมของเราเพเลียงกระนั้นหรือและนักศึกษาที่สำเร็จวิชากสิกรรมแล้ว ซึ่ง
ชาติไทยปรารถนาจะให้ทำเนิมาชีพำรุงฐานะการกสิกรรมให้สูงขึ้นกลัย
จะเลวไปกว่ากสิกรที่ไ้การศึกษาลี้อยีกกระนั้นหรือ ?

ชาติไทยย่อมมีความพากฎมิใจในเจตนาอันดีของท่านทุกคน ที่ยาก
ข้หนักหมายเข้ามารับการศึกษาในวิชากสิกรรม อันเป็นวิชาที่ของการ
ความทรหดอดทน ความเป็นลูกผู้ชายเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ อุดมคติ
ของท่านคือ การส่งเสริมให้ชาติไทยเจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วยการกสิกรรม
แผนใหม่ ดังนั้นเมื่อท่านไ้รับประกาศนียบัตรและก้าวเท้าออกไปจากลำ
นักศึกษาแล้ว ท่านก็ควรจักต้องรักษาอุดมคติของท่านไว้ให้มั่นคงถาวร ซึ่ง
ชาติไทยจะคงพากฎมิใจในตัวท่านสืบต่อไปชั่วกาลนาน

ข้าพเจ้าหวังในที่สุดนี้ว่า บทความที่เขียนอย่างตรงไปตรงมาของ
ข้าพเจ้านี้ จักไ้รับการพิจารณาจากนักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาในขั้น
และที่จะสำเร็จในปีต่อไปด้วยความใคร่ครวญ.